

VELİ ALGISINA GÖRE PANDEMİ DÖNEMİ UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN NİTELİĞİ

Prof.Dr.Ercan YILMAZ (Araştırma Koordinatörü)

Hüseyin MUTLU

Burak GÜNER

Gökhan DOĞANAY

Demet YILMAZ

**VELİ ALGISINA GÖRE PANDEMİ DÖNEMİ UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN
NİTELİĞİ
(2020)**

Prof. Dr. Ercan YILMAZ

Uzman Burak Güner

Hüseyin Mutlu

Gökhan Doğanay

Uzman / Psikolojik Danışman Demet Yılmaz

ISBN: 978-625-7057-34-9

ŞELÂLE OFSET

Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No: 22 Karatay / Konya

MATBAA SERTİFİKASI: 46806

Konya, Mayıs 2020

PALET YAYINLARI

Mimar Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı No: 42 Meram / Konya

Tel. 0332 353 62 27

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCI SERTİFİKASI: 44040

Web: paletyayinlari.com.tr

**VELİ ALGISINA GÖRE PANDEMİ DÖNEMİ UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNİN
NİTELİĞİ
(2020)**

Prof. Dr. Ercan YILMAZ

Uzman Burak Güner

Hüseyin Mutlu

Gökhan Doğanay

Uzman / Psikolojik Danışman Demet Yılmaz

İçindekiler

ÖN SÖZ	2
1. PANDEMİ VE EĞİTİM	3
1.1. Pandemi ve Pandemi Sürecinin Dünyada Gelişimi	3
1.2. Pandeminin Okulların Eğitim Sürecine Etkileri	3
1.3. Pandemi Sürecinde Ülkelerin Aldığı Eğitim Tedbirleri.....	5
1.4. Pandemi Sürecinde Öğrenciler Nasıl Etkilendi.....	9
1.5. Pandemi Sürecinde Öğretmenler Nasıl Etkilendi.....	10
1.6. Türkiye’nin Pandemi Sürecindeki Eğitim Kararları ve Uygulamaları	11
2. Araştırmanın Amacı.....	13
2.1. Alt Amaçlar.....	13
3. YÖNTEM	14
3.1. Evren ve Örneklem	14
3.2. Veri Toplama Aracı.....	16
3.3. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimi Değerlendirme Veli Anketi	16
3.4. Veri Analizi	17
4. BULGULAR.....	18
4.1. Velilerin genel görüşlerine yönelik frekans ve yüzdelik değerleri.	18
4.2. Öğrenim Kademesi Değişkenlerine Yönelik Bulgular	38
4.3. Velilerin Yaşadıkları Bölge Dağılımı Değişkenine Yönelik Bulgular.....	60
4.4. Velilerin Gelir Dağılımına Yönelik Bulgular.	68
4.5. Velilerin, Çocuklarının Kamu ve Özel Okul Değişkenine Yönelik Bulgular.....	72
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	78
KAYNAKÇA	81

ÖN SÖZ

Koronavirüs (COVID-19) salgının yayılmasının önlenmesi için ülkemizde olduğu gibi dünyanın birçok yerinde eğitim kurumları, geçici olarak tatil edildi. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), pandemi sürecinde eğitim faaliyetlerini devam ettirmek için uzaktan eğitim uygulamalarına geçti.

Uzaktan eğitim süreci, MEB'in TRT işbirliğiyle kurulan ve bünyesinde altı farklı kanalı barındıran EBA TV ile başladı. Uzaktan eğitimin MEB tarafından internet üzerinden canlı ve etkileşimli bir şekilde verilmesi, "EBA Canlı Sınıf" uygulamasıyla ilk etapta 8. ve 12. sınıf öğrencilerine yönelik 13 Nisan tarihinde gerçekleşti. Sonrasında diğer sınıf düzeylerinde de uygulanmaya başlandı.

EGİTEAM (Eğitimde Girişimcilik ve İnovasyon Topluluğu) tarafından gerçekleştirilen bu araştırma; ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki öğrenci velilerinin pandemi sürecinde gerçekleştirilen uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşlerini betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma grubunu 3675 veli oluşturmuştur. Araştırmada velilerin görüşleri; pandemi dönemi uzaktan eğitimi değerlendirme veli anketi ile alınmıştır. Araştırma verileriyle, uygulayıcılara ve politikacılara öneriler sunulmuştur.

Prof. Dr. Ercan YILMAZ

Araştırma Koordinatörü

1. PANDEMI VE EĞİTİM

1.1. Pandemi ve Pandemi Sürecinin Dünyada Gelişimi

Ulaşım alanındaki gelişmeler ve kentleşme oranındaki artışlar yaşamları daha iç içe bir hale getirmiştir. Bu durumun hastalıkların insanlar arasında daha kolay yayılabilmesine neden olduğu düşünülmektedir. Bu hastalıkların geniş bir kitleye yayılması ise literatürde pandemi olarak adlandırılmaktadır. Pandemi, bir alanın neredeyse tamamında veya bir grup insanın, hayvanın veya bitkilerin hemen hemen hepsinde bulunan salgınlar ve hastalıklardır (1). 2019 yılının sonunda, Çin'in Wuhan şehrinde başlayan COVID-19 salgını dünyanın diğer bölgelerine hızla yayılmıştır. Covid-19 fark edilmesi zor, güçlü bulaşıcılığa sahip, hızla yayılabilen ve son derece zararlı salgın bir hastalıktır. Ülkeler salgının başlarında, Çin kaynaklı haberleri hafif bir tedirginlikle takip etseler de kendi içlerinde önlem alma konusunda kararsız kalmışlardır. Çin hükümeti yeni ortaya çıkan bu hastalığın salgın haline geldiğini 11 Ocak tarihinde açıklamıştır. Çin dışında ilk vaka ise 13 Ocak tarihinde Tayland'da yine Çinli bir kadın turistte tespit edilmiştir. Bundan sonraki evrede ise virüsle ilgili haberler hızla artmaya başlamıştır. Japonya 16 Ocak tarihinde açıkladığı vaka ile hastalığın görüldüğü 3. ülke olurken; Güney Kore 20 Ocak, ABD 21 Ocak, Avustralya 25 Ocak tarihlerinde ilk vakalarını açıklamışlardır. Avrupa kıtası ise virüsle ilk tanışmasını 25 Ocak tarihinde Fransa'nın yaptığı açıklama ile resmi olarak duyurmuş oldu (2). Bundan sonrasının virüsün bulaşma hızının kontrol altında tutulmakta zorlanıldığı ve ülkelerin birer birer radikal kararlar almaya başladıkları bir dönem olduğu söylenebilir. Dünya Sağlık Örgütü Çin Kaynaklı koronavirüs (Covid-19) salgınıyla ilgili 30 Ocak'ta 'uluslararası kamu sağlığı acil durumu' ilan ettiğini duyurmuştur (3). Hemen ardından ise ülkeler sınır kontrolü uygulamalarına başladılar. Ülkeler arası seyahatler kısıtlanmasına rağmen virüsle ilgili yeni vaka sayıları hızla artış göstermeye devam etti. 31 Ocak'ta İngiltere, Rusya, İsveç ve İspanya da ilk koronavirüs vakalarının görüldüğünü duyurdu. Artık virüs tüm kıtalarda görülmeye başlamıştı. 7 Mart'ta Covid-19 vaka sayısı dünya genelinde 100 bini aştı (4). Dünya Sağlık Örgütü, 11 Mart'ta koronavirüsü küresel salgın (pandemi) ilan etti. 11 Mart'ın ilk saatlerinde Sağlık Bakanlığı, Türkiye'de ilk vakanın görüldüğünü duyurdu (5). 12 Mart'ta Türkiye'de ilk ve orta dereceli okullar ile üniversitelerde eğitime ara verildi. 17 Mart itibarıyla birçok ülke ve kurum, uzaktan çalışma sistemine geçti (6).

1.2. Pandeminin Okulların Eğitim Sürecine Etkileri

Süreç başladığında okullar konusunda çok hızlı kararlar alınmak zorunda kalındı. Salgının başlaması ile birlikte ilk kapanan kurumlar genellikle eğitim kurumları oldu. 26 Ocak'ta Çin, COVID-19 salgını yüzünden okulları tatil etti. Üniversiteler ve okullar kapandı (7). 23 Şubat'ta İran Sağlık Bakanlığı; çeşitli şehir ve illerdeki üniversitelerin, yükseköğrenim kurumlarının ve okulların kapatıldığını duyurdu (8). 3 Mart'ta UNESCO, okulların kapanması ve etkilenen öğrenciler ile ilgili ilk küresel sayıları yayınladı. 13 ülkede okullar ve üniversiteler geçici olarak kapatılmış; dünya genelinde, 290,5 milyon öğrenciyi etkileyen önleyici tedbirler alınmıştı. UNESCO, ülkeleri etkilenen öğrencileri ve aileleri desteklemeye ve büyük ölçekli kapsayıcı uzaktan eğitim programlarını uygulamaya davet etti (9). 4 Mart'ta İtalyan hükümeti, İtalya'da ölü sayısının 100'e ulaştığını duyurdu ve ülke çapındaki tüm okulların ve üniversitelerin tamamen kapatılmasını emretti. Böylece İtalya, okullarının kapandığını açıklayan veya uygulayan 22 ülkeden biri oldu (10).

5 Mart'ta, COVID-19 acil durum önlemlerinden etkilenen öğrencilerin çoğu 233 milyon öğrencinin etkilendiği Çin'de bulunurken bunu 16,5 milyon öğrenci ile Japonya ve 14,5 milyon öğrencinin etkilendiği İran izlemiştir (11). 10 Mart itibarıyla, dünyadaki her beş öğrenciden biri "COVID-19 krizi nedeniyle okuldan uzak durmak" zorunda kalmış iken, her dört kişiden biri yükseköğretim kurumlarında eğitime ara vermişti (12). 13 Mart'ta, 49 ülke, ülke çapında okulları kapattığını, 39 ülke okul kapanması kararını yerel yönetim-

lere bıraktığını duyurdu (13). 16 Mart itibariyle UNESCO'ya göre bu rakam 49'dan 73 ülkeye yükseldi (14). 19 Mart'a kadar, dünya çapındaki öğrencilerin %50'si okul kapanışlarından etkilenmiş, 102 ülkede okullar ülke çapında, 11 ülkede ise bölgesel olarak kapanmış ve 850 milyon çocuk ve genç bu durumdan etkilenmiştir (15). 20 Mart tarihinde ise okulları kapatan ülke sayısı 124'e ulaşmıştı ki bu da dünya çapında salgından etkilenen öğrenci oranını %70'lere çıkarmıştı (16). 26 Mart'ta tüm Yeni Zelanda okulları ve üniversiteleri ülke çapında kapatıldı.

MEB, okulların en kısa zamanda uzaktan öğretim yöntemine geçişine olanak sağlaması için iki haftalık bir tatil verdi. Üniversiteler bir haftalığına kapanmış, ancak daha sonra online öğretime devam etmiştir (17). 27 Mart'a kadar dünyadaki öğrenci nüfusunun yaklaşık yüzde 90'ı sınıflarının dışında eğitime devam etmek zorunda kaldı. Açık kalan okulların bulunduğu bölgeler arasında Tayvan, Singapur, Avustralya, İsveç ve bazı ABD eyaletleri vardı (18). 29 Mart'a kadar 1,5 milyardan fazla öğrenci dünya çapında okul kapanmasından etkilendi. Geriye kalan öğrencilerin eğitimlerinde de yerel yönetimlerin aldığı kapanma kararları yüzünden aksamlar meydana geldi (19). Pandemi sürecinde okul öncesi düzeyden yükseköğretime kadar toplamda 1.724.657.870 öğrencinin etkilendiği bu sayının da toplam öğrencilerin %91,3'üne tekabül ettiğini açıklanmıştır. 191 ülke okulların tamamını kapatma kararı almışken, okulların **kapatılması** kararını yerel yönetimlere bırakan Rusya Federasyonu, ABD, Kanada ve Avusturalya gibi ülkeler de bulunmaktadır(24).

10 Mayıs 2020 itibariyle, şu anda pandeminin yaygınlaşmasını önlemek amacıyla kapanan okullar nedeniyle yaklaşık 1,268 milyar öğrenci etkilenmektedir. UNICEF raporuna göre, 177 ülke şu anda ülke çapında okulları kapalı tutmakta ve 13 ülkede ise yerel kapanışlar (ülkelerin belediye, eyalet ve okulların kararlarına bırakılmıştır) uygulamıştır. Bu durum dünya öğrenci nüfusunun yaklaşık %73,5'ini etkilemektedir (20). Tüm bu rakamlar ülkelerin eğitimleri konusunda harekete geçmelerini mecbur kıldı. Uzaktan eğitim uygulamalarının yaygınlaşması için ülkeler ellerindeki kaynakları seferber etmeye başladılar.

Hemen hemen tüm ülkelerin pandemi sürecinde uyguladığı uzaktan eğitim, öğrenme grubunun ayrı yerlerde bulunduğu ve öğrenenleri, kaynakları ve öğretmenleri birbirleriyle bağlamak için etkileşimli telekomünikasyon sistemlerinin kullanıldığı kurum temelli, örgün eğitim olarak tanımlanır (21,22). Uzaktan eğitimin ayırt edici dört özelliği vardır. Birincisi, uzaktan eğitim tanım gereği kurumlar aracılığıyla yürütülür; kendi kendine çalışma ya da akademik olmayan bir öğrenme ortamı değildir. İkincisi, öğretmenlerin ve öğrencilerin ayrı zaman ve mekanlarda çalışmasına imkan sunar. Erişilebilirlik ve rahatlık, bu eğitim tarzının önemli avantajlarından biri olarak görülmektedir. Üçüncüsü, etkileşimli telekomünikasyon araçlarıyla öğrenme grubunun tüm bireylerinin iletişim kurmasını sağlar. Son olarak uzaktan eğitim diğer tüm eğitimlerde olduğu gibi öğretmen ve öğrencilerin erişimine olanak sağlayan kitap, ses, video veya grafikler gibi eğitim kaynaklarından oluşan öğrenme platformları sunulmasına olanaklar sağlar (22).

İnternet ile beraber gelen seçme özgürlüğü, iki tip uzaktan eğitim türünün ortaya çıkmasını sağladı. Bunlar senkron (eş zamanlı) ve asenkron (eş zamanlı olmayan) eğitimlerdir. Eşzamanlı öğrenme, bir grup öğrencinin aynı anda öğrenmeye katıldığı bir öğrenme sürecini ifade eder. Eşzamanlı öğrenme ortamlarına imkan sunan öğrenme teknolojilerinden önce, çoğu çevrimiçi eğitim eş zamanlı olmayan öğrenme yöntemleriyle gerçekleşti. Yeni ortaya çıkan teknolojiler ise, eş zamanlı öğrenmeyle beraber insanlar arasındaki mesafenin yarattığı zorlukları azaltmaya yardımcı oldu. Eş zamanlı olmayan (asenkron) eğitimde ise zaman ve mekan engellerini ortadan kaldıran, herkesin kolayca erişimine imkan tanıyan, öğrencilerin, öğrenmenin sağlandığı materyal ve araçların (TV, kitap vb.) birden fazla kez erişimine olanak tanıyan öğretim şeklidir (22).

Covid- 19 bir sağlık krizi olduğu için birçok ülke öğrenci nüfus yoğunluğundan dolayı okulöncesinden üniversitelere kadar kapatma kararları uygulamıştır. Çünkü sağlık, eğitimden daha öncelikli bir durum haline gelmiştir. Okulların kapatılmasında en büyük neden, okul ortamındaki öğrencilerin birbiriyle etkileşimiyle salgının yaygınlaşacağı ihtimalidir (23). Pandemi dönemi başlangıcına kadar uzaktan eğitim faaliyetleri bazı ülkeler tarafından belirli kademelerde kullanılsa da örgün eğitimden uzaklaşma dünya genelinde hiçbir zaman bu dönemdeki kadar yoğun yaşanmamıştır.

Okul, öğrencilerin yetenek ve becerilerini geliştirebilmelerinin yanı sıra, zamanlarını eğlenceli bir şekilde değerlendirerek sosyal becerileri ve sosyal farkındalıklarını da arttırdıkları bir yer olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden pandemi döneminde okuldan ayrı kalan öğrenciler, kariyerlerinde olumsuzluklar ve sosyal, akademik becerilerinde kayıplar yaşayabilir (23).

1.3. Pandemi Sürecinde Ülkelerin Aldığı Eğitim Tedbirleri

Pandemi döneminde her ülke kendi imkanları doğrultusunda tedbirler almaya çalıştı. Bunun neticesinde de bazen birbirine benzeyen uygulamalar, bazen de birbirinden çok farklı çözüm odaklı kararlar ortaya çıktı. Teknolojik altyapısı yeterli ve gelir düzeyi yüksek olan ülkeler ile teknolojik altyapısı yetersiz ve gelir düzeyi düşük ülkeler arasında benzer durumlar ortaya çıkması beklenemezdi.

Bu süreç için öncelik insan sağlığı olmakla beraber, ülkeler eğitimde geride kalmanın da önlenmesi konusunu son derece ciddiye almaktadır. Ülkeler arasında imkanlar dahilinde farklı uygulamalar ve tedbirler alınmakta, Dünya Bankası OECD ve UNESCO gibi kuruluşlar ile ülkelerde alınan önlemleri rapor etmekte ve çoğu zaman paylaşımların artması konusunda destek çağrıları yapmaktadırlar. Yine birçok uygulama, salgın süresince öğretmen ve öğrenciler için daha önce paralı olarak sunulan hizmetleri ücretsiz hale getirmiştir (25).

Öğrenmenin devam etmesi amacıyla her ülkede uygulanmakta olan önlemler, ülkeden ülkeye hatta ülke içinde bile (26) farklılık gösterebilmektedir. Daha önceden duruma hazırlıklı olan ülkelerde, uzaktan eğitim sürecinin mevcut yapı üzerinden devam ettiği, bazı ülkelerde ise internet, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarının işe koşulduğu görülmektedir. UNESCO tarafından bu süreçte ülkelerin uzaktan eğitimlerinin sürdürülmesine destek olabilecek platformlar, uygulamalar ve kaynaklar paylaşılmıştır. Ülkeler, öğretmen- öğrenci etkileşimini ve iletişimde sürekliliği sağlayacak tüm kanallardan yararlanmaya çalışmaktadırlar (27). Ülke yönetimlerinin aldıkları kararlar ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde olmakta iken üniversiteler için alınacak kararlar ise üniversite yönetimlerine bırakılmıştır.

Tüm ülkeler için, öğrenme süreçlerinin kayıplar vermesini önlemek ilk önceliktir. Tüm ülkeler, farklı teknolojilerin ortak kullanımına dayanan mevcut uzaktan eğitim yöntemlerini tanıtmakta veya uygulamaya çalışmaktadır. Çoğu ülkede internet kullanıyor ve öğrenmenin kesintisiz devam etmesi için çevrimiçi platformlar işe koşulmaktadır. (örneğin, Arjantin, Hırvatistan, Çin, Kıbrıs, Mısır, Fransa, Yunanistan, İtalya, Japonya, Meksika, Portekiz, Kore Cumhuriyeti, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Birleşik Devletleri) (28).

Arjantin, Hırvatistan, Çin, Kosta Rika, Fransa, İran İslam Cumhuriyeti, Kore Cumhuriyeti, Meksika, Ruanda, Suudi Arabistan, Senegal, İspanya, Peru, Tayland, Türkiye ve Vietnam öğrenme içeriğinin TV ve diğer medya aracılığıyla da verildiği ülkeler oldu. Kosta Rika, İran İslam Cumhuriyeti ve Tayland gibi ülkelerde öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişimi sürdürmek için mevcut uygulamalar da kullanılmaktadır (29). Pandeminin başladığı ülke Çin’de ise, çevrimiçi özel ders uygulamalarının kullanım oranı, salgından önce görülen sayıların 5 ila 30 katı kadar artış göstermiştir (30).

Pandemi sırasında öğrencilerin ve ebeveynlerin görüşlerini, deneyimlerini tespit etmek için İrlanda’da (National Parents Council Post Primary tarafından gerçekleştirildi), ortaokul ve lisede çocukları olan 4.300 ebeveyne bir anket yapıldı. Anket sonuçlarına göre hazırlanan rapor, uzaktan eğitimle evde yapılan eğitim çalışmalarının bütünleştiğini ortaya koydu. Ebeveynler tarafından öğrencilerin %94’ünün, ders kitaplarını ve dijital araçları bir arada kullandıkları belirtilmiştir. Öğrencilerin çoğunun (%79) herhangi bir zorluk yaşamadığını ve eğer varsa sorunların ivedilikle çözüldüğünü söylemişlerdir (31).

Uzaktan eğitimdeki farklılıklar özellikle düşük gelirli ülkelerde kendini daha çok hissettirdi. Sahra altı Afrika'daki öğrencilerin yaklaşık yüzde 90'ının evlerinde bilgisayar bulunmazken, yüzde 82'si internete giremiyordu. Cep telefonu sahibi olmak da online eğitimi des-

teklerken, yarısı sahra altı Afrikası'nda olmak üzere 56 milyon insan, cep telefonları sinyallerinin erişemediği yerlerde yaşamaktadır (32). Bu durum her ülkeye göre farklılıklar göstermektedir.

Ruanda'da UNICEF farklı ülkelerden aldığı matematik ve okuryazarlık eğitimi konusundaki 144 radyo senaryosunu Ruanda eğitim sistemine uyarladı. Daha sonra bunlar Radyo Ruanda üzerinden her gün saat 8:30 ile 14:00 arasında yayınlamaya başladı. Kenya da aynı şekilde öğretmenlerin radyo üzerinden ders anlattıkları ülkelere biridir (33).

Aşağıdaki tabloda pandemi sürecinde ülkelerin eğitimlerinin aksamaması için uygulamaya çalıştığı sistemler verilmiştir.

Tablo 1. Pandemi Dönemi Ülke Bazlı Uzaktan Eğitim Karşılaştırması (34)

	TÜRKİYE	ARJANTİN	AVUSTRALYA	BELÇİKA	ÇİN	KOSTA RİKA	ÇEK CUMHURİYETİ	ESTONYA	FİNLANDİYA	FRANSA	GÜRCİSTAN	MACARİSTAN	İSRAİL	İTALYA	JAPONYA	LİTVANYA	PORTEKİZ	ROMANYA	HOLLANDA
OKULLAR TATİL Mİ	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
BİLGİSAYAR/AĞ TABANLI EĞİTİM	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
TELEVİZYON/ RADYO	+			+		+					+					+			
ONLİNE EĞİTİM VAR MI?	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ÖĞRETMENLER İŞE GİDİYOR MU?	-	-/+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ONLİNE EĞİTİM DEVLET DESTEKLİ Mİ?	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
DERS ÇALIŞACAK AYRI ODA SİRA-SI	50	70	47	19	20	58	37	28	6	23	43	17	22	32	51	27	5	15	2
BİLGİSAYARA ULAŞIM SİRA-SI	65	60	14	22	27	59	11	47	13	33	55	30	21	36	68	12	19	42	9
İNTERNETE ULAŞIM SİRA-SI	71	64	29	10	34	65	11	3	2	21	53	20	44	39	51	13	24	41	14

Yukarıdaki tablo incelediğinde, tabloda yer alan tüm ülkelerde okulların tatil olduğu ve tüm bu ülkelerde online eğitim sürecinin başladığı görülmektedir. Bilgisayar ya da ağ tabanlı eğitimin Belçika hariç tüm ülkelere kullanıldığı; televizyon ya da radyo destekli eğitimi ise Türkiye, Arjantin, Kosta Rika, Gürcistan ve Litvanya dışında diğer ülkelerin kullanmadığı söylenebilir. Eğitime ara verilmesiyle ülkelerin çoğunda öğretmenlerin görevlerine devam etmediği, yalnız Arjantin'de öğretmenlerin belirli zamanlarda ailelerin ihtiyaçlarının karşılanmasında görevlendirilmek üzere okullara gittiği söylenmektedir. Pandemi sürecinde geçilen online eğitim hizmetlerinin tabloda yer alan tüm ülkelere ücretsiz olduğu ve maliyetin tamamını devletlerin üstlendiği görülmektedir.

Tabloda uzaktan eğitim için önemli olan diğer kriterler ise, öğrencinin rahatsız edilmeden çalışabileceği bir odaya sahip olması, evde ödevlerini tamamlamak veya derslere ulaşmak için bilgisayara sahip olması ve internete erişim imkanlarıdır. 78 ülke arasında bakıldığında, bu konuda Avrupa devletlerinin nispeten daha iyi durumda olduğu, Güney Amerika'da ise, diğer ülkelere kıyasla Arjantin ve Kosta Rika'nın bu olanakları sağlama konusunda daha geride oldukları görülebilir. Yine Türkiye, öğrencilerin kendi başlarına ders

çalışacakları sessiz bir ortam veya odaya sahip olma konusunda iyi durumda olsa da, bilgisayar ve internet erişimi konusunda diğer ülkelerden geride olduğu görülmektedir.

Bazı ülkelerin pandemi sürecinde aldığı tedbirler daha detaylı olarak açıklanmıştır:

ÇİN

270 milyondan fazla öğrencisi bulunan Çin okulların kapanma kararı alınmasından sonra, 'Disrupted Classes, Undisrupted Learning' hareketi ile zaten altyapısı da bulunan çevrimiçi bir öğrenme platformunu (www.eduyun.cn) da kullanarak, öğrencileri için esnek öğrenme fırsatları oluşturmuştur. Bu platform aracılığıyla öğretmenler ve öğrenciler etkileşimli ders yapma imkanına kavuşurken, uygulama üzerinden sadece öğretim materyalleri sunulmanın yanında ahlak, can güvenliği, akıl sağlığı ve aile gibi eğitimler de sürecin içine dahil edildi (35). Üstelik tüm bunlar yapılırken ebeveynlere de çocukları için uygun içeriği seçme ve öğrencisini takip etme sorumluluğu yüklendi(36). Ayrıca Eğitim Kaynakları ve Kamu Hizmeti için Ulusal Bulut Platformu açılarak - İlk ve ortaokul öğrencileri için ücretsiz öğretim ve öğrenme kaynakları sağlanmıştır (37).

İSPANYA

Okullar kapatıldıktan sonra harekete geçen bakanlık, 3 ila 10 yaş arasındaki çocuklar için indirebilir dijital kaynaklar sunan EduClan isimli bir platformun uygulanmasına başladı ve bu uygulamalar ulusal bir kanal olan Apredemos En Casada da yayınlandı. Procomun eğitim kaynağı ağı ile de öğretmenlerin çeşitli kaynaklara ulaşımını destekledi. Yine Bask bölgesinde 6-10 yaş arası çocuklar için, ulusal TV kanalları üzerinden eğitim devam ederken, burada yayınlanan videolara öğrencilerin Youtube ve internet sitesi üzerinden erişebilmesi imkanı da sunuldu (38).

MOĞOLİSTAN

Virüsün ilk görüldüğü yer olan Çin'e komşu olması sebebiyle, 26 Ocak 2020 tarihinde tüm okullarını kapatma kararı alan Moğolistan, bu uygulamaya geçen ilk ülkedir. Okulların kapatılması ile çevrimiçi kursların başladığı ülkede, Moğolca, Kazakça ve Tuvan gibi farklı dillerdeki eğitimin yanı sıra, 16 farklı televizyon kanalı da eğitimlerin halka ulaşmasını sağlamak için sabit bir şekilde eğitim yayınlarına devam etmektedir (39). Ayrıca Econtent - K12 eğitiminin öğrencileri için 3020'den fazla tele ders ve 206 e-ders kitabı mevcut bir sistem kullanıma açılmıştır.

ŞİLİ

Okul kapatma kararını Mart ayının içinde alan Şili ise, Ocak ayından beri hazırlıklarını sürdürdüğü şekilde Aprendo en linea eğitim platformu üzerinden İlkokul 1 seviyesinden Ortaokul son sınıf seviyesine kadar olan öğrencilerine çevrimiçi eğitime başladı. GSM operatörleri ile de sağlanan anlaşma ile eğitim materyalleri ücretsiz indirilmeye ayrıca bu imkana sahip olmayan öğrencilere de yine de bu materyaller basılı olarak ulaştırılmaya devam etti. Ülke Google ile de, G suite ve Google Classroom gibi uygulamaların öğretmenler tarafından içerik düzenlenmesi ve ödev yapılması konularında kullanılması için, anlaştı (40).

PORTEKİZ

Okullar öğrencilerle çok hızlı bir şekilde iletişime geçtiler. Çevrimiçi sınıfların hazırlanması, çok çeşitli ücretsiz açık içerik kaynakları sunma konusunda rehberlik sağlayan bir destek ağı geliştirdiklerini duyurdular. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerine ulaşmak problem olmuştur. Bu problemi çözmek adına, sosyo-ekonomik durumu düşük olan aileler ile iletişim kurabilmek için kurumlarla işbirliği yaparak ortak bir ağ oluşturduklarını duyurmuşlardır. (34,37).

ROMANYA

Çeşitli sağlayıcılar (Google, Microsoft vb.) ile ortaklıklar kurarak dersleri ve kursları çevrimiçi devam ettirdiler. Bir Teleschool programı için ulusal televizyon kanalı ile bir ortaklık imzaladıklarını ve okul yılının normal olarak bitmesi için okul etkinliklerinin takvimini yeniden düzenlemeye çalıştıklarını duyurmuşlardır (34,37).

İTALYA

Milli Eğitim Bakanlığı: özel çevrimiçi sayfalar, video eğitimleri ve sanal toplantı yerleri oluşturdu. Bakanlık, yeni öğrenme ortamları geliştirmek için dijital içerik ve yeni modellerinin kullanımını kolaylaştırdı. Bakanlık, öğretmenlere bölgesel çalışma grupları aracılığıyla, ücretsiz uzaktan eğitim, güncel web araçları, okullara teknik yardım sağladı. Sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı öğrenciler için ise, ekonomik destek çalışmaları başlatmışlardır (34,37).

FRANSA

Öğrenci ve öğretmenleri arasında pedagojik bir süreklilik için düzenli temas sağlanması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bu amaçla, öğretmenler özellikle mevcut ağlardan (özellikle dijital çalışma alanları, elektronik posta) yararlanmışlar, öğrencilerin ders materyallerine erişebilmelerini ve ödevleri yapabilmelerini sağlamışlardır. Cned'in ücretsiz bir pedagojik platformu "Sınıfım evde" uygulamasıdır. Bu hizmet ile, sanal sınıflar sunarak, öğrencilerin sınıf arkadaşları ve öğretmenleri arasındaki insani bağlantıyı korumayı hedeflemişlerdir (34,37).

ESTONYA

Bakanlık gençlerle sosyal çalışmalar (hobi okulları, açık gençlik merkezleri) dahil, bütün eğitim kurumları için, günlük destek ve rehberlik sağlamaktadır. Ayrıca anlaşma yapılan online kurumlar ile uzaktan eğitim konuları hakkında destek, bilgi ve rehberlik hizmetleri sağlanıyor. Estonya'da bütün öğrenme materyalleri hem kâğıt üstünde hem de alternatif olarak online devam etmektedir. Dolayısıyla birçok okulun geçmişte zaten dijital versiyonu kullandığı ve fazladan destek ya da rehberliğe ihtiyaçları olmadığı açıklanmıştır. Şu anda tüm okullara, öğretmenlere, öğrencilere ve velilere tam hizmet verebilmek için Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin sistemlerini desteklemeye çalışmaktadırlar. Ayrıca, velilere uzaktan eğitim faaliyetlerinde öğrencilere destek olmaları için yönergeler sağlamak amacıyla açık bir web semineri düzenlenmiştir (MoER tarafından desteklenmektedir) (34,37).

Dünya genelinde bir çalışma yürüten UNESCO, pandemi döneminde birçok ülkenin eğitiminde aksaklık yaşanmaması ve tüm öğrencilerin bu fırsatlardan eşit şekilde faydalanabilmesi için, işbirliğini gerçekleştirecek birimler oluşturdu. Ülkelerin en iyi uzaktan eğitim uygulamalarını kullanması ve en fazla risk altındaki (dezavantajlı) çocuk ve gençlere ulaşabilmek, bu öğrencileri desteklemek için bir küresel eğitim koalisyonu birimi kuruldu.

UNESCO'nun hedeflediği ve bu eğitim sürecinde çözüm getirmeye çalıştığı konular şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim bakanları ve diğer paydaşların, ülkenin farklı bağlamlarda kapsayıcı eğitiminin sürdürülmesine yönelik çabaları hakkında bilgi paylaşımları için web seminerleri düzenlendi.
- Devletlerin, okula devam edemeyen öğrencilerine fırsat vermek için kullanabileceği dijital öğrenme kaynakları sunulması.
- Müfredat tabanlı çalışmanın sürekliliğini desteklemek için tasarlanmış ulusal öğrenme platformları kuruldu.
- Uzaktan eğitimin daha iyi sağlanabilmesi adına ulusal ve yerel kapasitelerin artırılması için işbirlikleri yapıldı (41).

1.4.Pandemi Sürecinde Öğrenciler Nasıl Etkilendi

Bu dönemde yaşamak zorunda kaldığımız pandemi süreci ise, tüm bunları sorgulama ve yeni yollar keşfetme konusunda hem hizmet verenleri hem de hizmet alanları harekete geçirdi. Pandeminin en yoğun olarak hissedildiği dönemde yukarıda verilen rakamlarda da görüldüğü gibi her 10 öğrenciden en az 9'u okul binalarından uzakta eğitime devam ettiler (42). Ancak hala üstesinden gelinmesi gereken zorluklar vardır. Güvenilir internet erişimi veya teknolojisi olmayan bazı öğrenciler dijital öğrenmeye katılmak konusunda sorunlar yaşamakta; bu ayrım ülkeler arasında ve ülkelerdeki gelirleri farklı gruplar arasında görülmektedir. Örneğin, OECD verilerine göre, İsviçre, Norveç ve Avusturya'daki öğrencilerin% 95'inin okullarında kullanmak için bir bilgisayarı varken, Endonezya'da sadece% 34'ü bilgisayara sahiptir (34). Bu veriler de öğrencilerin uzaktan eğitime bakışlarında farklılıklara sebep olabilir.

Öğrencilerin tek eşitsizliğinin bunlarla kısıtlı kalmadığı; eğitim gördükleri okulların ve eğitim elemanlarının pandemi döneminde geçilen uzaktan eğitim sistemlerini kullanabilme yeterliliği de öğrencilerin aldığı eğitimin kalitesini etkilediği düşünülmektedir. Aktif bir şekilde uzaktan eğitim platformlarını kullanabilen öğretmenlerin öğrenci görevlendirmelerini örgün eğitimdeki gibi eksiksiz yapabildiği, ancak bu yeterliliğe sahip olmayan öğretmenlerin ise, öğrencilerine yeterli düzeyde kaynak sağlayamadığı söylenmektedir. Aynı şekilde bütün ülkelerin online sisteme geçmesi ve okullarını bu duruma adapte etme sürecini, online eğitime hazırlıklı olan ülkelerin öğrencisi daha çabuk aşarken, online eğitime hazırlıklı olmayan ve birçok gelişmekte olan ülkenin öğrencileri daha geriden takip etmiştir. Bu durum öğrenciler arasında fırsat eşitsizliğini açıkça göstermektedir.

Ayrıca dünya genelinde kurum ve kuruluşlar tarafından alınan tedbirler sonrasında Unicef (43) sitesi aracılığıyla bu dönemde yaşanan sorunların öğrencilerin gözünden aktarılmasına imkan sağladı. 'Koronavirüs yüzünden evde ders çalışmak, öğrenciler ruh hallerini nasıl iyi düzeyde tutuyor?' başlığıyla gelen öğrenci yorumlarını yayınladıkları siteden dünyanın farklı yerlerinden bazı öğrenci görüşleri şu şekilde:

- *'Bugün okula hazırlanmak zorunda olduğumda küçükken bana enerji veren beni gülümseten şeyleri ne kadar unuttuğumu fark ettim. Tekrardan özellikle çiçekleri kullanarak origami yapmaya başladım çünkü bu yeniden doğuşun mevsimi ve bu kasa bir renk getirmek gerekiyordu. Origami yaratıcılığı körüklüyor ve en sonunda ortaya çıkanı gördüğümüzde yüzünüzde bir gülümseme yaratıyor.'* ILINCA, 15, ROMANYA
- *'Normal okulla karşılaştırırsam online öğrenme benim için daha az işe yarar. Okulda ne zaman bir sorum olsa öğretmenlerime sorabilirim ya da sınıf arkadaşlarımla soruyu tartışabilirim. Okulumu çok özledim. Bu kadar uzun süre okuldan ayrı kalmak çok sıkıcı. Tatili ilk öğrendiğimde çok sevinmişim ama şu an tek isteğim okula dönmek.'* XIAOYU,16,CHINA
- *'Bu herkes için çok farklı bir yıl olacak. Haberi aldığımda ilk hislerim kızgınlık ve tedirginlikti. Ama daha sonra Youtube'nda yardımıyla kendime uygun bir ders programı hazırladım. Dürüst olmak gerekirse dersi anlatan öğretmenler çok yetenekli ve anlatımları basit ve akıcı. Online olarak her şeye ulaşmak mümkün. Kendi öğrenmemden kendim sorumluyum ve öğrenme için bir şeyler yapma konusunda sorumluluk sahibi olduğumuzu bilmeliyiz.'* MUSTAFA,19,IRAQ
- *'Kız kardeşim okulların kapalı olduğunu duyduğunda çok sevindi ama ben sevinemedim. Şu anda zaten zor bir sınıf düzeyinde okuyorum. Bir de öğretmenler ünitelerdeki konuları gönderip daha fazla çalışmamızı bekliyorlar ama tek başıma nasıl öğrenebilirim ki? Ödevlerimi yapıp kelime oyunları oynuyor ve kitap okuyorum. Okulları virüs yüzünden kapanan diğer öğrencilere bunu asla bir tatil gibi görmemelerini tavsiye ediyorum. Okulda olmamak için bir sebebimiz var ve bu sürede daha çok çalışıp hasta olmamaya gayret etmeliyiz.'* CRISTINE,15,PANAMA

Pandemi döneminde öğrencilerin değerlendirmeler ve sınavlar konusunda da olumsuz etkilere maruz kaldıkları bilinmektedir. Eğitim kurumlarının kapatılmasının sadece öğrencilerinin öğretim faaliyetlerinin aksamasına neden olmasının yanında, öğrencileri değerlendirmede kullanılan birçok sınavında ertelenmesine ya da iptal edilmesine neden olduğu söylenebilir.

Ortaokulu bitiren bir öğrencinin hangi liseye devam edebileceği veya lise sonrası hangi üniversite bölümünde okumaya hak kazanacağını da yine ülke çapında yapılan sınavlar belirlemektedir. Pandemi ile alınan okul kapanması kararlarının ardından ülkelerin gündemlerini eğitimle ilgili meşgul eden konuların başında bu sınavların hangi koşullarda, ne zaman ve nasıl uygulanacağı gelmektedir. Çünkü bu sınavların dezavantajlı öğrencileri olumsuz etkilememesi sürecin adil ve şeffaf bir şekilde işlemesi için, alınacak önlemler salgınla birlikte daha önemli hale gelmiştir.

Tüm bu sebeplerden dolayı bu kararlar alınırken birbirinden çok farklı uygulamaların ortaya çıktığı görülmektedir. ABD, 50 eyaletinde yapılan zorunlu merkezi sınavları iptal ettiğini açıklamıştır (44). Benzer şekilde Norveç ortaokul son sınıf ve lise öğrencilerinin tüm yazılı sınavlarını iptal etmiş (45); Hollanda da lise ve üniversite girişlerinde kullanılacak sınavları uygulamamaya karar verdiğini açıklamıştır (46).

İskoçya ve İngiltere’de tüm sınavlar iptal edilmiş ve öğretmenlerden öğrencilerin alabilecekleri muhtemel notları belirleyip vermeleri istenmiştir (47). İrlanda sınavları iptal edip tüm öğrencilere tam puan verilmesini belirtmiştir (48). Slovakya ulusal sınavın yazılı kısmının bu yıl tamamen iptal edildiğini, Hindistan ise 1-8 sınıf arasındaki öğrenciler için bir üst sınıfa geçmelerini sağlayacak tüm sınavların iptal edildiğini açıklayan ülkeler olmuştur (49). Endonezya ortaokul sonunda yapılan sınavları iptal etmiştir. Japonya’da ise üniversiteler için ilk basamak sınavlar yapılmış, üniversiteler tarafından uygulanacak ikinci basamak sınavlar ise iptal edilmiş ve kabul kararların ulusal sınav sonuçlarına göre yapılması kararı alınmıştır.

Bazı ülkeler ise sınavın daha sonraki bir tarihte yapılmak üzere ertelenmesi kararını almışlardır. Çin 10 milyon öğrencinin katıldığı GaoKao üniversite giriş sınavını bir ay ertelediğini duyurmuştur (50). Avusturya, Avustralya, Hong Kong da giriş sınavları konusunda erteleme kararı alan diğer ülkelerdir. İrlanda Bitirme Sınavı isimli ortaöğretim final sınavının ertelediğini duyurmuş soru ve içeriklerin okuldan uzakta kalınan zamanın da hesaba katılıp tekrardan düzenlenmesini kararlaştırmıştır (51).

Ertelme ve iptal kararlarının yanında yapılacak sınavların formatında değişikliğe giderek uygulamaya devam etme seçeneğini de kullanan ülkeler olmuştur. ABD’de prestijli üniversitelere girişte kullanılan Advanced Placement (AP) sınavının çevrimiçi olarak uygulanması kararı alınmıştır (52). İngiltere ve Çin çevrimiçi sınav uygulamalarıyla öğrencilerinin sınavlardan uzak kalmamasını sağlayan diğer devletler olmuşlardır (53). Mısır öğrenci değerlendirmelerini araştırma projeleri üzerinden yapacağını açıklamıştır (54). Ekvator ve Vietnam da sınav sayısı ve içeriğinin azaltılmasının planlandığı ülkeler olmuşlardır. Türkiye’de ise üniversiteye geçmek için kullanılan YKS ve liselere giriş sınavı olan LGS sınavlarının konu içerikleri daraltılmış (55,56) 7 Haziran’da yapılması planlanan LGS 20 Haziran tarihine (57); 20-21 Haziran ayında yapılacak olan YKS önce 25-26 Temmuz’a alınmış, daha sonra tekrar değiştirilerek 27-28 Haziran tarihlerine alınmıştır (58).

1.5. Pandemi Sürecinde Öğretmenler Nasıl Etkilendi

Salgın yüzünden kapanmak veya eğitime çevrimiçi olarak devam etmek zorunda kalan okulların bu durumundan en çok etkilenen gruplardan birisi de hiç şüphesiz öğretmenler olmuştur. Yıllar boyunca yüz yüze eğitim yapmış olan ve teknolojik altyapısı ve donanımı istenen düzeyde olmayan öğretmenler başta olmak üzere, çoğu öğretmen sürece hazırlıksız yakalanmış ve bu durum da uzaktan eğitim süreci işlerini daha stresli hale getirmiştir. Bazıları uygulamalara yabancılık çekmiş, öğrencilere yeterli desteği verebilme konularında endişelere kapılmış; bir kısmı ise işsiz kalma ihtimali ile maddi kaygılar yaşamıştır. Ayrıca bu dönemde öğretmenlere uzaktan eğitimin nasıl olacağı konusunda eğitim veren ülke sayısı da oldukça sınırlıdır. Avrupa ve Asya’da bulunan Öğretmenlerin yaklaşık %30’una bu konularda destek olunduğu bilinmektedir bu konularda destek olunduğu bilinmektedir (59).

Uzaktan eğitim süreci öğretmenlerden normal eğitim dönemine göre daha farklı araç, gereç ve uygulamalarının kullanımını zorunlu kılmıştır. Bu konularda yeterlilik sahibi olmayan öğretmenlere, bir de öğrencilerin teknolojiye erişimindeki kısıtlılıklar eklenince öğrencilerin katılım ve motivasyonunu sağlamak, öğrencilere uzaktan destek olmak ve onları takip etmek çok daha zor hale gelmekte ve bu durum da öğretmenler üzerindeki baskıyı artırabilmektedir. Türkiye’de ise bazı yerlerde bu durum öğretmenlerin neredeyse sürece hiç dahil olmaması şeklinde bile ortaya çıkabilmektedir. Bazı öğretmenler için süreç eskiye nazaran çok daha yoğun geçerken, özellikle kırsal kesimde veya dezavantajlı çocukların devam ettiği okullarda görev yapan öğretmenler, öğrencileri ile iletişim ve etkileşim kurmakta sorunlar yaşayabilmektedir. Bu durumda da eğitimin devam etmesi görevi ailenin üzerine kalmış, bunun sonucunda yanlış öğrenmeler veya kavram yanlışlarının ortaya çıkma ihtimali ortaya çıkmıştır.

Öğretmenler de bu süreci en iyi şekilde atlatabilmek için, desteğe ihtiyaç duyabilmektedir. OECD tarafından yapılan bir araştırmada öğretmenlere hem mesleki hem psikolojik destek sağlanması gerektiği belirtilmiştir (60). Salgın döneminde kaygı duyulan konulardan birinin de, eğitim çalışanları arasında oluşabilecek mesleki ve psikolojik sıkıntılar ve bu konularda destek alması gerektiğidir.

1.6. Türkiye’nin Pandemi Sürecindeki Eğitim Kararları ve Uygulamaları

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 8 Mart’ta okulları virüs tehdidine karşı temiz tutmak için özel dezenfektanlar kullandıklarını açıkladı ve okuldaki temaslara açık her yüzeyin dezenfekte edildiğini, her gün 100 ton dezenfektan üreten meslek okullarının okullara dezenfektan sağladığını söyledi (61). 11 Mart 2020 tarihinde ilk vakasını açıklayan Türkiye ise daha önce Nisan ayında olacağını duyurduğu 1 haftalık ara tatili de öne çekerek 16 Mart tarihi itibarıyla okulların 2 hafta süreyle eğitime ara verdiğini duyurdu. 23 Mart tarihi ile de uzaktan eğitim sürecinin başlayacağı belirtildi (62). Daha sonra bu süreç önce 30 Nisan (63), sonrasında ise Mayıs ayı sonuna kadar uzatıldı (64). En son alınan kararla da 2019-2020 Eğitim- Öğretim yılı kapatılarak okulların Eylül ayında açılacağı duyuruldu.

Bakanlık 12 Mart’ta bir basın toplantısı düzenleyerek, kapatıldıktan sonra tüm okullarda dezenfeksiyon yapılacağını açıkladı. Haftalık müfredatın yapılandırılacağını, EBA tarafından İnternet ve TRT tarafından televizyonda gerekli eğitim ve öğretim desteğinin sağlanacağını, eğitim programlarında aksama ve gecikmeleri önlemek için gerekli her türlü tedbiri aldıklarını söyledi (65).

12 Mart 2020’de ülke yöneticilerinin kararları doğrultusunda, 16 Mart 2020’den itibaren Türkiye’deki tüm okulların bir hafta süreyle kapatılacağını açıkladı. Üniversiteler de üç hafta kapalı kalacaktı (66). Milli Eğitim Bakanı tarafından, 17 Mart’ta yeni uzaktan eğitim formatına ilişkin içeriğin hazırlandığı TRT stüdyolarını ziyaret ederek, yeni sürecin en ince ayrıntısına kadar gözden geçirildiğini, planlama ve altyapı hazırlıklarının 23 Mart haftasına kadar tamamlanacağını belirtti. Bakan Selçuk, uzaktan eğitimi kullanarak ilk dersin kendisi tarafından verileceğini belirtti (67). 19 Mart’ta Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi, yakında yapılması planlanan TUS ve MSÜ dahil 9 sınavını erteledi (68). İlköğretim, ortaöğretim ve liseler için uzaktan dersler, TRT ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle oluşturulan TRT EBA TV’de 23 Mart 2020’de başladı. 25 Mart’ta düzenlenen basın toplantısında MEB tarafından, uzaktan öğretimin 30 Nisan’a kadar devam edeceği açıklandı (69).

26 Mart’ta Yükseköğretim Kurulu, bahar döneminin geri kalanında üniversitelerde yüz yüze eğitim olmayacağını, sadece uzaktan eğitime devam edeceklerini belirtti. Uzaktan eğitim ve dijital eğitim ile sunulamayan programların, kursların ve uygulamalı kursların yaz aylarında tamamlanacağını Yükseköğretim Kurumları sınavının 25-26 Temmuz’a ertelendiğini açıkladı (70).

MEB, alınan kararlar doğrultusunda 29 Nisan’da uzaktan eğitim için daha önce ilan edilen sürenin 31 Mayıs’a kadar uzatıldığını duyurdu (71) ve ülke yöneticileri tarafından 4 Mayıs’ta Lise giriş sınavının (LGS) 20 Haziran’da, Yükseköğretim Kurumları sınavının 25-26 Temmuz’dan tekrar geri çekilerek (YKS) 27-28 Haziran’da yapılacağı açıklandı (72).

Sürece en hazırlıklı yakalanması beklenen ülkelerden birinin de Türkiye olması zaten beklenmekteydi. 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hayata geçirilen Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) projesi; ülke çapında teknolojik alt-

yapıyı geliştirerek eğitim-öğretimde fırsat eşitliği yaratmayı, bilgi toplumunun temellerini atmayı ve eğitimde bilişim teknolojilerinin de yardımıyla ülkedeki bilişim standartlarını bir üst seviyeye taşımayı amaçlamaktaydı (73). Bu proje kapsamında her okul için geniş bant internet erişimi, her derslik için etkileşimli tahta ve kablolu veya kablosuz internet, her öğretmen için EBA uygulamaları, EBA market ve bulut hesabı ve ders notları paylaşımı ve her öğrenci için EBA uygulamaları, EBA market, bulut hesabı, dijital kimlik, ödev paylaşımı ve bireysel öğretim materyalleri gibi proje hedefleri belirlenmişti (74).

Sonuç olarak Türkiye bu süreci, hem daha önceden altyapısını kurduğu Eğitim Bilişim Ağı yani EBA ile, hem de TRT ile ortak olarak kullanıma açılan TRT-EBA TV üzerinden sürdürmektedir. Ayrıca bir sonraki kademeye geçmelerinde belirleyici olacak sınavlara hazırlanan 12. sınıf ve 8. sınıflar ile Lise hazırlık sınıfları için başlayan canlı sınıf uygulaması 13 Nisan itibariyle tüm sınıflar için kullanıma açıldığını duyurmuştur (75). EBA altyapısının ilk günlerde gelen yoğun talep karşısında yeterli hizmeti sunamaması ve zaman zaman erişilememesi sorunu karşısında MEB daha önce güvenlik açığı nedeniyle soru işaretlerine neden olan (76) Zoom, Teams, Hangouts, Meet, Skype ve benzeri platformların, EBA Canlı ders uygulaması diğer sınıf seviyeleri için ülke genelinde açılınca kadar, kişisel verilerin kaydedilmemesine dikkat edilerek kullanılabileceğini belirtti (77).

Ayrıca birçok özel yayınevi bu dönemde ücretsiz online sınavları ile öğrencilere destek olurken Milli Eğitim Bakanlığı da Soru Destek Paketleri ile öğrencilerin süreci daha sağlıklı geçirmeleri için imkan sunmaya çalıştı (78). Özel eğitim ihtiyacı olan çocuklar için de yine çalışmaların devam etmesi için kaynak ve destek sağlandı (79).

Bunlara ek olarak Pandemi sürecinde OECD tarafından yayımlayan verilere göre Türkiye'nin ülke içindeki avantajlı ve dezavantajlı okullara göre uzaktan eğitimle ilgili alt yapı yeterliliğine ilişkin ülke sıralaması tablo 2'de belirtilmiştir. (34).

Tablo 2. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim İmkanları Bakımından Türkiye'nin OECD Sıralaması (78 ülke içinde)

Ne kadar sahipsiniz?	AVANTAJLI OKULLAR	DEZAVANTAJLI OKULLAR
Ders çalışacak sessiz bir yere sahiplik	36	58
Okul işi için bilgisayara ulaşım imkanı	60	67
İnternete bağlanma imkanı	68	71
Okuldaki dijital cihazların yeterliliği	5	29
Yeterli internet hızı veya ağ genişliği	11	34
Yeterli yazılıma ulaşım olanakları	25	52
Öğretmen teknolojik ve pedagojik yeterliliği	26	36
Öğretmen ders hazırlık için yeterli zaman	4	29
Dijital kaynakların kullanımını öğrenme	3	31
Teknik eleman bulunduran okullar	3	30
Online destek programı	4	29

Yukarıdaki tabloya göre Türkiye'nin; öğretmenlerin teknolojiyi kullanma yeterliliği, online destek programı, teknik eleman bulunduran okullar ve okullardaki dijital cihazların yeterliliği bakımından avantajlı okullarda iyi bir sırada bulunmasına rağmen, öğrencilerin internete bağlanma imkanları, okul ödevleri için bilgisayara ulaşım imkanı ve ders çalışacak sessiz bir yere sahip olması açısından hem avantajlı hem de avantajlı okullar açısından iyi bir durumda olmadığı görülmektedir.

MEB'in sunduğu uzaktan eğitim sürecini niteliğini ve ev ortamında öğrencilerin bu süreçte nasıl faydalandığı en iyi gözlemleyen veliler olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda araştırmada velilerin görüşlerine göre, pandemi döneminde MEB'in sunduğu uzaktan eğitim niteliğini ve bu süreçteki öğrencilerin ev ortamında davranışlarının betimlenmesini amaçlanmıştır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; pandemi döneminde öğrencilerin faydalandığı MEB'in uzaktan eğitim faaliyetlerini, veli görüşlerine göre betimlemeye çalışmaktır. Aynı zamanda veli görüşlerinin bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etmektir.

2.1. Alt Amaçlar

Yukarıda verilen temel amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılacaktır:

- 1- Velilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri nasıldır?
- 2- Velilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri, çocukların okul kademesi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3- Velilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri, bulundukları coğrafi bölge değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 4- Velilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri, gelir durumları değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- 5- Velilerin pandemi dönemi uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri, kamu ve özel okul değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemlere yer verilmiştir.

Bu araştırma nicel araştırma tekniklerinden biri olan betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Betimsel tarama modeli, katılımcıların görüşlerini, yetenek, bilgi ve becerilerini vb. durumları ortaya koymak amacıyla kullanılan bir yöntemdir (80). Toplanan veriler betimsel istatistik yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel istatistik ise her bir soruya verilmiş olan cevabın tanımlanmasına, verilerin genel dağılım ve eğilimlerini gösteren istatistik yöntemidir (81).

3.1. Evren ve Örneklem

Türkiye’de ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde örgün eğitimde öğrenim görmekte olan öğrencilerin sayısı 18 milyon 108 bin 860 ’dır. Veli sayısının öğrenci sayısı kadar olacağı varsayılmıştır. Evrende bulunan velilerin nicel temsil gücünü sağlamak amacıyla örneklem büyüklüğü, %97 güven aralığında (82) tarafından önerilen örneklem hesaplama formülü ile örnekleme olması gereken minimum veli sayısının 2325 kişi olması gerektiği belirlenmiştir.

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{(N-1) \cdot d^2}$$

Araştırmanın örnekleme belirlenirken kademeli bir şekilde farklı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlk önce evrendeki alt grupların örnekleme tam olarak temsil edilmesini sağlamak amacıyla tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için Türkiye evreni coğrafi bölgeler esas alınarak yedi tabakaya ayrılmıştır. Daha sonra her bölgeden uygulama yapılacak iller random yöntemiyle seçilmiştir. O illerden okul ve program tipine göre okullar belirlenmiştir. Belirlenen okullardan basit rastgele örneklem yolu ile öğrenci velileri örnekleme dahil edilmiştir.

Aşağıdaki tablolarda örnekleme ait bazı demografik değişkenlere yer verilmiştir.

Tablo 3. Örneklem demografik özellikleri

Öğrencinin okuduğu okul türü	f	%
Kamu	3325	90,5
Özel	350	9,5
Toplam	3675	100,0
Velilerin öğrenim düzeyi	F	%
İlkokul	879	23,9
Ortaokul	715	19,4
Lise	921	25,1

Üniversite	973	26,5
Yüksek lisans ve doktora	187	5,1
Toplam	3675	100,0
Velilerin gelir düzeyi	F	%
Düşük	1399	38,06
Orta	1798	48,92
Yüksek	478	13
Toplam	3675	100,0
Velilerin mesleği	F	%
Çiftçi	267	7,3
İşçi	1761	47,9
Esnaf	627	17,1
Memur	1020	27,7
Toplam	3675	100,0
Velilerin ikamet ettikleri yerleşim birimi	f	%
Köy ve Kasaba	311	8,5
İlçe	1782	48,5
Şehir merkezi	1582	43,0
Toplam	3675	100,0
Velilerin ikamet ettikleri coğrafi bölge	f	%
İç Anadolu Bölgesi	953	26,1
Karadeniz Bölgesi	379	10,3
Marmara Bölgesi	1067	28,7
Akdeniz Bölgesi	533	14,6

Ege Bölgesi	315	8,6
Doğu Anadolu Bölgesi	195	5,3
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	240	6,4
Toplam	3675	100,0
Çocukların devam ettiği eğitim kademesi	f	%
İlkokul	1269	34,5
Ortaokul	1496	40,7
Lise	910	24,8
Toplam	3675	100,0

Tablodaki verilere göre öğrencilerin %90,5’lik büyük kısmı **kamu** okullarında öğrenim görürken %9,5’lik kısmı **özel** okullarda öğrenim görmekte ve velilerin öğrenim düzeylerinin **en çok** %26,5 ile üniversite, **en az** %5,1 ile yüksek lisans ve doktora mezunu olduğu belirtilmektedir. Yine diğer bir demografik değişkene bakıldığında velilerin **düşük** ve **orta** olarak belirtilen gelir durumlarının birbirine yakın oranlarda olduğu, **yüksek** gelire sahip velilerin %14,3 ile en az orana sahip olduğu görülmektedir. Tablodaki verilerden bir diğerine göre ise, velilerin meslek grupları **en fazla** işçi kesiminde toplanmakta; bunu sırasıyla memur, esnaf ve çiftçi izlemektedir. Velilerin ikamet ettikleri yerleşim birimleri verisine göre yüksek oranda sırasıyla **ilçe** ve **şehir merkezi** şeklinde sıralanırken **köy** ve **kasaba** yerleşim birimlerinde ikamet edenlerin oranları daha düşük seviyelerdedir. Son olarak araştırmaya katılım **yüksek oranda** sırasıyla İç Anadolu Bölgesi ve Marmara Bölgesi’nden sağlanmıştır. Ege, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri katılımın **nispeten az** olduğu bölgeler olarak görülmekte ve velilerin çocuklarının devam ettikleri sınıf düzeylerine bakıldığında **en çok** %40,7 ile ortaokul öğrencisi ve **en düşük** % 24,8 oranla lise olduğu sonucuna varılmaktadır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Velilerin Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim çalışmalarını değerlendirmeleri için “Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimi Değerlendirme Veli Anketi” geliştirilmiştir. Anket tekniği, belirli bir konu hakkında bir evreni ya da örneklemini oluşturan bireylerden bilgi sağlamak amacıyla kullanılan sistemli veri toplama tekniğidir (83). Veri toplamak amacıyla yapılan anketler kişilerin, gelir ve yaşam düzeylerini, durumun etkilerinin oranını saptama, genel bilgiler elde edebilmek için bireylerin bilgilerini alma, var olan durum içerisindeki riskleri tanımlama vb. gibi durumları saptamak için kullanılabilir (84).

3.3. Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimi Değerlendirme Veli Anketi

Araştırmada veri toplama aracı olarak “Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimi Değerlendirme Veli Anketi” geliştirilirken araştırmacılar tarafından maddeler oluşturulmuştur. Daha sonra ankete ilişkin açıklayıcı bilgilerle beraber “anket taslak formu” oluşturulmuştur. Anket taslak formundaki maddelerin kapsam geçerliği açısından değerlendirilmesi için uzman değerlendirme formu ile 5 uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere dayalı olarak uzmanlar arasındaki uyuma göre gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra düzeltilen anket formu 18 kişilik bir deneme grubuna uygulanmış ve uygulanan kişilerin anket maddelerinin anlaşılabilirliğine ilişkin görüşleri alınmıştır. Anket formu bu ön deneme uygulamalarından gelen dönütlere göre tekrar revize edilerek

son hali verilmiştir. Aynı zamanda Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitimi Değerlendirme Veli Anketi'nin online formunun katılımcılar için cevaplandırılmasına ilişkin kolaylığı test edilerek kullanışlılığı sağlanmıştır.

3.4. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, araştırmanın amacı kapsamında ilk önce frekans ve yüzdelik puanlar bakımından incelenmiştir. Araştırmanın bazı amaçlarını test etmek için toplanan kategorik gözlemler arasındaki ilişki ve farklılıkları test etmek için, ki-kare bağımsızlık testi kullanılmıştır. Eğitim araştırmalarında çoğu zaman verilerin analizinde manidarlık düzeyi .05 olarak kabul edilmektedir (85). Bu sebepten dolayı araştırmada kabul edilen manidarlık düzeyi .05'tir.

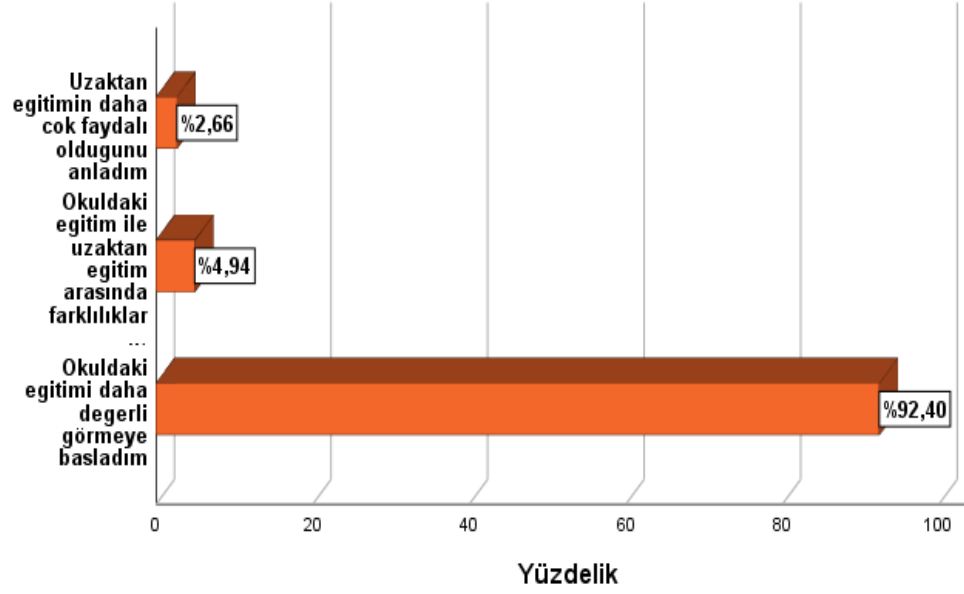
4. BULGULAR

Aşağıda pandemi döneminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen uzaktan eğitim hizmetlerinin niteliklerini ve bu dönemdeki eğitim sürecini betimlemeye yönelik analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Velilerin genel görüşlerine yönelik frekans ve yüzdeler.

Grafik 1.

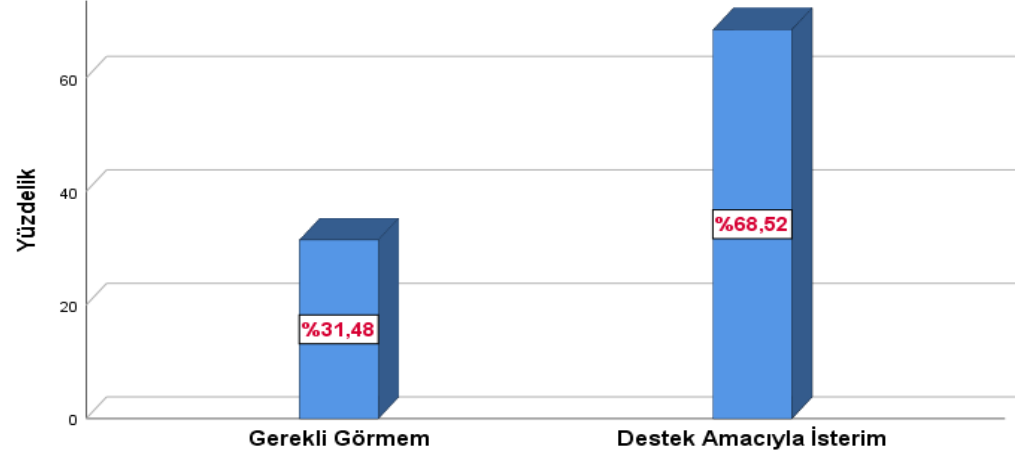
1-Pandemi dönemindeki uzaktan eğitimin başlamasından sonra okuldaki eğitim süreci hakkındaki görüşleriniz nasıl değişti?

Türkiye geneli ailelerin, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile örgün eğitim süreci hakkındaki görüşlerine yönelik verilerin analizi sonucunda ailelerin %92,40'ının örgün eğitimin daha değerli olduğunu, %4,94'ünün ise uzaktan eğitim ile örgün eğitim arasında farklılıkların olmadığını ve son olarak %2,66'sının uzaktan eğitimin çok faydalı olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Grafik 2.

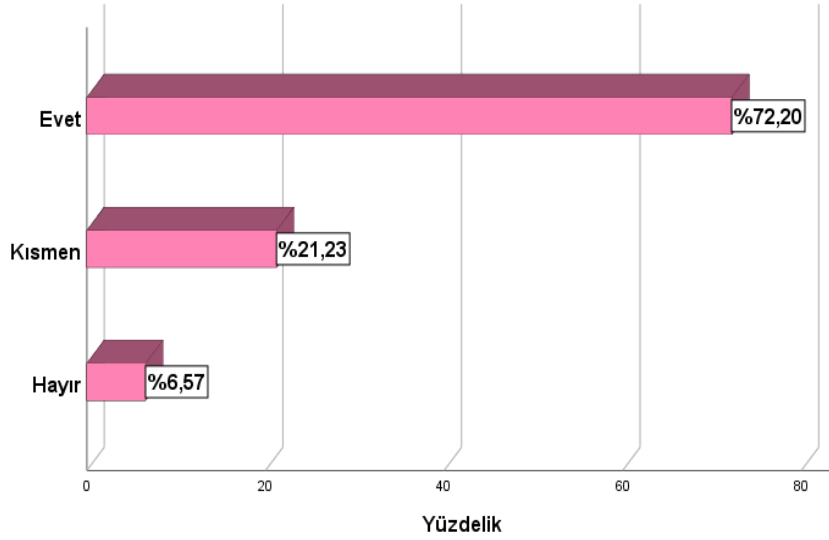
2-Okullarda eğitim başladıktan sonra da Milli Eğitim Bakanlığının pandemi döneminde verdiği gibi uzaktan eğitim çalışmaları yapmasını ister misiniz?

Ailelere yöneltilen bir diğer sorunun bulgularına bakıldığında ise örgün eğitime geri dönüldüğünde Milli Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitimlerine devam etmeli sorusuna %68,52’lik bir dilimin destek amacıyla istediklerini, %31,48’lik bir kesimin gerekli görmediğini belirttikleri görülmektedir.

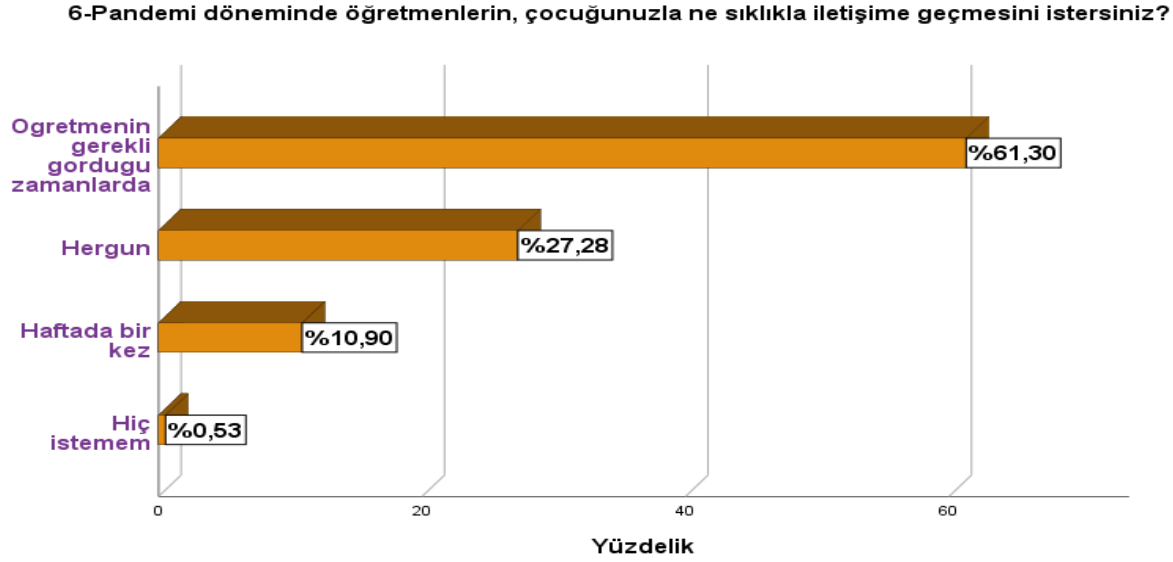
Grafik 3.

3-Çocuklarınız okulların bir an önce açılması konusunda istekliler mi?

Türkiye geneli velilere “çocuklarının okulların tekrar açılma istekleri” konusundaki görüşleri sorulduğunda velilerden gelen cevaplara göre çocukların %72,20’nin okulların bir an önce açılmasını istedikleri, %21,23’ün çok istekli veya isteksiz olmadığı, son olarak ise %6,57’nin okulların açılmasını istemediği görülmektedir.

Grafik 4.

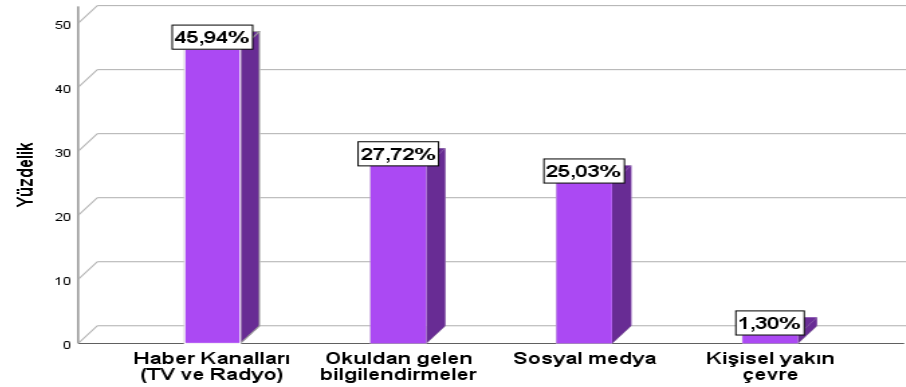

Grafik 4 incelendiğinde, velilerin, pandemi döneminde öğretmenlerin çocuklarıyla ne sıklıkta iletişime geçmesini istedikleri söz konusu olduğunda, %61,30'unun öğretmenlerin gerekli gördüğü zamanlarda, %27,28'inin her gün , %10,90'ının haftada bir kez ve son olarak %0,53 ise hiç istemem dedikleri görülmüştür.

. Velilerin çok az bir kısmının çocuklarının aranmamasını istemediği, ancak velilerin büyük kısmının öğretmenlerin gerekli gördükçe öğrencilerle iletişime geçmeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

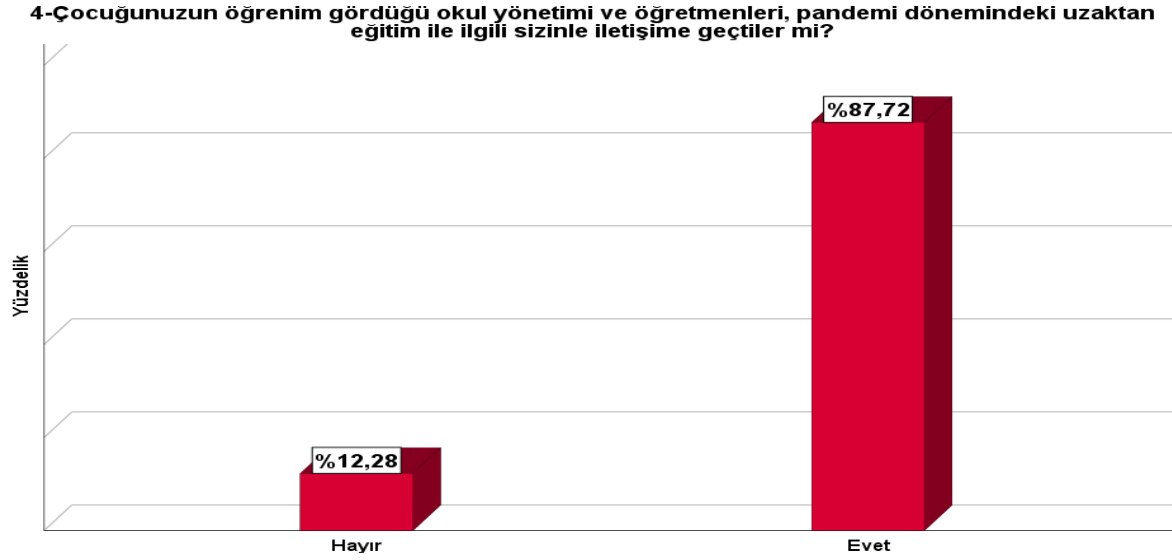
Grafik 5.

7- Pandemi döneminde eğitimdeki gelişmelerden ve değişimlerden daha çok nereden haberdar oluyorsunuz?

Velilerin, pandemi dönemi eğitimi içerisindeki gelişmelerden ve değişimlerden daha çok nereden haberdar olduklarını belirlemek amacıyla elde edilen bulgulara bakıldığında velilerin %45,94 “haber kanalları”, %27,72 “okuldan gelen bilgilendirmeler”, %25,03 “sosyal medya” ve son olarak %1,30 “kişisel yakın çevreden” haber aldıkları görülmektedir. “Haber kanalları” diyen velilerin oranının daha yüksek olduğu, bunu sırasıyla “okuldan gelen bilgilendirmeler”, “sosyal medya” ve “kişisel yakın çevre”nin izlediği görülmektedir.

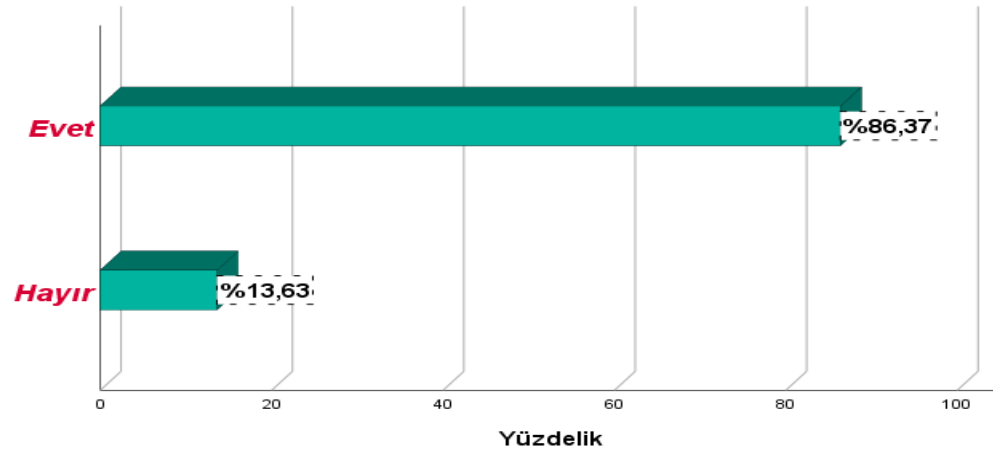
Grafik 6.

Tablo 6 incelendiğinde, Türkiye geneli velilere çocuklarının öğrenim gördüğü okul yönetimi ve öğretmenleri tarafından pandemi döneminde uzaktan eğitim ile ilgili bilgilendirme yapmak amacıyla iletişime geçip geçmedikleri sorulduğunda, velilerin %87,72’sinin “evet”, %12,28’inin “hayır” görüşlerini belirtmişlerdir. Bu durumda yapılan araştırma kapsamında pandemi döneminde okul yönetiminin ve öğretmenlerin büyük bir oranda aileleri bilgilendirmek için iletişime geçtiği anlaşılabılır.

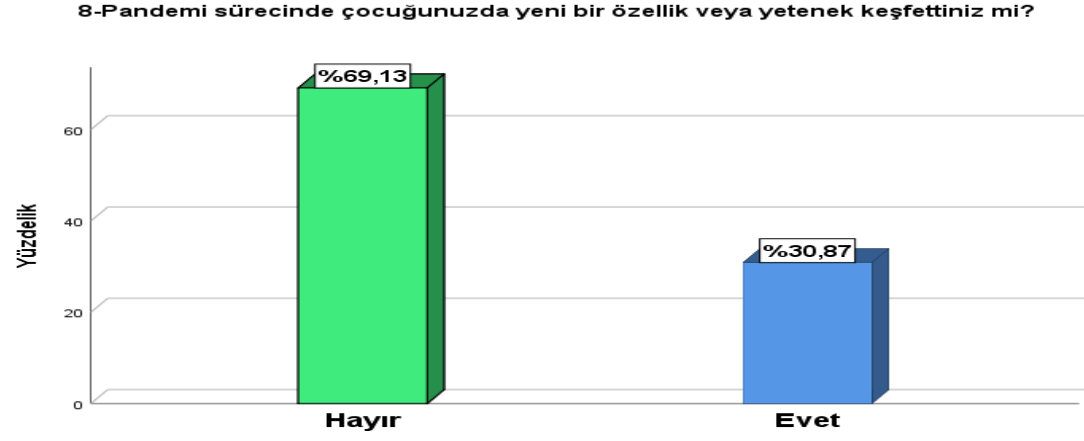
Grafik 7.

5-Çocuğunuza, öğretmenleri tarafından uzaktan eğitim yoluyla eğitici faaliyetler yapıldı mı?

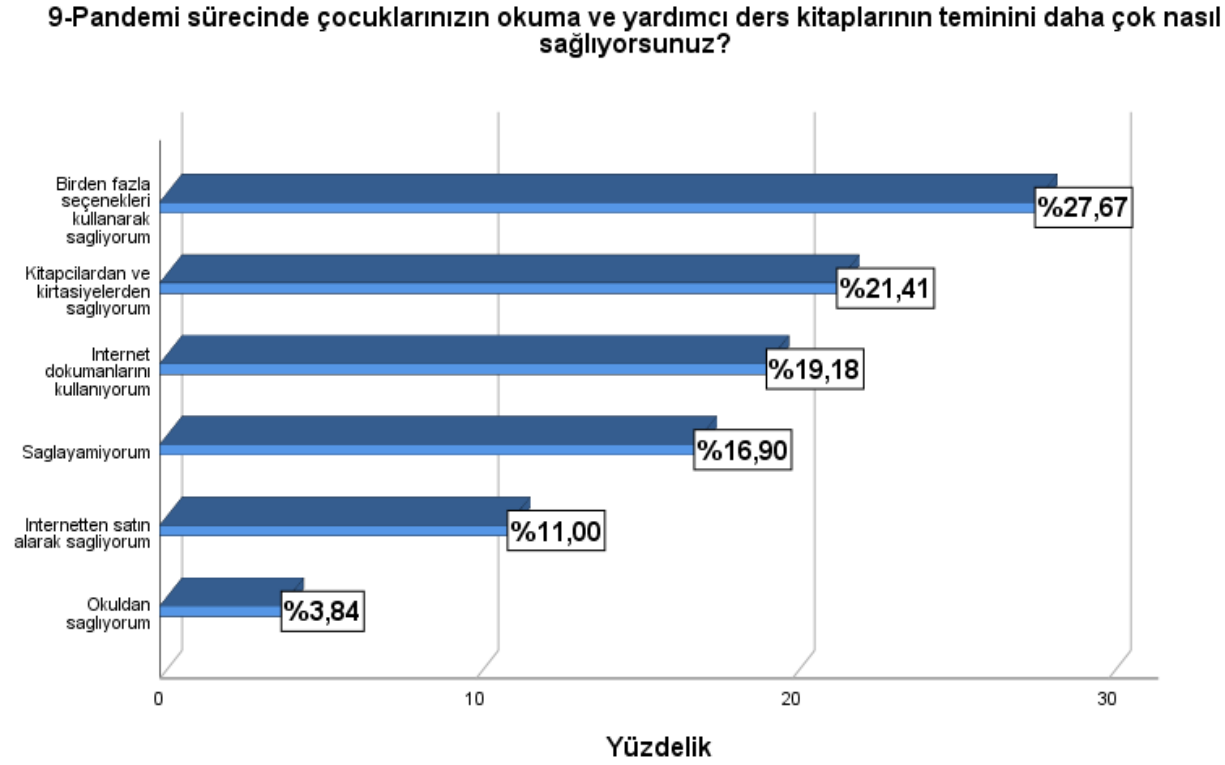
Bir diğer bulguya göre velilere, çocuklarına öğretmenleri tarafından uzaktan eğitim yoluyla eğitici faaliyetlerin yapılıp yapılmadığı sorusunun analizinde velilerin %86,37’si “evet” derken, %13,63’nün ise “hayır” diye cevap verdikleri görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin çoğunluğunun uzaktan eğitim yoluyla eğitici faaliyetlerine devam ettiği, ancak düşük bir oranda da öğretmenlerin bir kısmının uzaktan eğitim yoluyla eğitici faaliyetlerin yapmadığı değerlendirilebilir.

Grafik 8.

Velilerin, çocuklarında pandemi döneminde yeni bir özellik keşfedip keşfetmedikleri sorusunun analiz sonuçlarına bakıldığında %69,13'ünün "Hayır", %30,87'sinin "Evet" cevaplarını vermiştir.

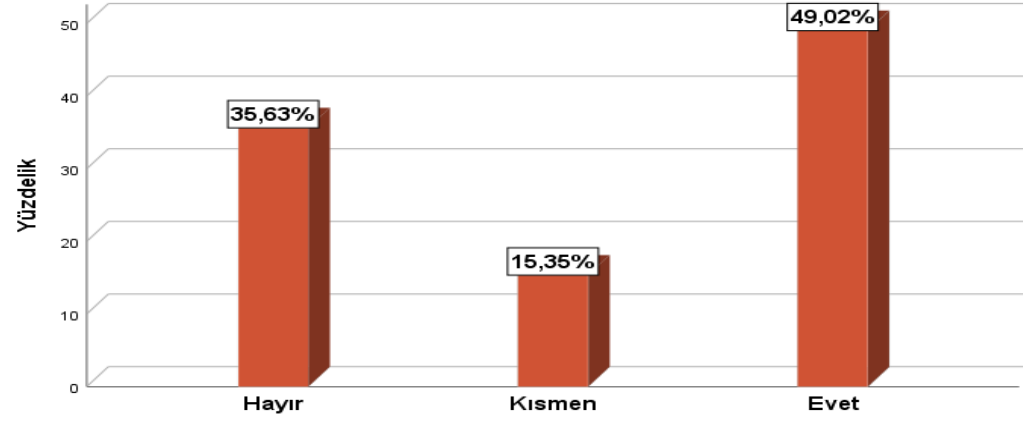
Grafik 9.

Tablo 9'dan görüldüğü üzere pandemi döneminde çocukları için okuma ve yardımcı ders kitaplarını velilerin %27.67'si birden fazla kaynak kullanarak, %21.41'i kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlayarak, %19,18'i internet dokümanlarını kullanarak, %16, 90'ı ise sağlayamadıklarını, %11,00'ü internette satın alarak, %3,84'ü ise okuldan temin ettiklerini belirtmiştir. Velilerin, çocukları için ders kaynaklarını en çok "birden fazla seçenekleri kullanarak sağlıyorum" cevaplarını verdikleri görülmektedir. Buradan da velilerin kırtasiye, kitapçılar, internet ve okul gibi kaynakların hepsinden faydalandıkları sonucuna ulaşılabilir.

Grafik 10.

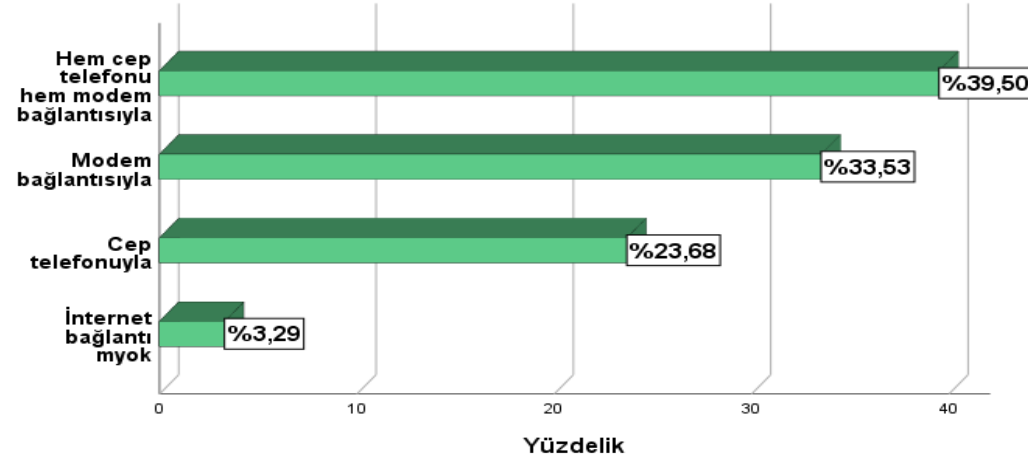
10-Çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?

Veliler, “çocukların uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabilmesi için bir bilgisayara sahip olup olmadığına ilişkin soruya %49,02 “evet”, %15,35 “kısmen” ve %35,63 “hayır” cevaplarını vermişlerdir. Sonuçlara bakıldığında araştırma kapsamında öğrencilerin yaklaşık olarak %49’unun bir bilgisayar sahibi olduğu, %36’sının bilgisayar sahibi olmadığı ve son olarak %15’inin ise yararlanabileceği bir bilgisayara sahibi olduğunu ancak bilgisayarın ortak kullanıma ait olduğunu düşünülebilir.

Grafik 11.

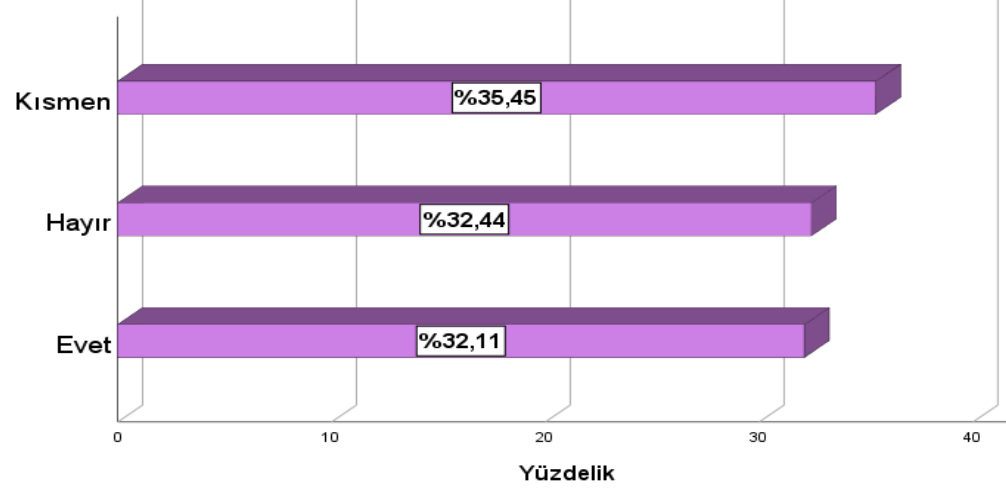
11-Evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?

“Evde internet bağlantısını nasıl sağlıyorsunuz?” sorusunun analiz sonuçlarına bakıldığında %39,50 “hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla”, %33,53 “modem bağlantısıyla”, %23,68 “cep telefonuyla” ve son olarak %3,29 “internet bağlantım yok” olduğu görülmektedir. Sonuçlara göre ailelerin çoğunda hem ev internetinin hem de cep telefonu internetinin olduğu, ailelerin bir kısmının ise evinde internet bağlantısı olmadığı söylenebilir.

Grafik 12.

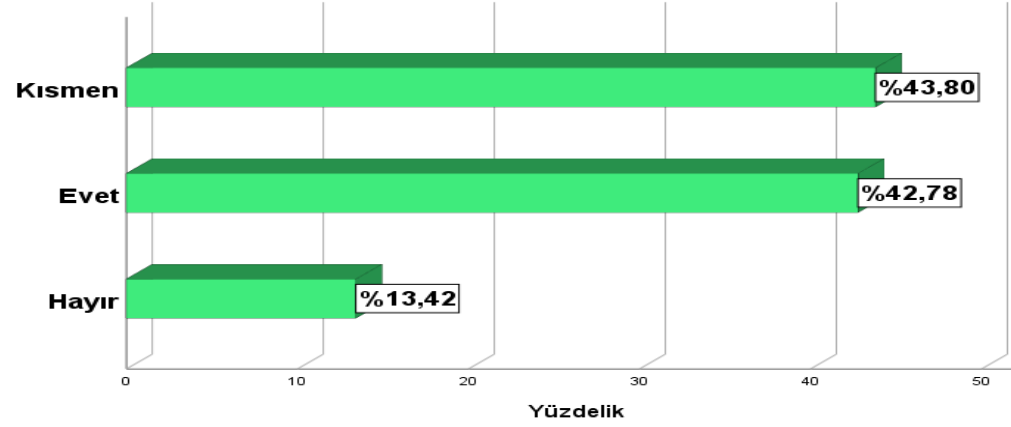
12-Çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?

Veliler, öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine giriş esnasında bağlantı problemleri yaşayıp yaşamadığı ile ilgili soruya %35,45'inin "kısmen", %32,44'ünün "hayır" ve %32,11'nin "evet" diye cevap vermiştir.

Grafik 13.

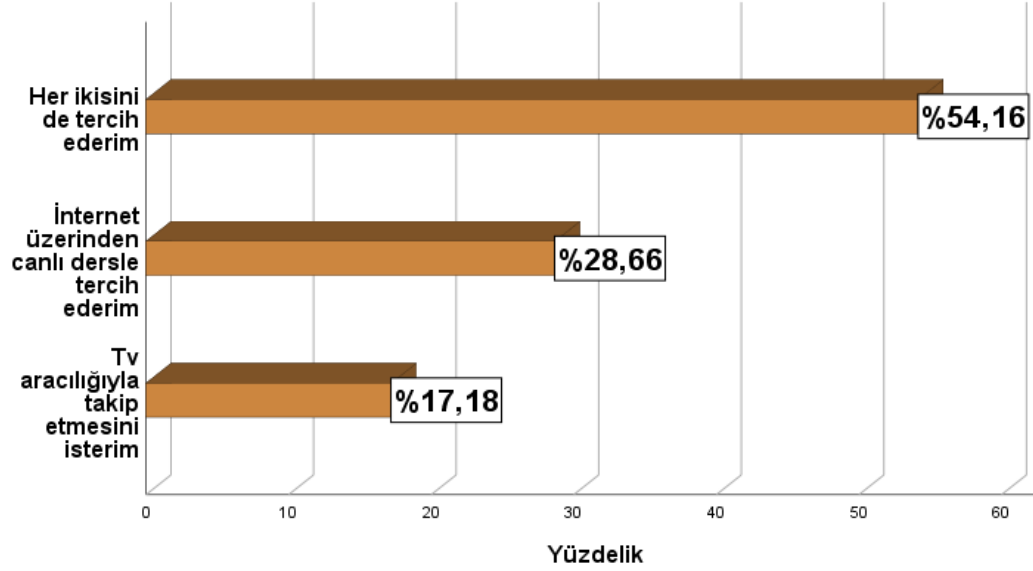
13-Milli Eğitim Bakanlığının internet ve TV üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerinden memnun musunuz?

Velilerin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanan TV ve İnternet üzerinden uzaktan eğitimlerini faydalı bulup bulmadıklarına ilişkin bulgulara göre, velilerin %43,80'inin "kısmen memnun kaldığı", %42,78'inin memnun kaldığı ve %13,42'inin ise memnun kalmadığı sonuçları ortaya çıkmıştır.

Grafik 14.

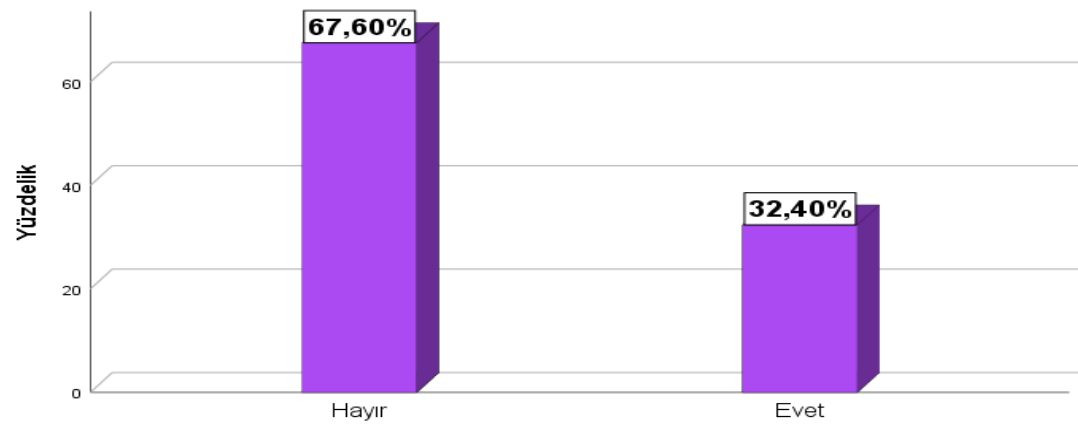
14-Çocuğunuzun, derslerini TV aracılığıyla mı yoksa internet üzerinden canlı dersle mi takip etmesini tercih edersiniz?

Çocuklara yönelik uzaktan eğitim derslerini TV aracılığıyla (asenkon) mı yoksa internet üzerinden canlı (senkon) olarak yapılması gerekliliği konusunda velilerin %54,16'sının her iki şekilde de yapılmasını, %28,66'sının internet üzerinden ve %17,18'inin TV aracılığıyla yapılmasını istediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre velilerin yarısından daha fazlasının hem TV hem de internet derslerini tercih ettiği söylenebilir.

Grafik 15.

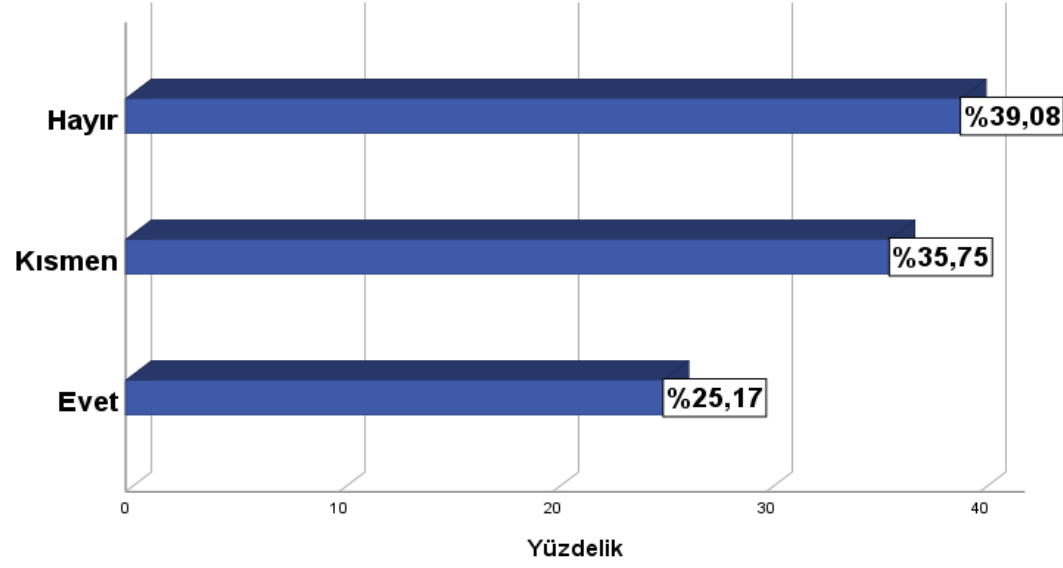
15-Çocuğunuz Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama (örneğin; zoom, microsoft teams,vb.) kullanıyor mu?

Çocuklarının EBA canlı ders uygulamasının dışında bir uygulama kullanıp kullanmadıkları sorusuna ilişkin veli yanıtlarının analiz sonucuna göre %32,40'ının "evet" derken %67,60'ının "hayır" görüşlerini belirtmişlerdir.

Grafik 16.

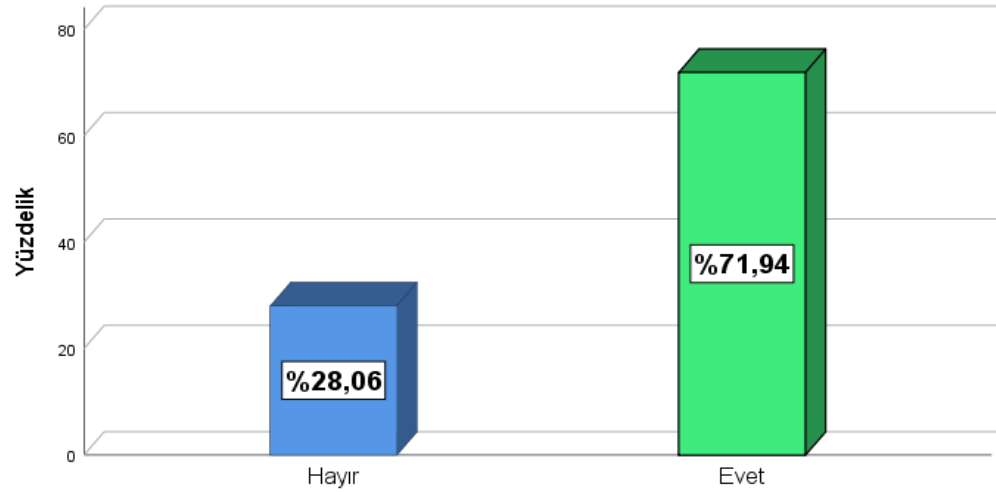
16-Pandemi sürecinde çocuğunuzda dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluştu mu?

Tablo 16 incelendiğinde, pandemi döneminde çocuklarında dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi olup oluşmadığına ilişkin veli yanıtlarının %39,08 “hayır”, %35,75 “kısmen” ve %25,17 “evet” olarak belirtildiği görülmektedir.

Grafik 17.

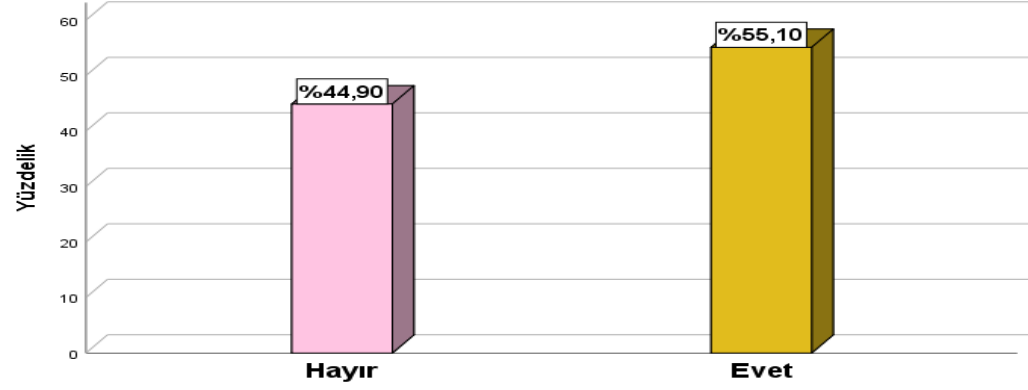
17-EBA uygulamalarının kullanımı için cep telefonunuza ücretsiz tanımlanan 8 gb'lik internet kullanım hakkınız olduğunu biliyor musunuz?

Pandemi döneminde mobil operatörler tarafından kullanıcıların hatlarına EBA web sitesi ve uygulamalarının kullanımı için 8 gb'lik ücretsiz internet kullanım hakkı tanımlandı. Velilerin %71,94'ü bu hakkın farkında olduklarını belirtirken, %28,06'sı böyle bir hakkı olduğunun farkında olmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Grafik 18.

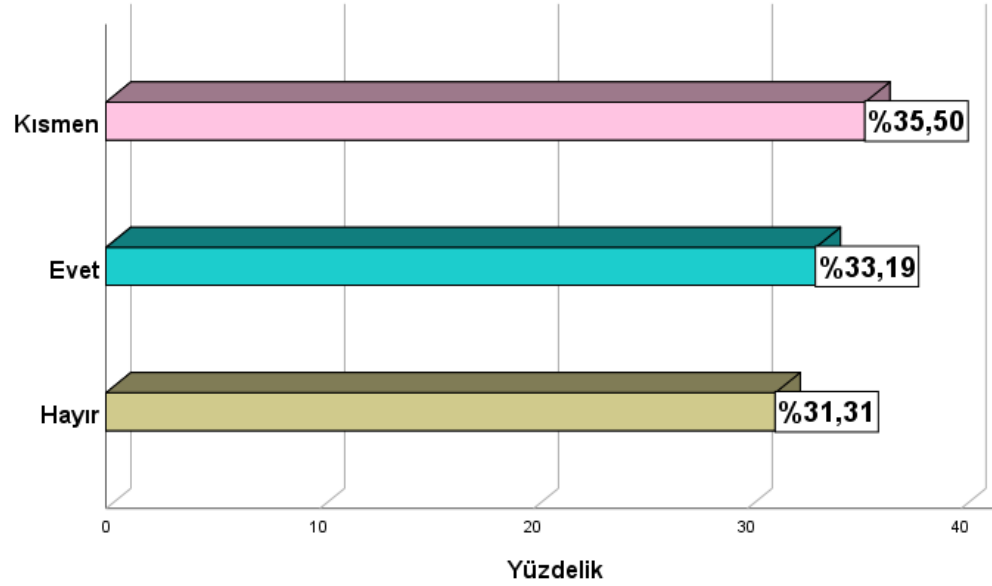
18-Milli Eğitim Bakanlığının EBA TV’de verdiği veli rehberlik ve bilgilendirme hizmetleri hakkında bilginiz var mı?

Velilerin, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından EBA TV’de vermiş olduğu veli rehberlik ve bilgilendirme hizmetleri hakkında bilgileri olup olmadıkları konusunda %44,90 “hayır” ve %55,10 “evet” diyerek görüşlerini bildirmişlerdir. Sonuçlara bakıldığında velilerin yarıdan daha fazlasının bu hizmetten faydalandığını ancak yüksek bir oranda velinin de bu hizmet hakkında bilgisinin olmadığı görülmektedir.

Grafik 19.

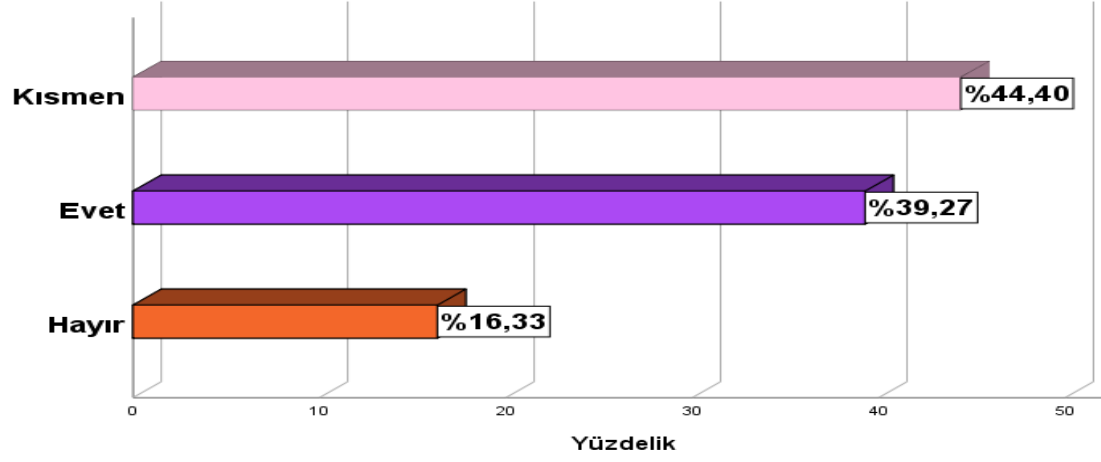
19-Milli Eğitim Bakanlığının EBA TV’de verdiği veli rehberlik ve bilgilendirme hizmetini aldıysanız memnun kaldınız mı?

Milli Eğitim Bakanlığının EBA TV’DE verdiği veli rehberlik ve bilgilendirme hizmetleri veli memnuniyeti açısından incelendiğinde ise velilerin %31,31’i “hayır”, %35,50’i “kısmen” ve %33,19’u “evet” görüşlerini bildirmişlerdir.

Grafik 20.

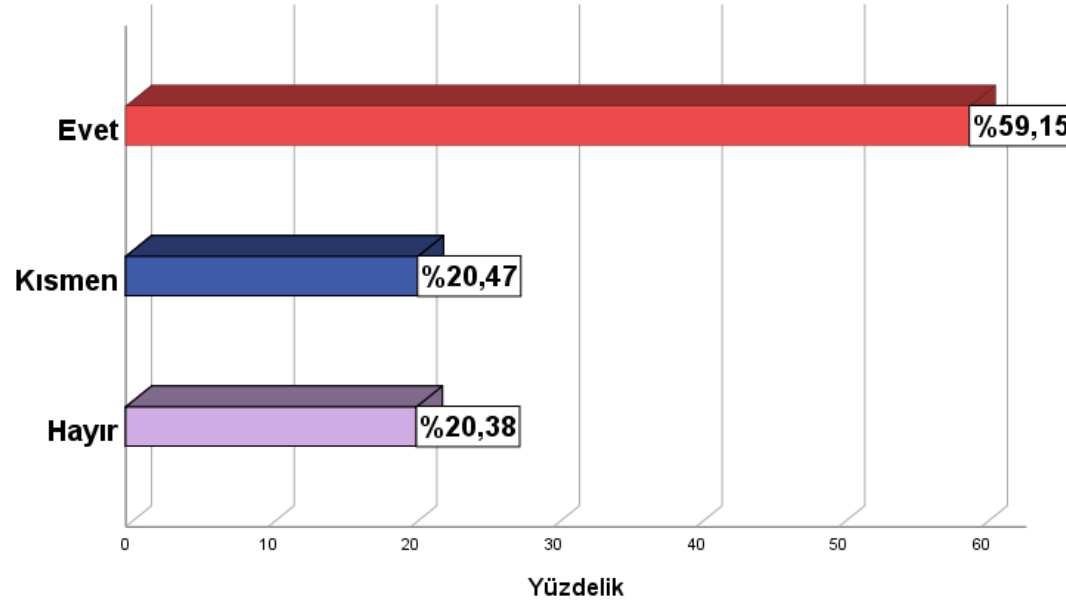
20- Çocuğunuz, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı buluyor mu?

Grafik verilerine göre veliler; %39,27'lik oranla Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu uzaktan eğitim hizmetlerinin çocukları tarafından faydalı bulunduğunu, %44,40'lık yüksek oranla ise kısmen faydalı bulunduğunu gözlemlediklerini belirtmektedir. Velilerin %16,33'ü ise Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu uzaktan eğitim hizmetlerinin çocukları tarafından faydalı bulunmadığını belirtmektedir.

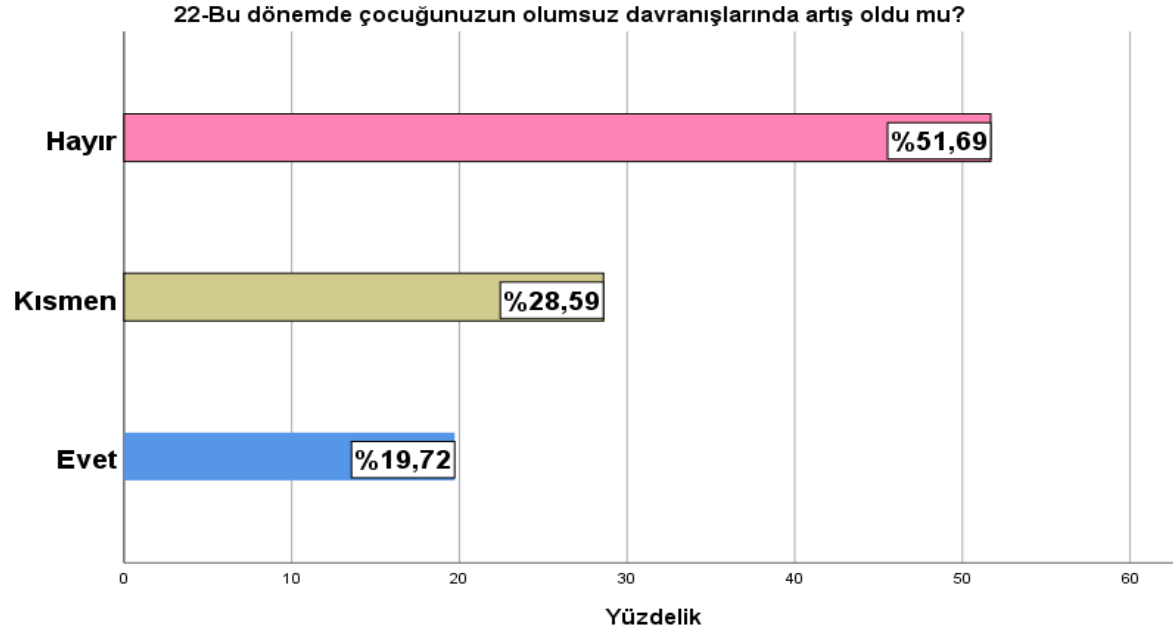
Grafik 21.

21-Bu dönemde çocuğunuzun uyku düzeni bozuldu mu?

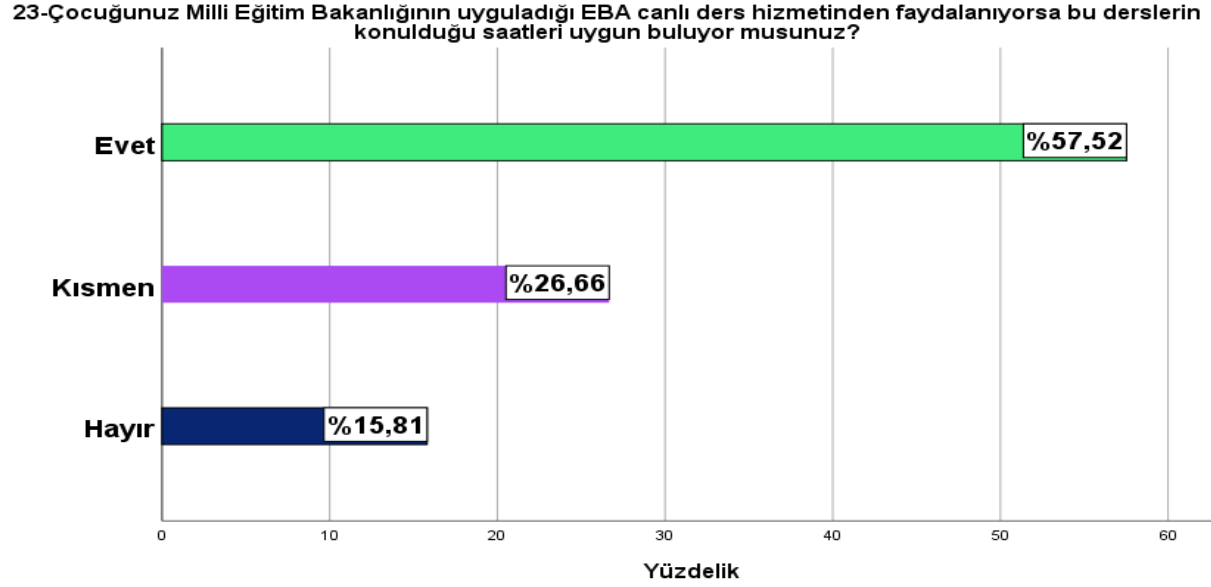
Araştırmaya katılan velilerin %59,15'lik büyük kısmı çocuklarının uyku düzeninde bozulma gözlemlerken %20,47'si bu bozulmayı kısmen gözlemlemektedir. Velilerin %20,38'i ise çocuklarının uyku düzeninde bozulma gözlemlemediğini belirtmektedir.

Grafik 22.

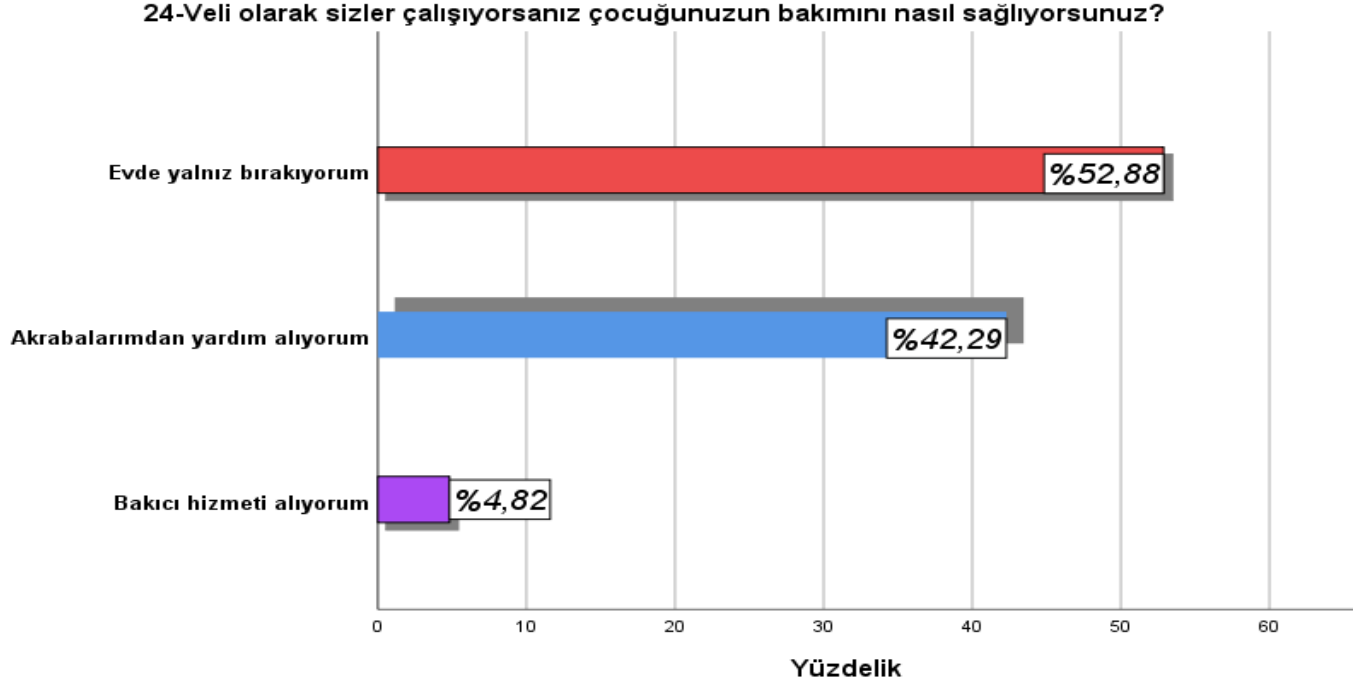
Grafikteki verilere bakıldığında pandemi döneminde velilerin %19,72'si çocuklarının olumsuz davranışlarında artış gözlemlerken %28,59'u bu artışı kısmen gözlemlemektedir. Velilerin %51,69'u ise bu dönemde çocuklarının olumsuz davranışlarında artış gözlemlemediklerini belirtmektedir.

Grafik 23.

Grafikteki verilere göre EBA canlı ders uygulamasının yapıldığı saatlerden velilerin %57,52'si memnun kaldıklarını belirtirken %26,66'sı ise kısmen memnun kaldıklarını belirtmektedirler. Velilerin %15,81'i ise EBA canlı ders uygulamasının yapıldığı saatlerden memnun kalmadıklarını belirtmektedir.

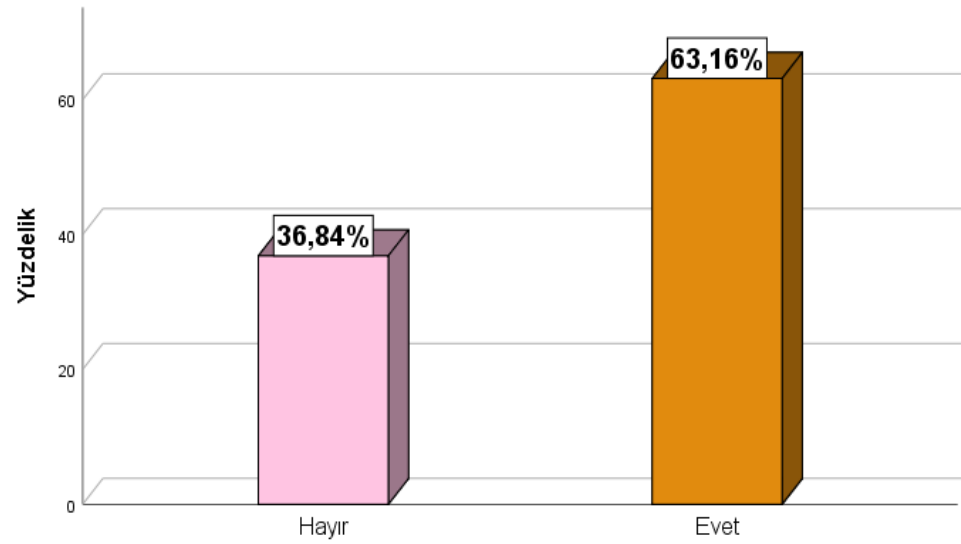
Grafik 24.

Grafikten elde edilen verilere göre velilerin %52,88 gibi büyük bir kısmı pandemi sürecinde (Okulların kapalı olduğu ve 0-20 yaş vatandaşların sokağa çıkmasına yasak olduğu dönemde) çocuklarını evde yalnız bırakmaktadırlar. Velilerin %42,29'u akrabalarından yardım alırken velilerin %4,82'si ise bakıcı hizmeti almaktadır.

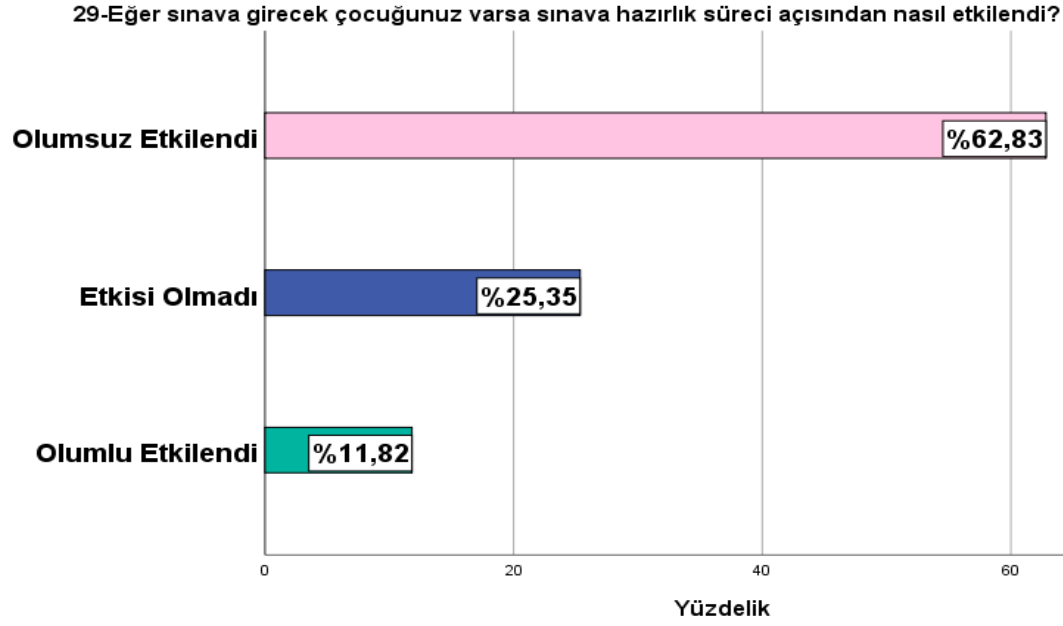
Grafik 25.

25-EBA içerisinde yer alan diğer içeriklerden (kitap, soru, etkinlik, kütüphane vb.) haberdar mısınız?

Grafikteki veri incelendiğinde velilerin %63,16'sının EBA içeriklerinden haberdar olduğu, %36,84'ünün ise EBA içeriklerinden haberdar olmadığı görülmektedir.

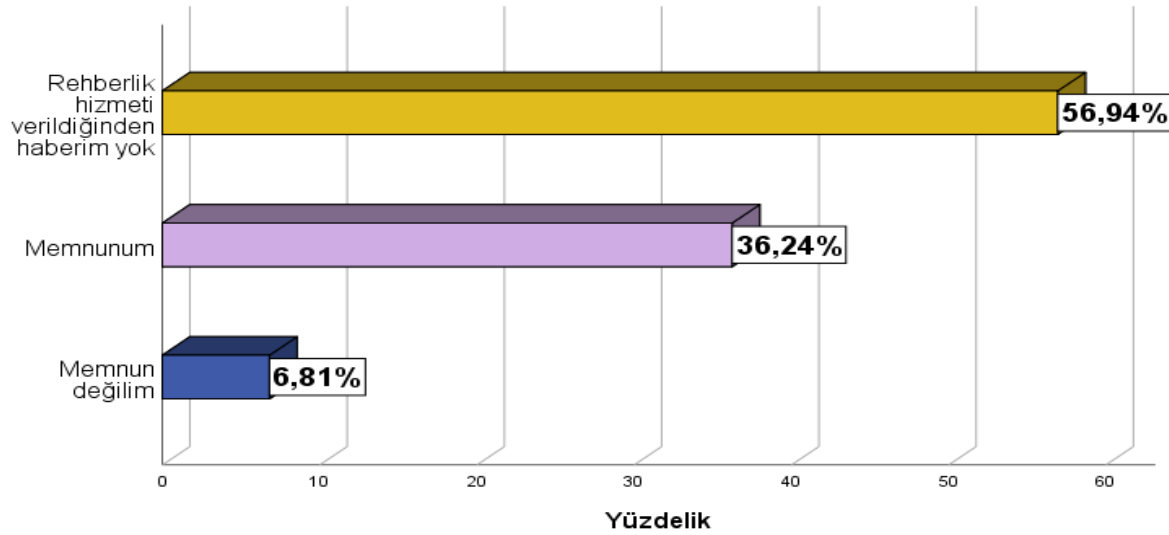
Grafik 26.

Grafikteki veriler incelendiğinde velilerin gözlemlerine göre pandemi döneminde çocukların %62,83'ü sınava hazırlık süreci açısından olumsuz etkilendirken, çocukların %11,82'si bu süreçten olumlu etkillenmiştir. Öğrencilerin % 25,35'inin ise bu süreçte ne olumlu veya ne de olumsuz etkilendiği veliler tarafından düşünülmektedir.

Grafik 27.

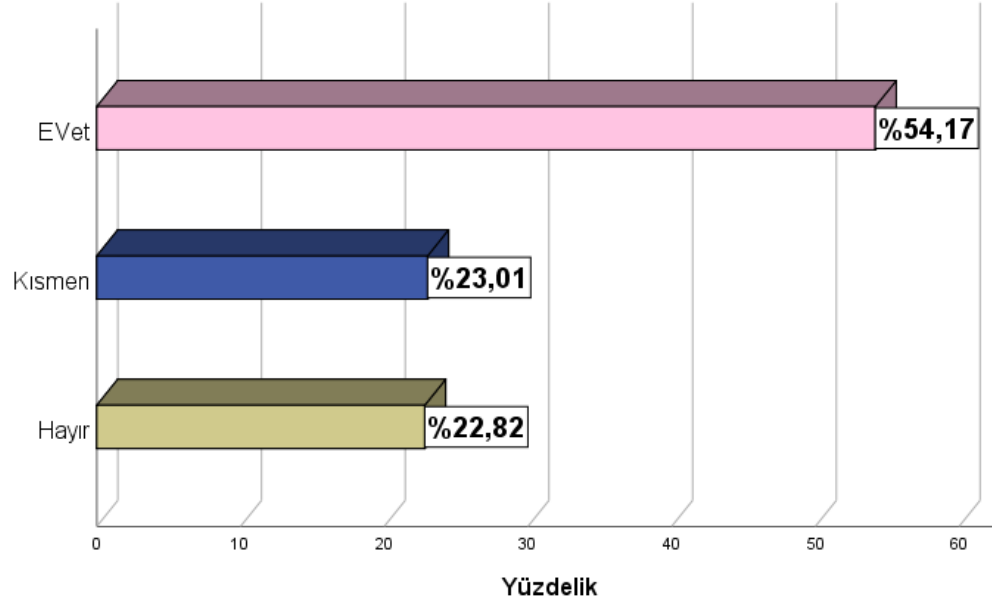
28-Milli Eğitim Bakanlığının pandemi döneminde çocuğunuza sunduğu rehberlik hizmetleri hakkındaki düşünceleriniz nasıldır?

Grafikteki verilere göre velilerin %36,24'ü Milli Eğitim Bakanlığının pandemi döneminde çocuklara sunduğu rehberlik hizmetlerinden memnun olduğunu, %6,81'i ise memnun olmadığını belirtmektedir. Velilerin %56,94'lük büyük bir kısmının ise Milli Eğitim Bakanlığının pandemi döneminde çocuklara sunduğu rehberlik hizmetlerinden habersiz olduğu görülmektedir.

Grafik 28.

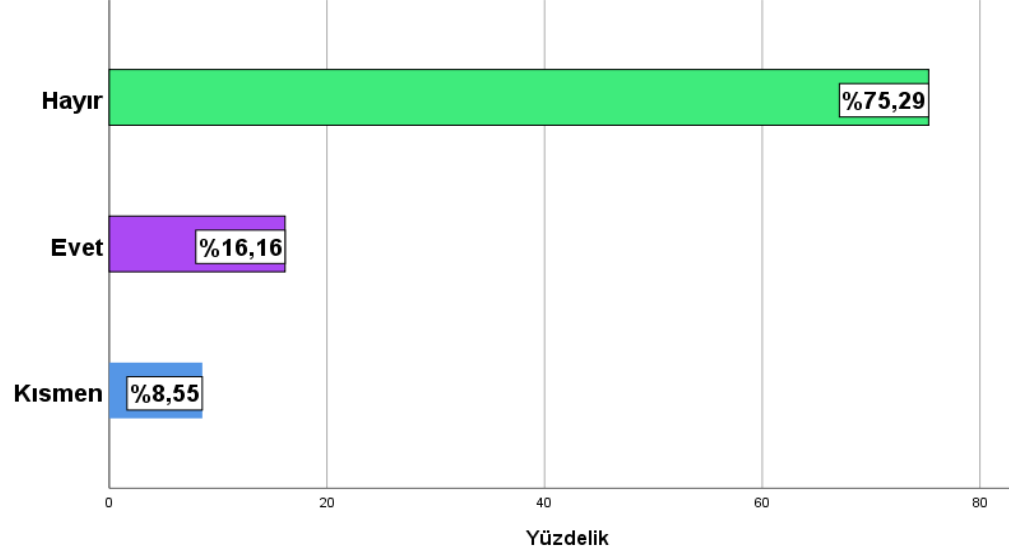
26-Haziran ayına kadar okullar açılırsa çocuğunuzu okula gönderme konusunda tedirginlik yaşar mısınız?

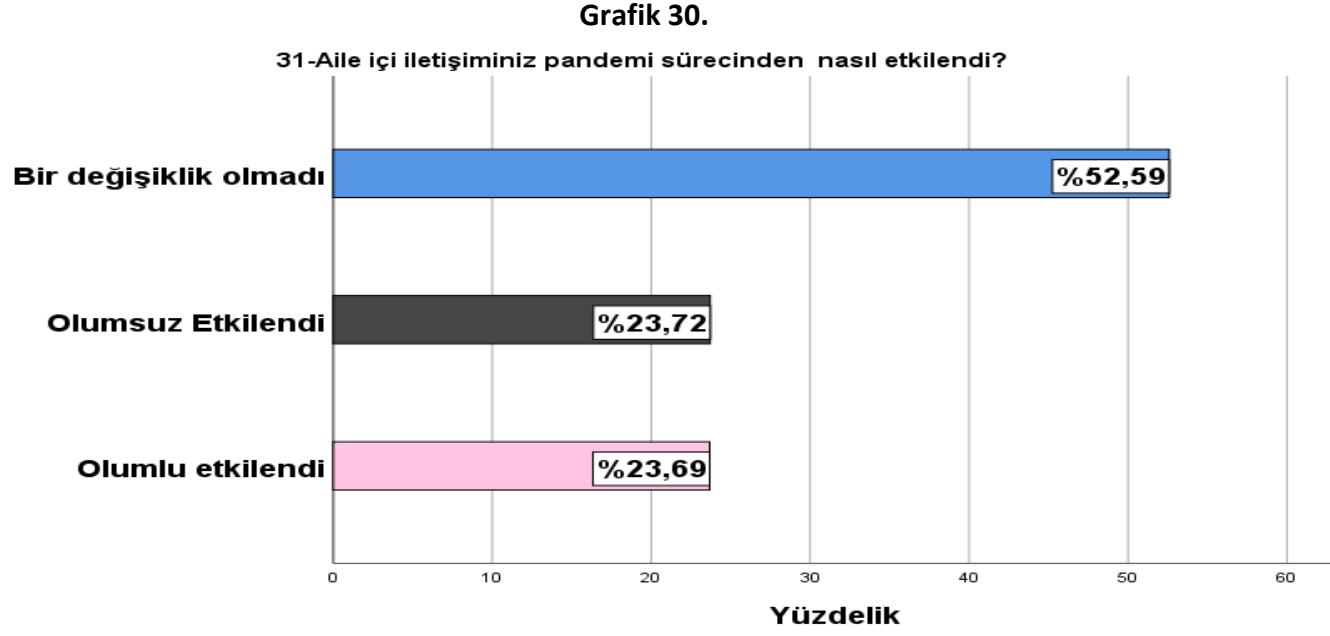
Grafikteki veriye bakıldığında velilerin %54,17'sinin Haziran ayına kadar okullar açıldığı takdirde çocuklarını okula gönderme konusunda tedirginlik yaşayacağını, %23,01'inin ise kısmen tedirginlik yaşayacağını belirttikleri görülmektedir. Velilerin %22,82'lik kısmı ise çocuklarını okula gönderme konusunda tedirginlik yaşamayacağını belirtmektedir.

Grafik 29.

30-Çocuğunuz özel bir kursa gidiyorsa bu kurslardan da uzaktan eğitim alabiliyor mu?

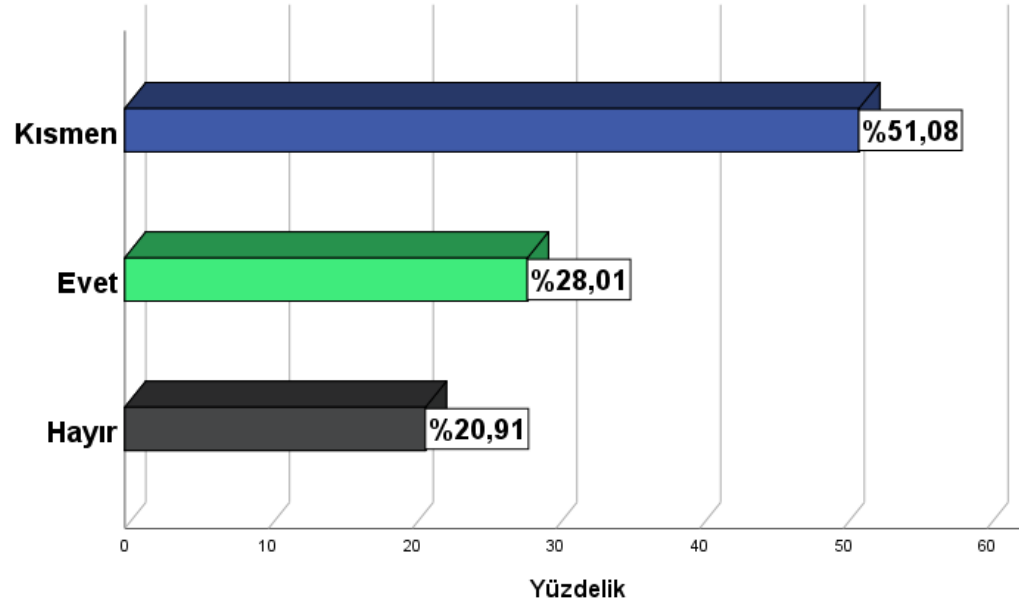

Grafikteki verilere göre öğrencilerin %75,29'u devam ettikleri özel kurslardan uzaktan eğitim hizmeti almamaktadır. Öğrencilerin %16,16'sı devam ettikleri özel kurslardan uzaktan eğitim hizmeti alırken, %8,55'i bu hizmetlerden kısmen faydalanmaktadır.

Grafikteki veriler incelendiğinde velilerin %52,59'unun pandemi döneminde aile içi iletişimin herhangi bir şekilde etkilenmediğini, %23,69'unun olumlu, %23,72'sinin ise olumsuz etkilendiğini belirttikleri görülmektedir.

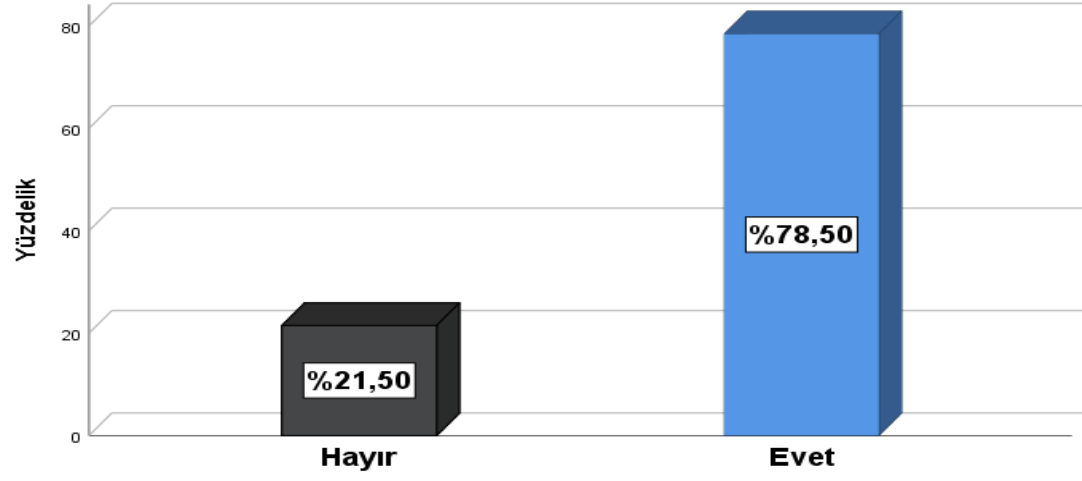
Grafik 31.
32-Pandemi döneminde çocuğunuza yeterli düzeyde eğitici rehberlik faaliyetleri yapabiliyor musunuz?

Grafik 31 incelendiğinde velilerin %28,01'inin çocuklarına yeterli eğitici rehberlik yapabildiği, %20,91'inin eğitici rehberlik yapamadığı, %51,08'lik büyük bir kesimin ise kısmen eğitici rehberlik yapabildiği görülmektedir.

Grafik 32.

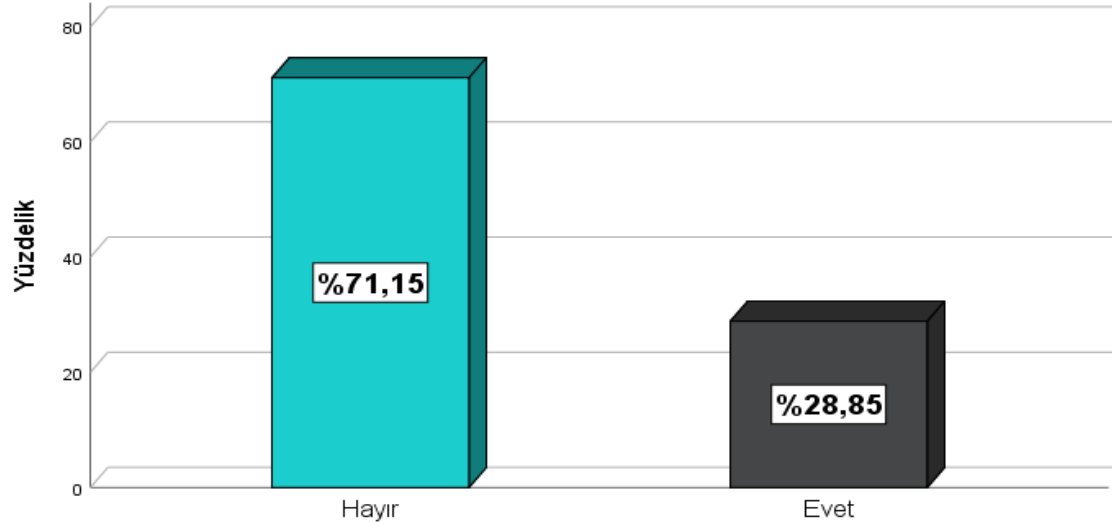
33-Çocuğunuzun kendisine ait rahatsız edilmeyeceği bir çalışma ortamı var mı?

Grafikteki verilere göre velilerin %78,50'si çocuklarına rahatsız edilmeyeceği bir çalışma ortamı sağlayabildiğini düşünürken, %21,50'si bu ortamı sağlayamadığını düşünmektedir.

Grafik 33.

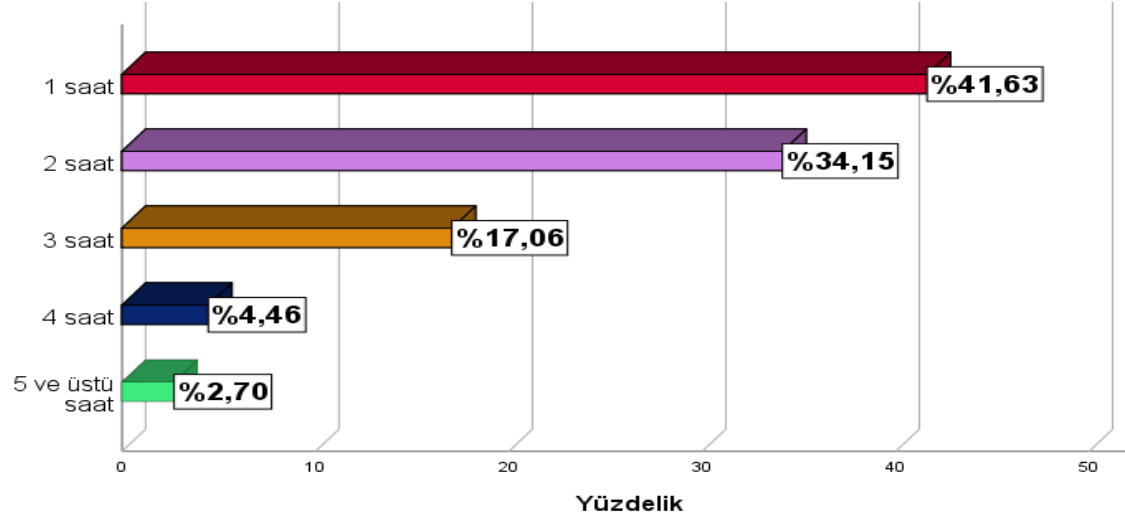
34-Pandemi dönemi bittikten sonra çocuğunuzun uzmanlar tarafından psikolojik destek almasını ister misiniz?

Grafikteki veriler incelendiğinde velilerin %28,85'i pandemi dönemi sona erdikten sonra çocuklarının uzmanlar tarafından psikolojik destek alması gerektiğini düşünürken velilerin %71,15'i psikolojik desteğin gerekmediği yönünde görüş belirtmektedir.

Grafik 34.

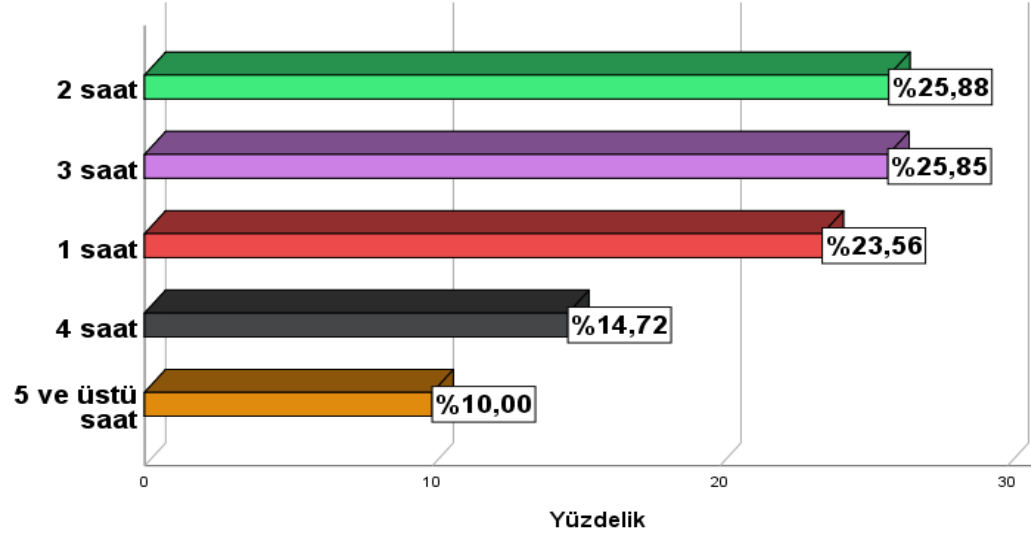
27-[Beslenmeye ayrılan zaman]

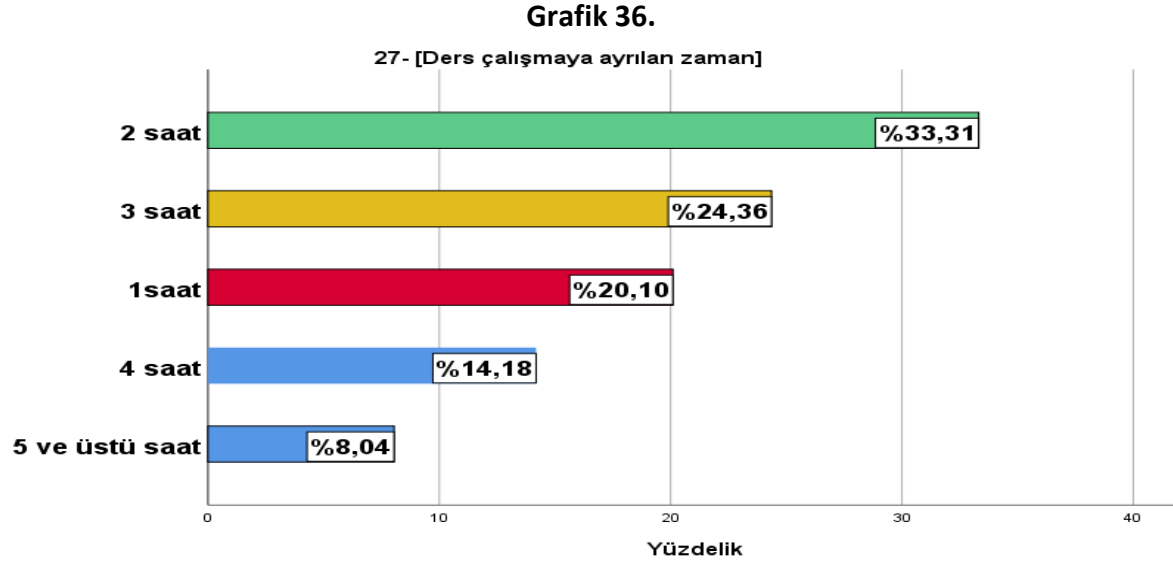
Veliler, çocuklarının beslenmeye ayırdıkları zamanın **en fazla** %41,63 ile 1 saat, daha sonra %34,15 ile 2 saat olduğunu; **en az** ise %2,70 ile 5 saat ve üstü olduğunu belirtmektedirler.

Grafik 35.

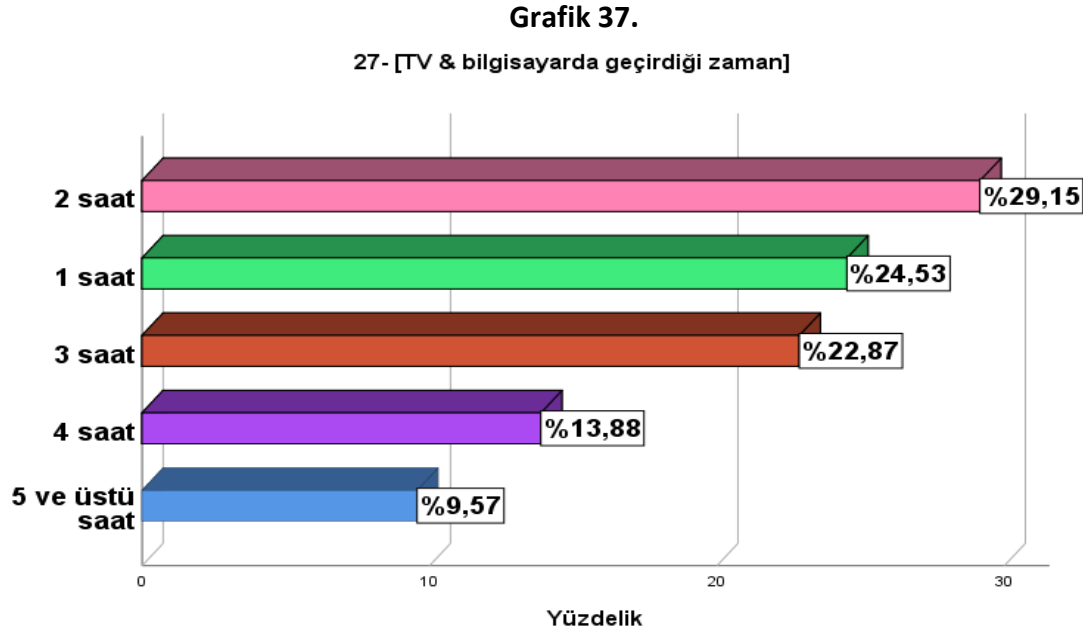
27-[Oyuna ayrılan zaman]

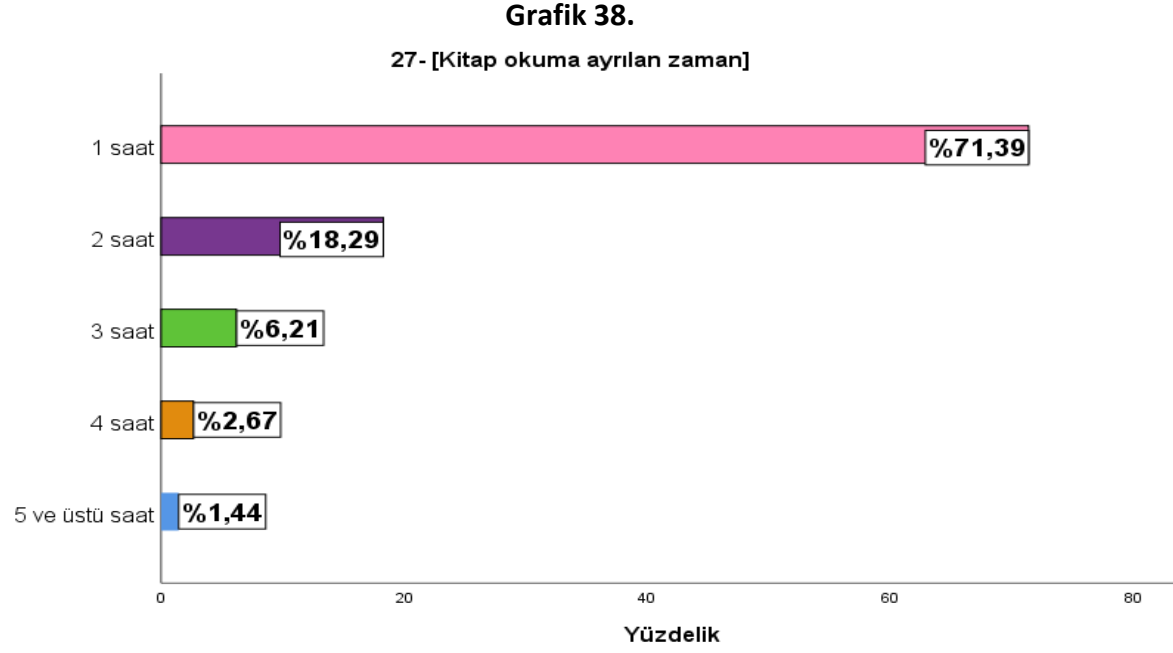
Veliler, çocuklarının oyun oynamaya ayırdıkları zamanın **en fazla** %25,88 ile 2 saat, daha sonra %25,85 ile 3 saat olduğunu; **en az** ise %10 ile 5 saat ve üstü olduğunu belirtmektedirler.

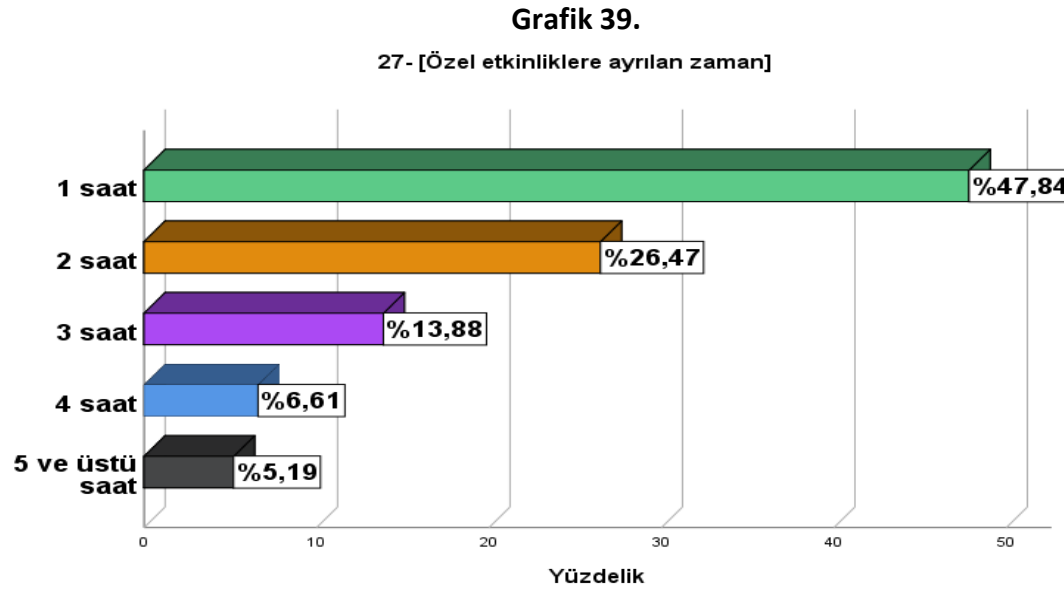
Veliler, çocuklarının ders çalışmaya ayırdıkları zamanın **en fazla** %33,31 ile 2 saat, daha sonra %24,36 ile 3 saat olduğunu; **en az** ise %8,04 ile 5 saat ve üstü olduğunu belirtmektedirler.

Veliler, çocuklarının TV ve bilgisayara ayırdıkları zamanın **en fazla** %29,15 ile 2 saat, daha sonra %24,53 ile 1 saat olduğunu; **en az** ise %9,57 ile 5 saat ve üstü olduğunu belirtmektedirler.

Veliler, çocuklarının kitap okumaya ayırdıkları zamanın **en fazla** %71,39 ile 1 saat, daha sonra %18,29 ile 2 saat olduğunu; en az ise %1,44 ile 5 saat ve üstü olduğunu belirtmektedirler.

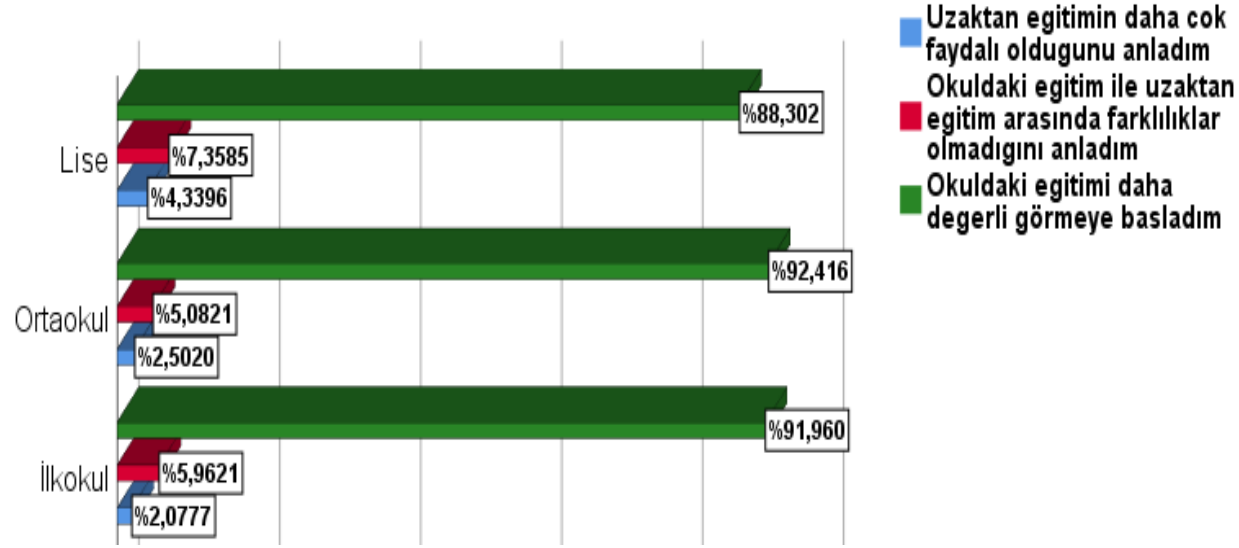
Veliler, çocuklarının özel etkinliklere ayırdıkları zamanın **en fazla** %47,84 ile 1 saat, daha sonra %26,47 ile 2 saat olduğunu; **en az** ise %5,19 ile 5 saat ve üstü olduğunu belirtmektedirler.

4.2. Öğrenim Kademesi Değişkenlerine Yönelik Bulgular

Bulguların bu bölümünde velilerin görüşleri çocuklarının öğrenim gördükleri okul kademesi değişkenleri açısından incelenmiştir.

Grafik 40.

1- Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin başlamasından sonra okuldaki eğitim süreci hakkındaki görüşleriniz nasıl değişti?

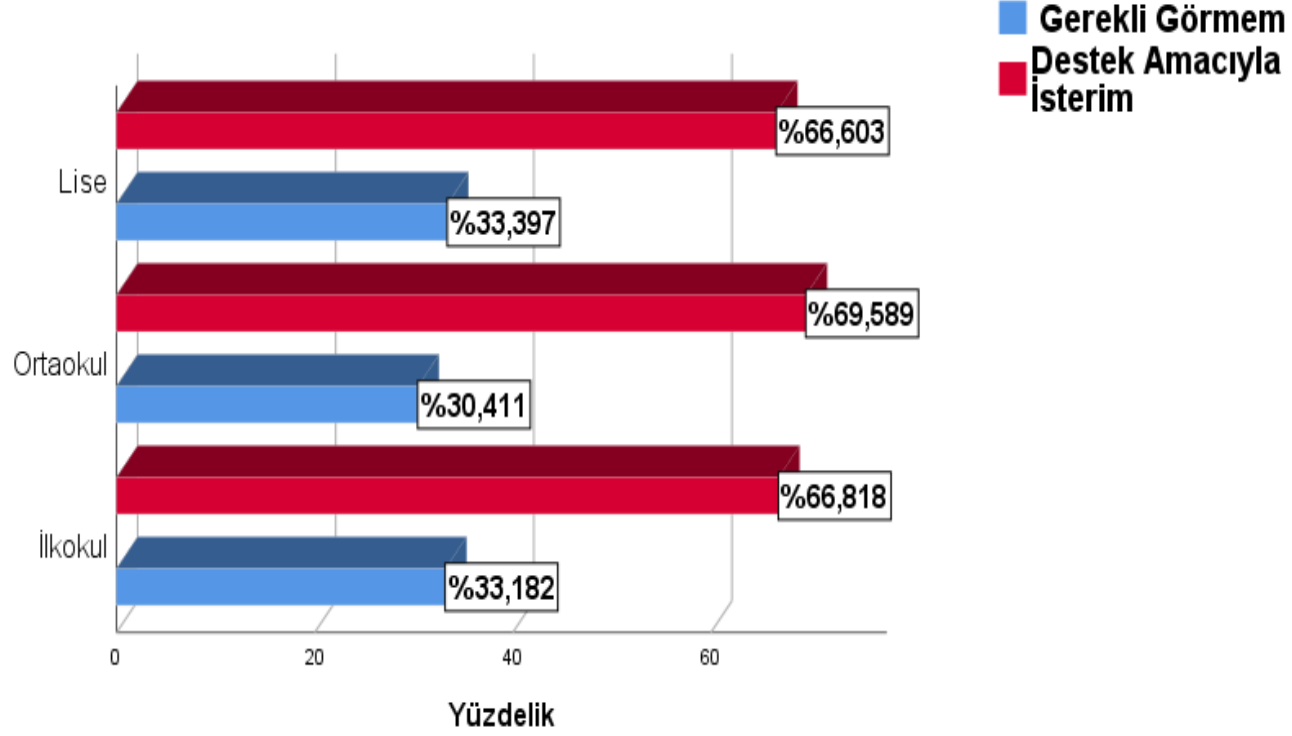
$\chi^2 (4)=12.110, p<.05$

Grafik 40 incelendiğinde öğrencilerin devam ettikleri okul kademesine göre pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin başlamasından sonra okuldaki eğitim süreci hakkındaki veli görüşleri aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri okul kademesine göre öğrencileri liseye devam eden velilerin %88,30'u "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %7,35'i "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %4,33'ü "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" diye cevaplar vermişlerdir. Öğrencileri ortaokula devam eden velilerin %92,41'i "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %5,08'i "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,50'si "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" diye cevaplar vermişlerdir. Öğrencileri ilkokula devam eden velilerin %91,96'sı "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %5,96'sı "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,07'si "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" diye cevaplar vermişlerdir.

Grafik 41.

2- Okullarda eğitim başladıktan sonra da Milli Eğitim Bakanlığının pandemi döneminde verdiği gibi uzaktan eğitim çalışmaları yapmasını ister misiniz?

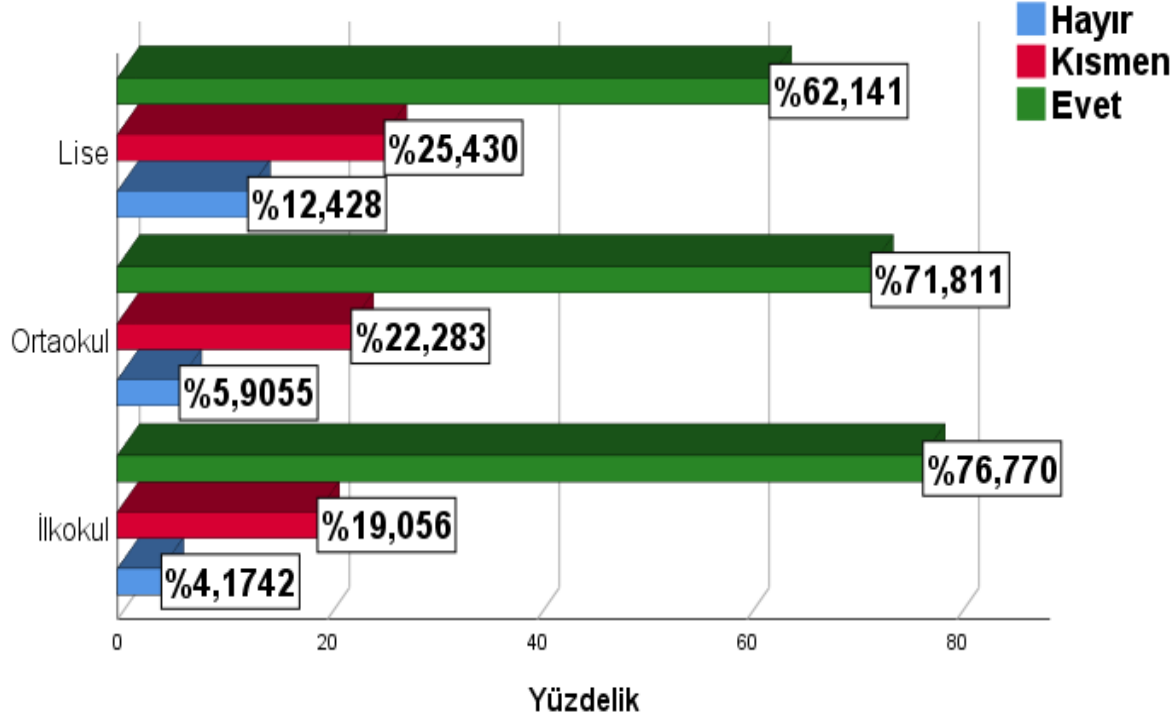
$\chi^2 (2)=5,321$ $p<.05$

Grafik 41 incelendiğinde Öğrencilerin devam ettikleri okul kademesine göre velilerin okullarda eğitim başladıktan sonra da Milli Eğitim Bakanlığının pandemi döneminde verdiği gibi uzaktan eğitim çalışmaları yapmalarına yönelik istek görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Velilerin örgün eğitime geri döndüğünde Milli Eğitim Bakanlığı uzaktan eğitimlerine devam etmeli sorusuna öğrencileri liseye devam eden velilerin %66,60'ı destek amacıyla istediklerini, %33,39'u gerekli görmedikleri görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencileri ortaokula devam eden velilerin %69,58'u destek amacıyla istediklerini, %30,41'i gerekli görmedikleri görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencileri ilkokula devam eden velilerin %66,81'i destek amacıyla istediklerini, %33,18'u gerekli görmedikleri görüşlerini belirtmişlerdir.

Grafik 42.

3- Çocuklarınız okulların bir an önce açılması konusunda istekliler mi?

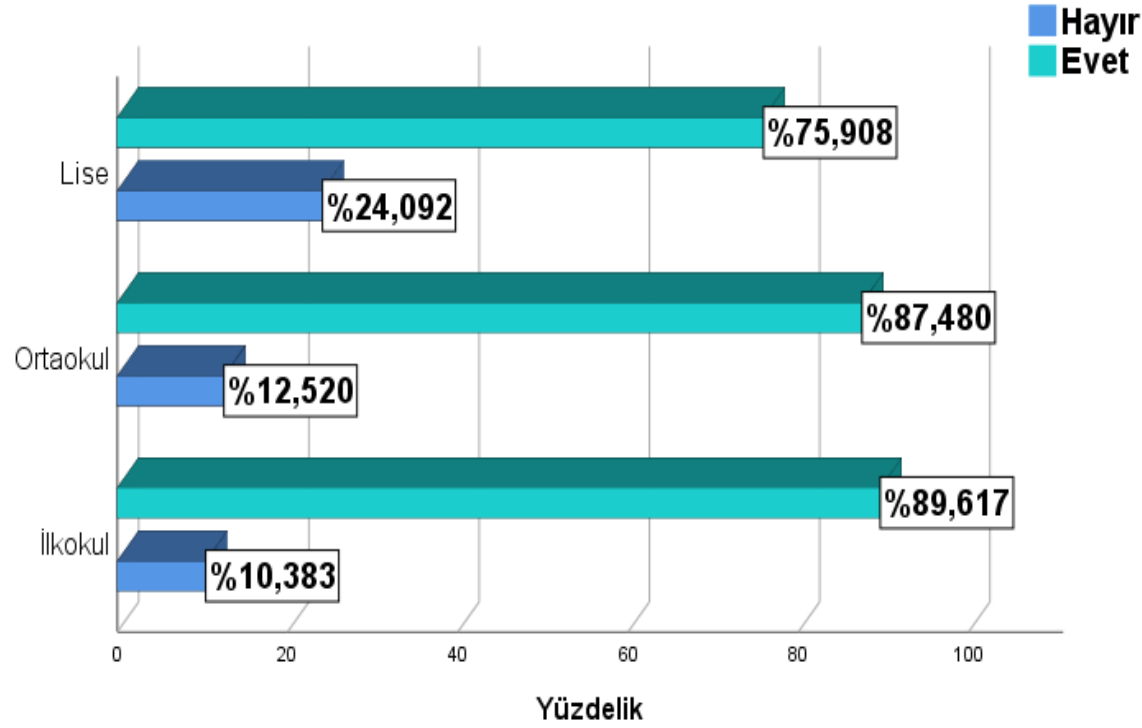
$$\chi^2 (4)=58,905, p<.05$$

Grafik 42 incelendiğinde öğrencilerin devam ettikleri okul kademesine göre çocuklarının okula tekrar başlamak konusundaki veli görüşleri aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Liseye devam eden öğrencilerin %62,14'ü okulların bir an önce açılmasını istedikleri, %25,43'ü okulların açılmasına kısmen istekli olduğu, %12,42'si ise okulların açılmasını istemediği görülmektedir. Ortaokula devam eden öğrencilerin %71,81'i okulların bir an önce açılmasını istedikleri, %22,28'i okulların açılmasına kısmen istekli olduğu, %5,90'ı ise okulların açılmasını istemediği görülmektedir. İlkokula devam eden öğrencilerin %76,77'si okulların bir an önce açılmasını istedikleri, %19,05'ü okulların açılmasına kısmen istekli olduğu, %4,17'sinin ise okulların açılmasını istemediği görülmektedir. Velilerin düşüncelerinden, ilkokulda öğrenim gören çocukların okullarına geri dönme konusunda diğer kademelerdeki öğrencilere göre daha istekli oldukları anlaşılmaktadır.

Grafik 43.

4- Çocuğunuzun öğrenim gördüğü okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili sizinle iletişime geçtiler mi?

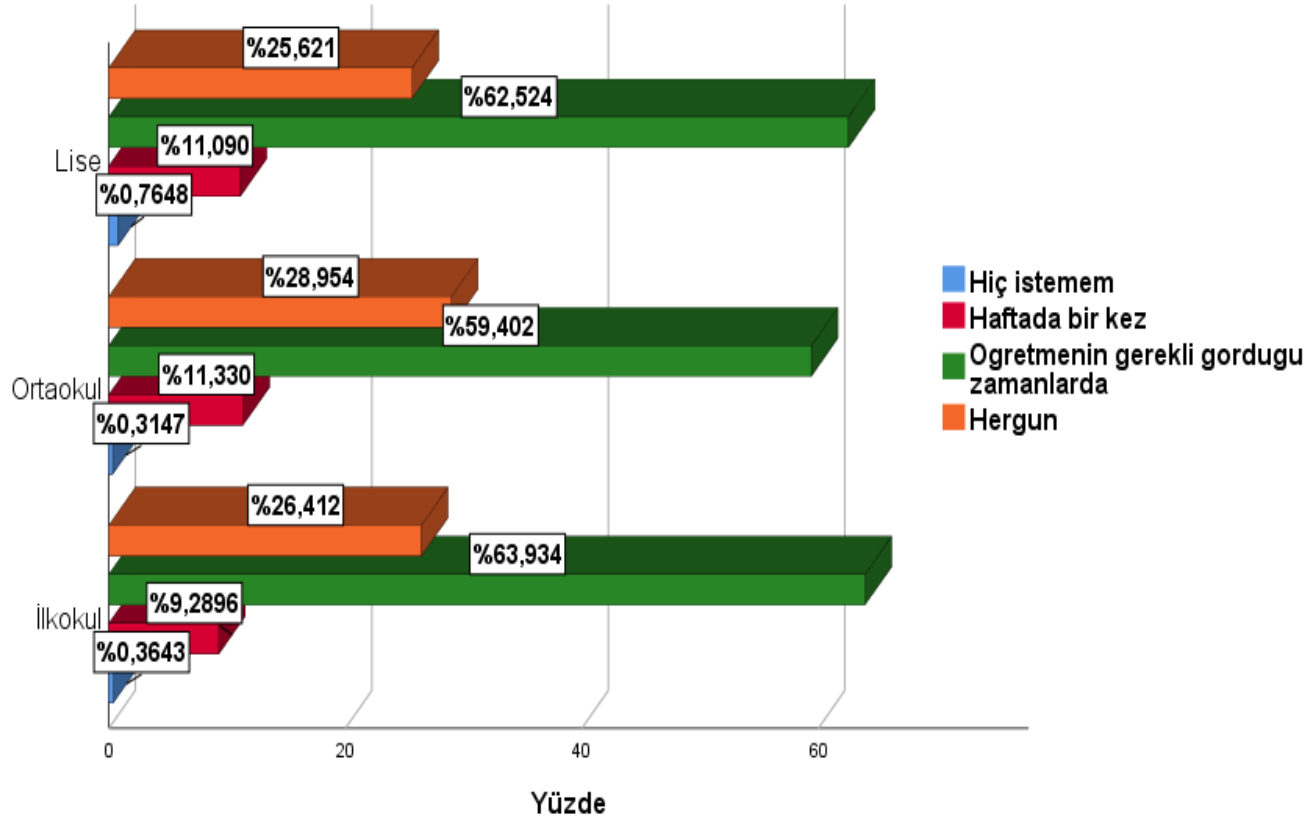
$\chi^2 (2)=156,781, p<.05$

Grafik 43'e göre öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili sizinle iletişime geçtikleri hakkında veli görüşleri aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Liseye devam eden öğrencilerin velileri %75,90'ı "okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili kendileriyle iletişime geçtikleri", %24,09'u "okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili kendileriyle iletişime geçmediklerini" ifade etmişlerdir. Ortaokula devam eden öğrencilerin velileri %87,48'i "okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili kendileriyle iletişime geçtikleri", %12,52'si "okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili kendileriyle iletişime geçmediklerini" ifade etmişlerdir. İlkokula devam eden öğrencilerin velileri %89,61'i "okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili kendileriyle iletişime geçtikleri", %10,38'i "okul yönetimi ve öğretmenleri, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili kendileriyle iletişime geçmediklerini" ifade etmişlerdir. Sonuçlara göre özellikle ilkokul ve ortaokul okul yönetimi ve öğretmenlerinin, veliler ile lise kademesine göre daha çok iletişime geçtiği ve bu süreçte bilgilendirmeler yaptığı görülmektedir.

Grafik 44.

5- Pandemi döneminde öğretmenlerin, çocuğunuzla ne sıklıkla iletişime geçmesini istersiniz?

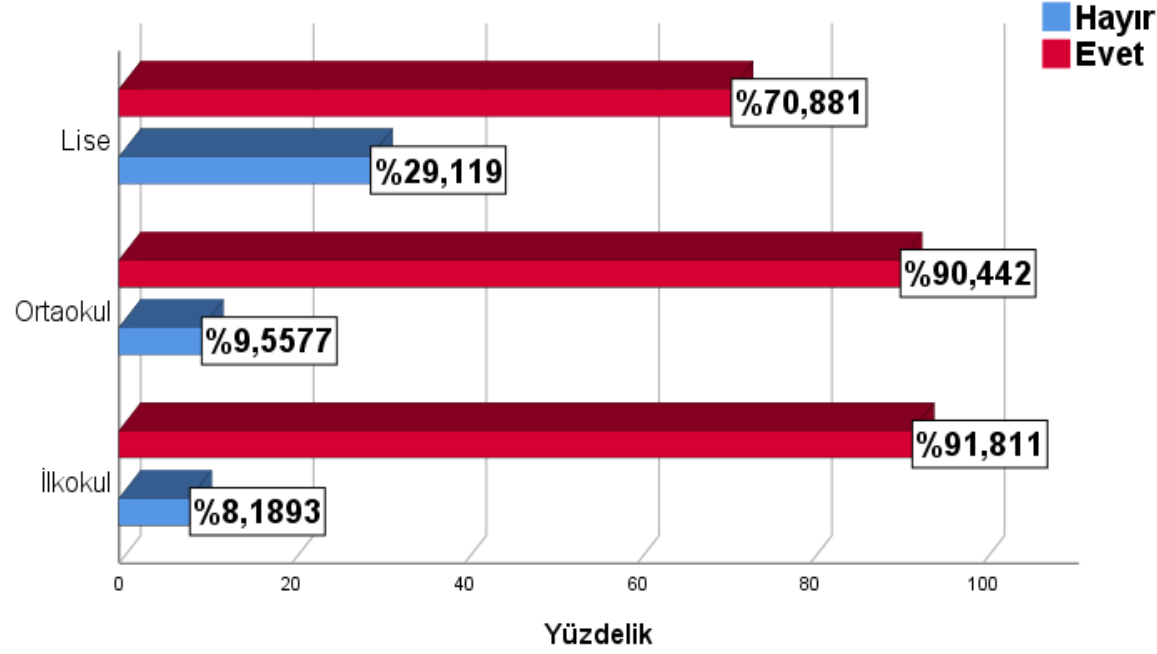
$\chi^2 (6)=39,244, p<.05$

Grafik 44'e göre öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre pandemi döneminde öğretmenlerin öğrencilerle ne sıklıkta iletişime geçtikleri hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Velilerin, pandemi döneminde öğretmenlerin çocuklarla ne sıklıkta iletişime geçmesini istediklerine bakıldığında, öğrencileri lise kademesinde okuyan velileri %62,52'si "öğretmenlerin gerekli gördüğü zamanlarda" iletişime geçmesini, %25,62'si "her gün" iletişime geçmesini, %11,09'u "haftada bir kez" iletişime geçmesini ve son olarak %0,76'sı "hiç istemem" iletişime geçmesini istediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden velilerin ise %59,40'ı "öğretmenin gerekli gördüğü zamanlarda" iletişime geçmesini, %28,95 "her gün" iletişime geçmesi, %11,33 "haftada bir kez" iletişime geçmesi ve %0,31 "hiç istemem" iletişime geçmesini istemediği yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencileri ilkokula devam eden velilerin %63,93'ü "öğretmenin gerekli gördüğü zamanlarda" iletişime geçmesini, %26,41 "her gün" iletişime geçmesini, %9,28 "haftada bir kez" iletişime geçmesini ve %0,36 "hiç istemem" iletişime geçmesini istediği yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.

Grafik 45.

6- Çocuğunuza, öğretmenleri tarafından uzaktan eğitim yoluyla eğitici faaliyetler yapıldı mı?

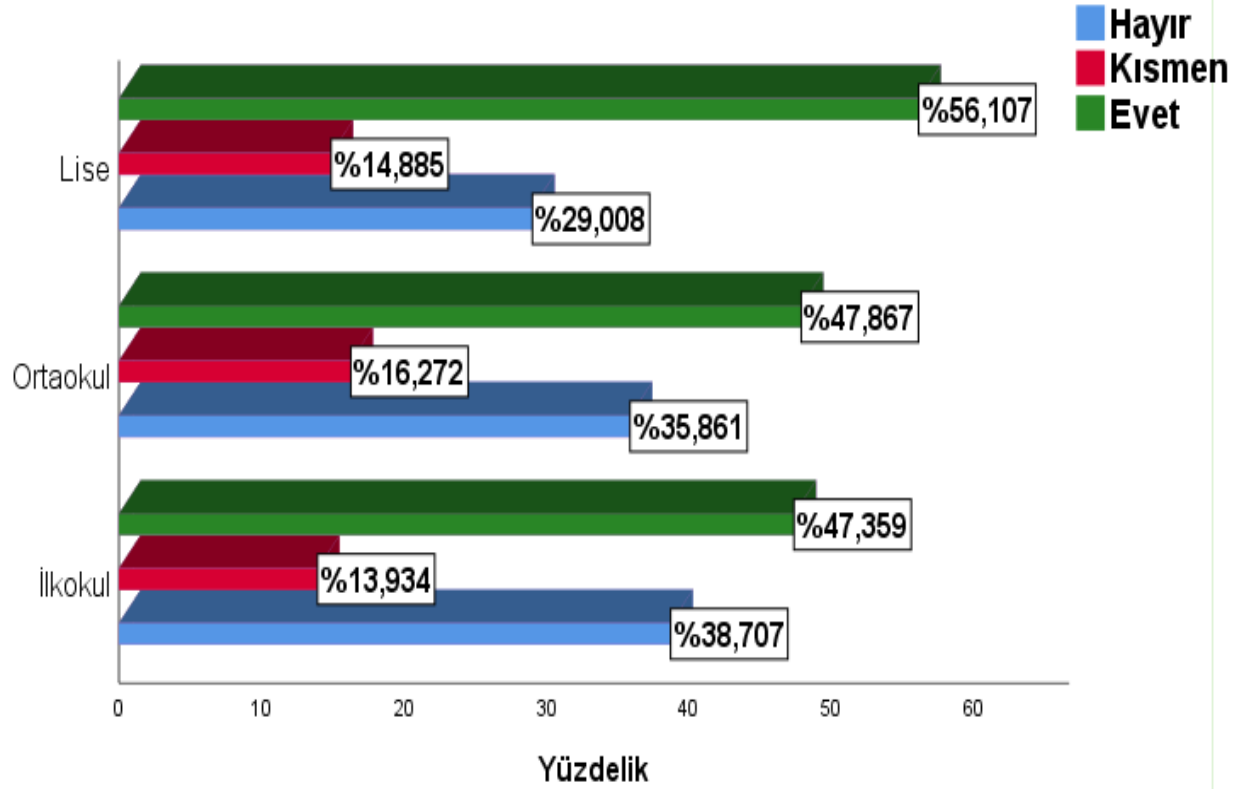
$\chi^2 (2)=57,587, p<.05$

Grafik 45'e göre öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre pandemi döneminde çocuklarına, öğretmenleri tarafından uzaktan eğitim aracılığıyla eğitici faaliyetler hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Lisede öğrenim görmeye devam eden öğrencilerin velileri pandemi döneminde çocuklarına, öğretmenleri tarafından uzaktan eğitim yoluyla eğitici faaliyetler yapılmasına yönelik görüşlerini %70,88'i "evet" eğitici faaliyetlerin yapıldığını, %29,11'inin ise "hayır" eğitici faaliyetler yapılmadı belirtmişlerdir. Ortaokulda öğrenim göremeye devam eden öğrenci velileri %90,44 "evet" eğitici faaliyetlerin yapıldığını ve %9,55 "hayır" eğitici faaliyetler yapılmadı diyerek eğitici faaliyetler hakkındaki görüşlerini ifade etmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden velilerin %91,81'i "evet" eğitici faaliyetlerin yapıldığını ve %8,18'i "hayır" eğitici faaliyetler yapılmadı yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Velilerin görüşlerine göre ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğretmenlerin, öğrenciler için eğitici faaliyetleri yüksek oranda düzenlediği, lisede ise bu oranın diğer kademelere göre daha düşük olduğu belirtilmiştir.

Grafik 46.

7- Çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?

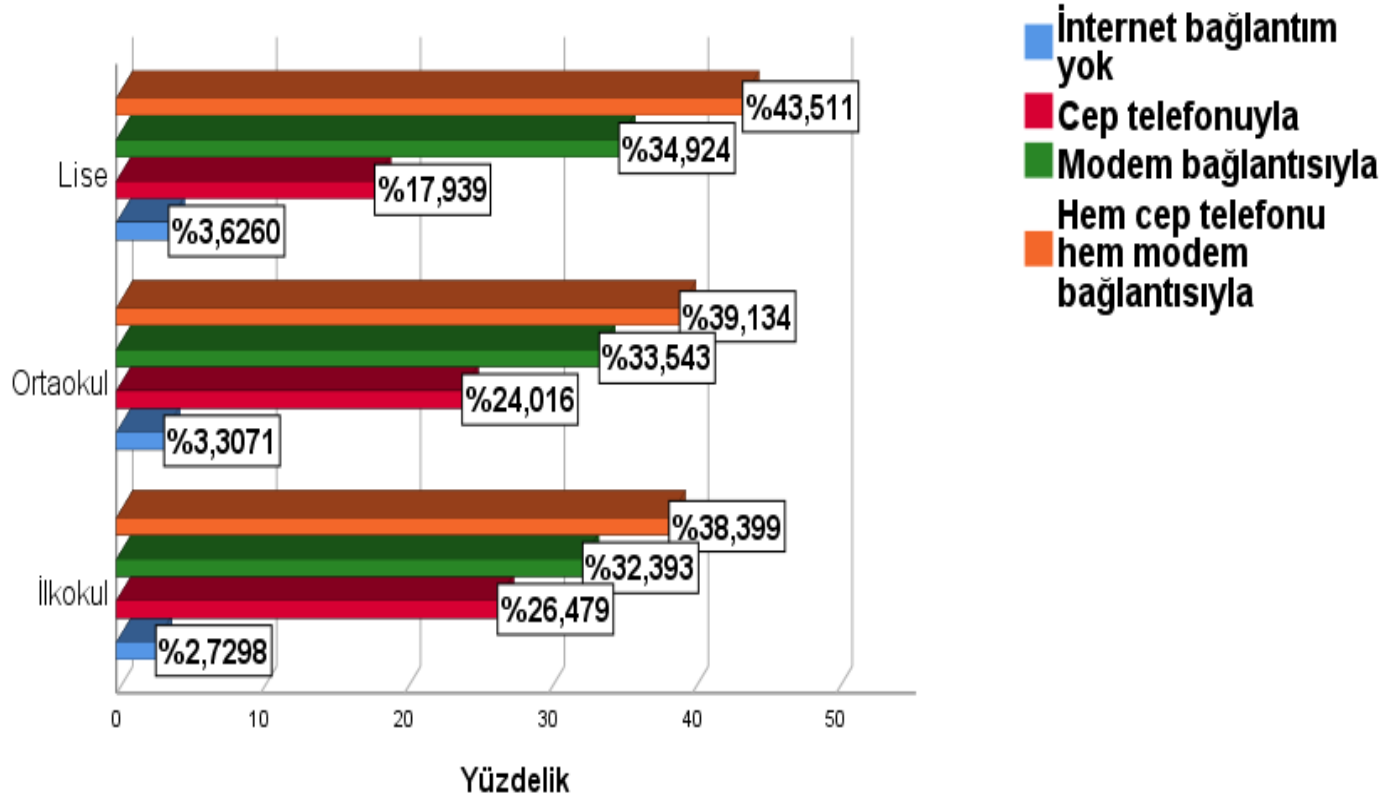
$\chi^2 (4)=19,136, p<.05$

Grafik 46 incelendiğinde ise, öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre çocuklarının, çocuklarının uzaktan eğitimden yeterli düzeyde faydalanabilmesi için yararlanabileceği bilgisayara sahip olma hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencileri lisede devam eden velilerin görüşleri %56,10 “evet” bilgisayara sahip, %29 “hayır” bilgisayara sahip değil, %14,88 “kısmen” ifade edilmiştir. Öğrenimine ortaokul düzeyinde devam eden öğrencilerin velileri %47,86 “evet” bilgisayara sahip, %35,86 “hayır” bilgisayara sahip değil ve %16,27 “kısmen” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencileri ilkokulda devam eden velilerin %47,35 “evet” bilgisayara sahip, %38,70 “hayır” bilgisayara sahip değil ve %13,93 “kısmen” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Bilgisayara sahip olma durumunun lise düzeyinde yüksekken ilkokul ve ortaokul düzeylerinde daha düşük oranlarda olduğu görülmektedir.

Grafik 47.

8- Evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?

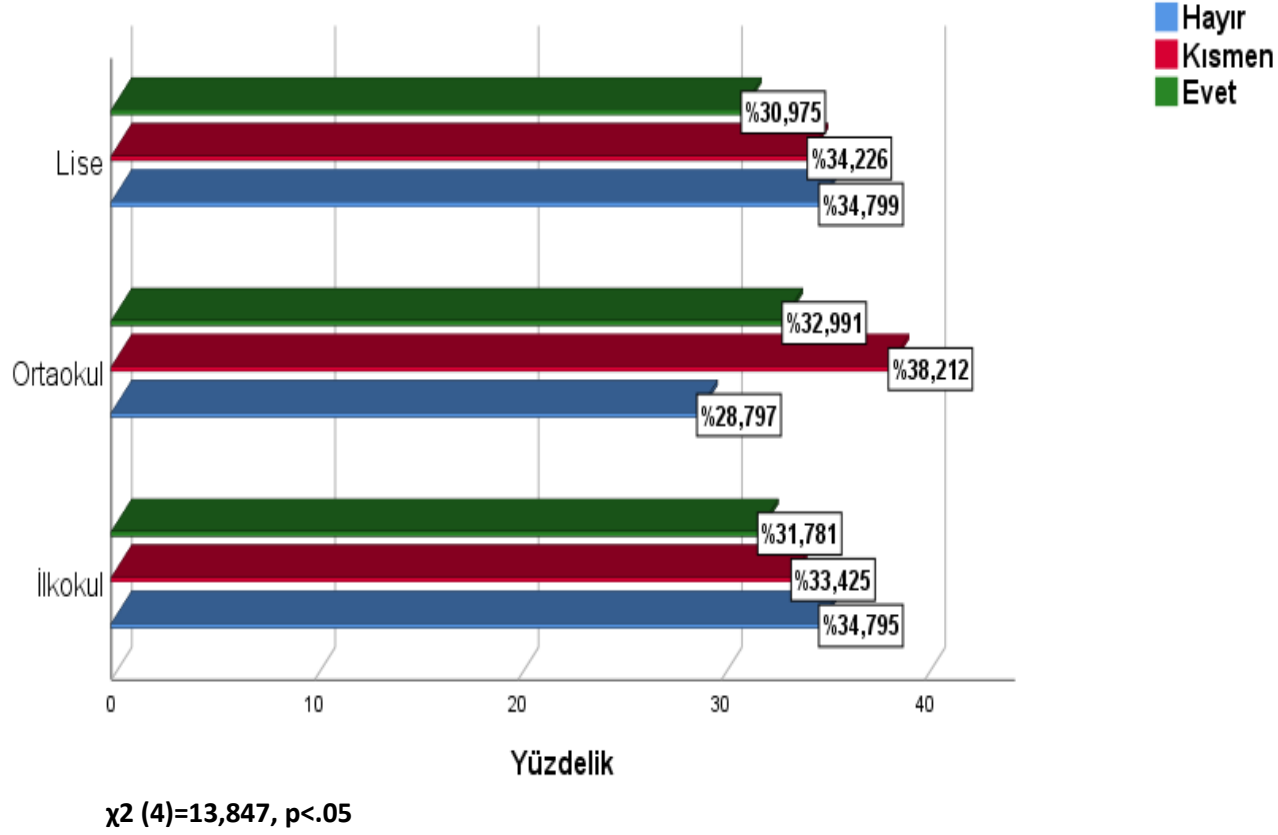
$\chi^2(6)=14,905, p<.05$

Öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre evde, internet bağlantısının nasıl sağlandığı hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi liseye devam eden velilerin evde internet sağlama yollarına yönelik görüşleri % 43,51 “hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla”, %34,92 “modem bağlantısıyla”, %17,93 “cep telefonu” ve %3,62 “internet bağlantım yok” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden velilerin evde internet sağlama yollarına yönelik görüşleri % 39,13 “hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla”, %33,54 “modem bağlantısıyla”, %24,01 “cep telefonu” ve %3,30 “internet bağlantım yok” yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden velilerin evde internet sağlama yollarına yönelik görüşleri % 38,39 “hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla”, %32,39 “modem bağlantısıyla”, %26,47 “cep telefonu” ve %2,72 “internet bağlantım yok” yönünde görüşlerini belirtmişler.

Grafik 48.

9- Çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?

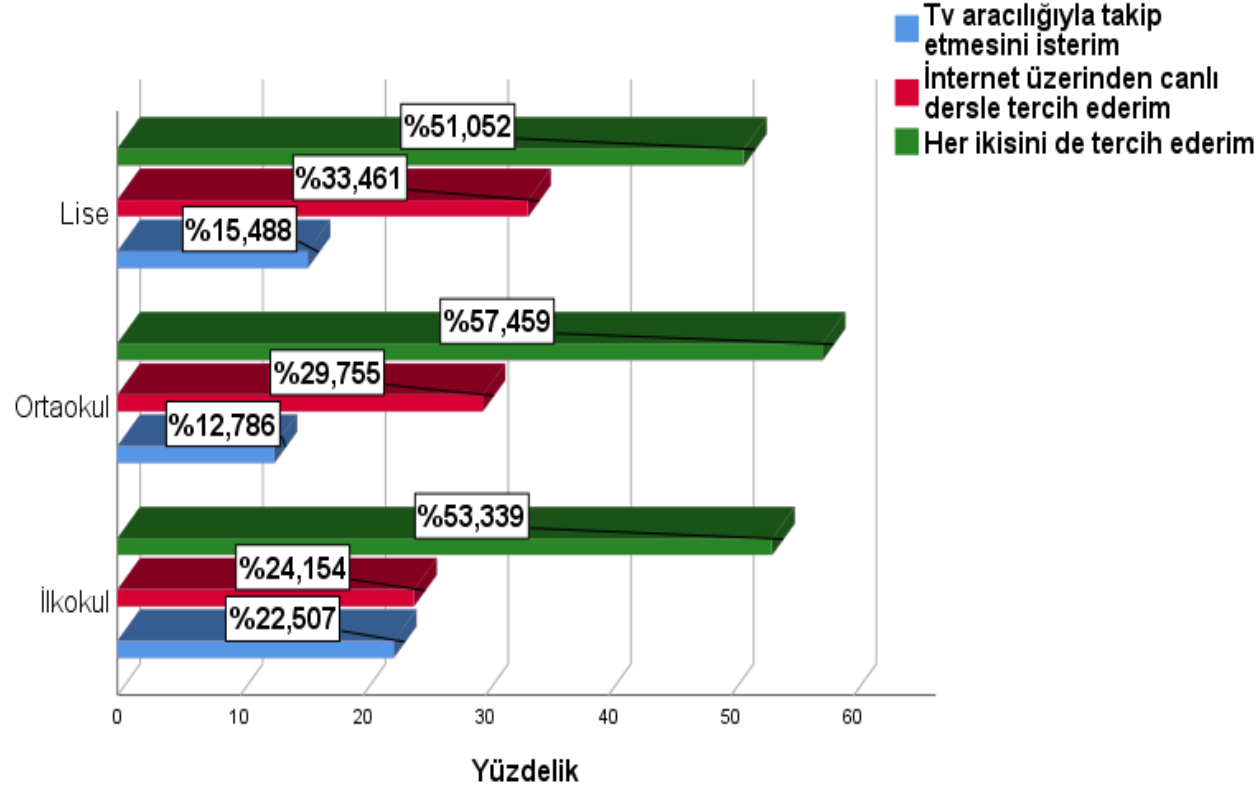

Grafik 48'e göre, öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre çocukların internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Lisede öğrenim görmekte olan öğrencilerin velileri %30,97 "evet" bağlantı problemleri yaşıyorum, %34,79 "hayır" bağlantı problemleri yaşıyorum ve %34,22 kısmen yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden velilerin %32,99 "evet" bağlantı problemleri yaşıyorum, %28,79 "hayır" bağlantı problemleri yaşıyorum ve %38,21 kısmen yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokulda öğrenim görmeye devam eden velilerin %31,78 "evet" bağlantı problemleri yaşıyorum, %34,79 "hayır" bağlantı problemleri yaşıyorum ve %33,42 kısmen yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Veli görüşlerine göre ortaokulda öğrenim görmekte olan öğrenciler diğer kademelere göre uzaktan eğitim derslerine giriş veya ders esnasında en fazla bağlantı problemi yaşamaktadır.

Grafik 49.

10- Çocuğunuzun, derslerini TV aracılığıyla mı yoksa internet üzerinden canlı dersle mi takip etmesini tercih edersiniz?

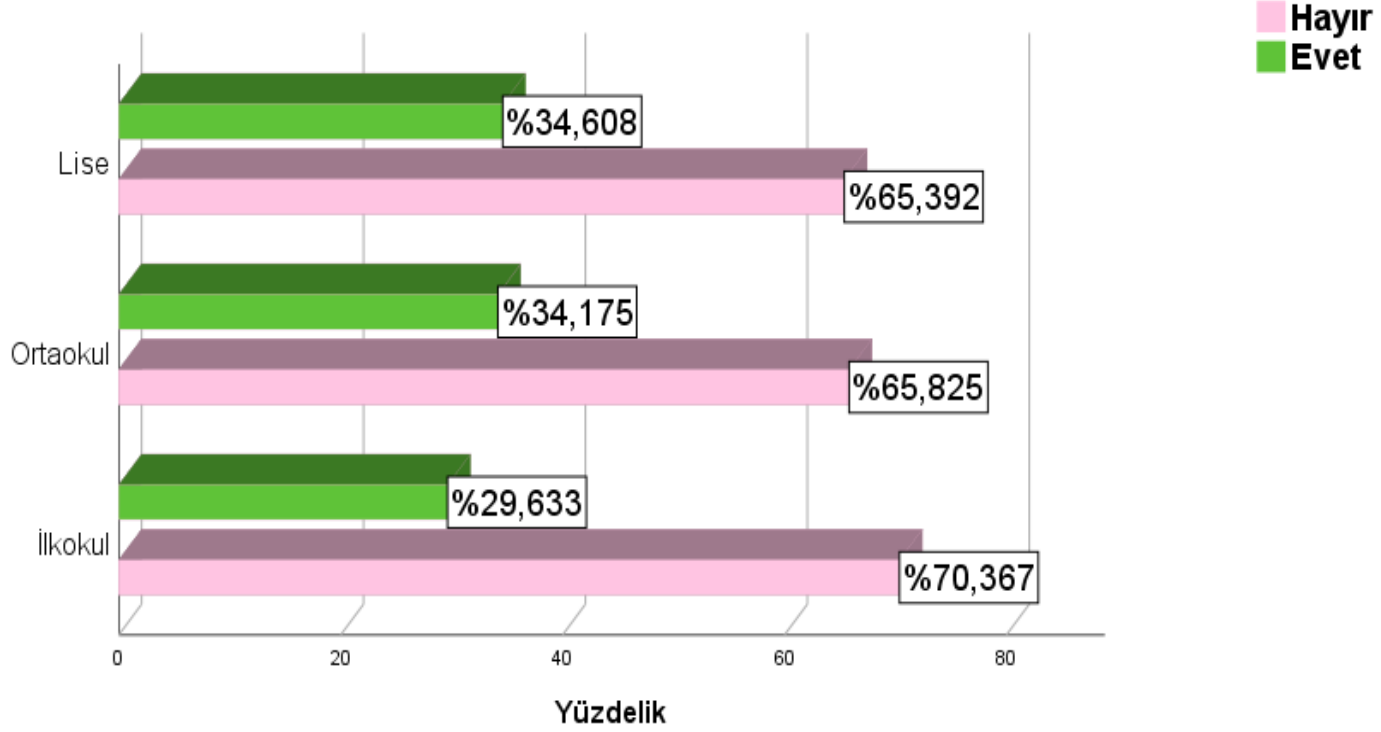
$\chi^2 (4)=43,582, p<.05$

Grafik 49'e göre, Öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre çocukların uzaktan eğitim derslerinin TV aracılığıyla mı yoksa internet üzerinden canlı olarak takip edilmesi hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi liseye devam eden velilerin derslerin işlenişi hakkında %51,05 "her ikisini de tercih ederim" hem senkron (canlı) hem de asenkron (TV) , %33,46 "internet üzerinden canlı ders tercih ederim" ve %15,48 "TV aracılığıyla isterim" yönünde ifade etmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden veliler ise %57,45 "her ikisini de tercih ederim", %29,75 "internet üzerinden canlı ders tercih ederim" ve %12,78 "TV aracılığıyla isterim" yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokul kademesinde devam eden veliler görüşlerini %53,33 "her ikisini de tercih ederim", %24,15 "internet üzerinden canlı ders tercih ederim" ve %22,50 "TV aracılığıyla isterim" yönünde ifade etmişlerdir.

Grafik 50.

11- Çocuğunuz Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama (örneğin; zoom, micro-soft teams,vb.) kullanıyor mu?

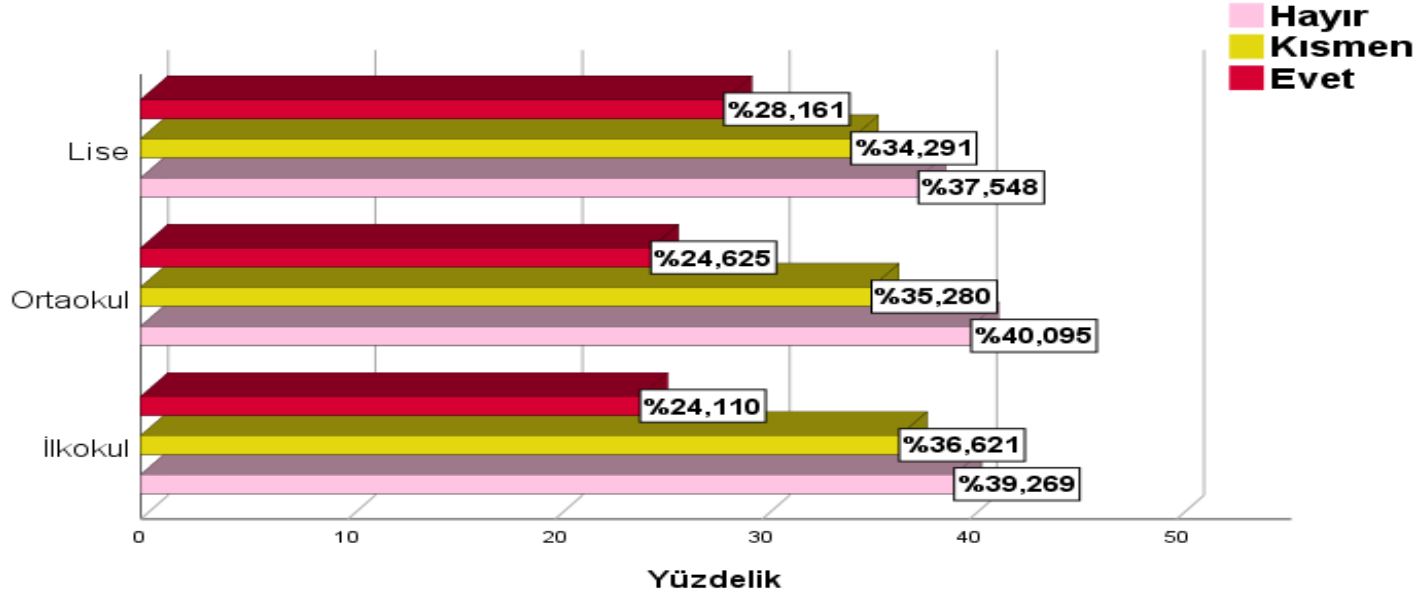
$\chi^2 (2)=10,718, p<.05$

Grafik 50'ye göre, Öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre çocukların EBA dışında başka uzaktan eğitim uygulaması kullanmalarına yönelik veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi liseye devam eden veliler %34,60 "evet" EBA dışında başka uygulamalar kullanıyoruz, %65,39 "hayır" EBA dışından farklı bir uygulama kullanmıyoruz görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden veliler %34,17 "evet" EBA dışında başka uygulamalar kullanıyoruz, %65,82 "hayır" EBA dışından farklı bir uygulama kullanmıyoruz görüşlerini ifade etmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden veliler %29,63 "evet" EBA dışında başka uygulamalar kullanıyoruz, %70,36 "hayır" EBA dışından farklı bir uygulama kullanmıyoruz görüşlerini belirtmişlerdir.

Grafik 51.

12- Pandemi sürecinde çocuğunuzda dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluştu mu?

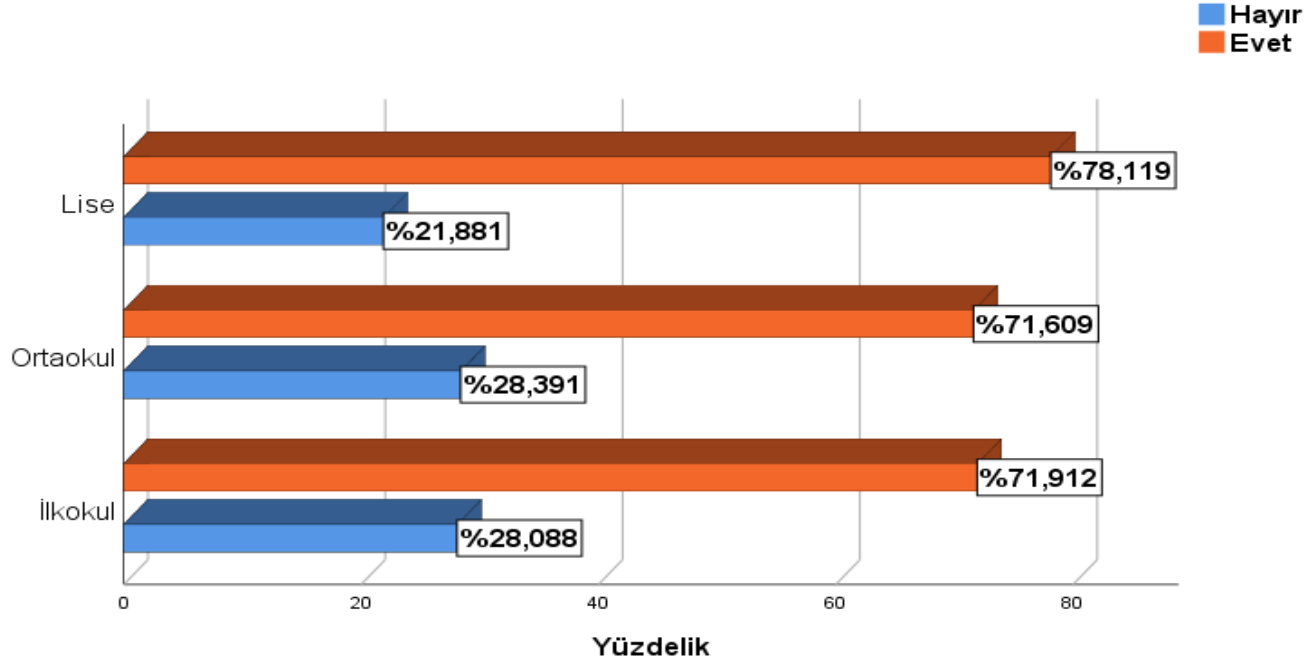
$\chi^2 (4)=13,342, p<.05$

Grafik 51 incelendiğinde ise, öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre pandemi sürecinde çocuklarında dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon probleminin ortaya çıkması yönünde veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi liseye devam eden velilerin %28,16 “evet” dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluştu, %37,54 “hayır” dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluşmadı ve %34,29 “kısmen” yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden velilerin %24,62 “evet” dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluştu, %40,09 “hayır” dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluşmadı ve %35,28 “kısmen” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden velilerin %24,11 “evet” dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluştu, %39,26 “hayır” dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemi oluşmadı ve %36,62 “kısmen” yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Yaşanan dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemlerinin en çok lise kademesinde olduğu, ortaokulun ise hayır diyenlerin oranlarına göre dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon problemlerinin en az yaşandığı kademe olduğu görülmektedir.

Grafik 52.

13- EBA uygulamalarının kullanımı için cep telefonlarınıza ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkınız olduğunu biliyor musunuz?

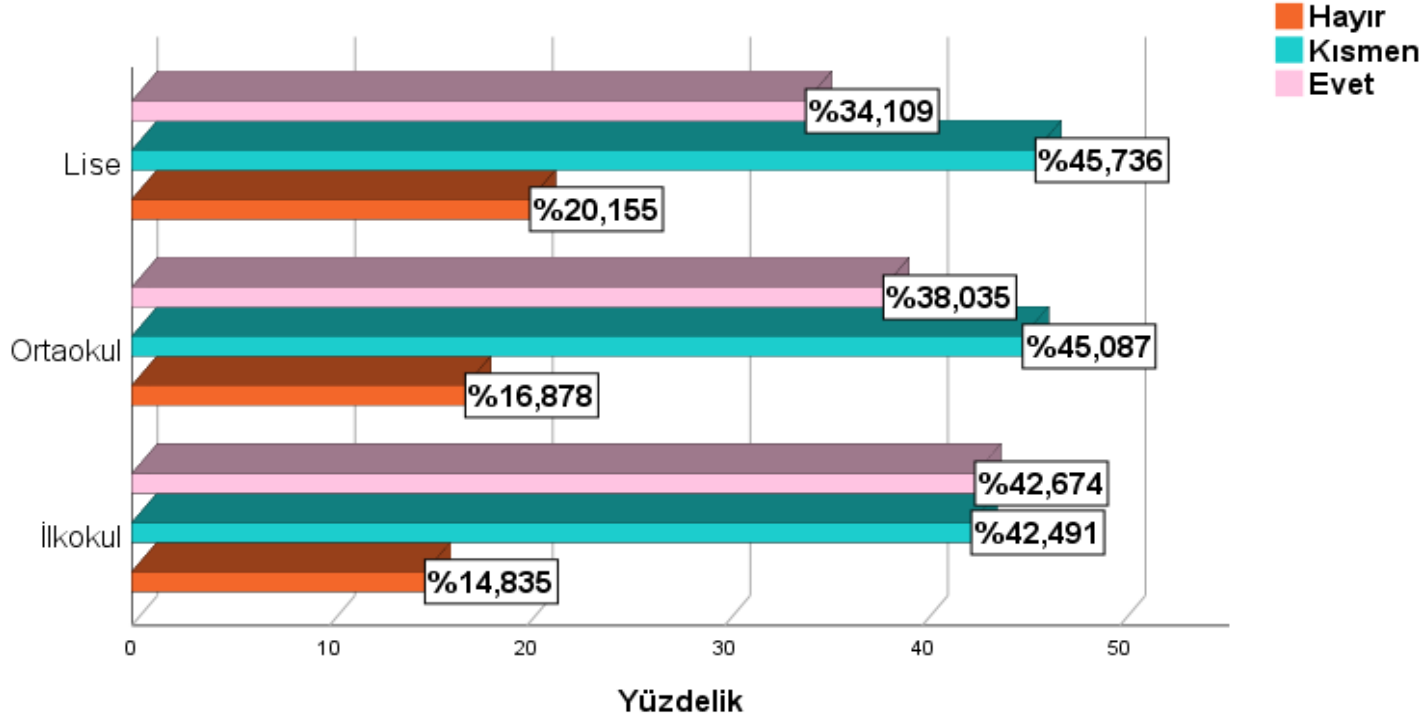
$\chi^2 (2)=9,088, p<.05$

Grafik 52’ye göre, öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre EBA uygulamalarının kullanımı için cep telefonlarına ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkına yönelik veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi liseye devam eden veliler %78,11 “evet” ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkından haberim var, %21,88 “hayır” ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkından haberim yok yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden veliler %71,60 “evet” ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkından haberim var, %28,39 “hayır” ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkından haberim yok yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden veliler %71,91 “evet” ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkından haberim var, %28,08 “hayır” ücretsiz tanımlanan 8 gb’lik internet kullanım hakkından haberim yok yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Lise kademesinde öğrencisi bulunan velilerin diğer kademelere göre daha yüksek düzeyde böyle bir hakkının olduğunu bilmektedirler.

Grafik 53.

14- Çocuğunuz verilen uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı buluyor mu?

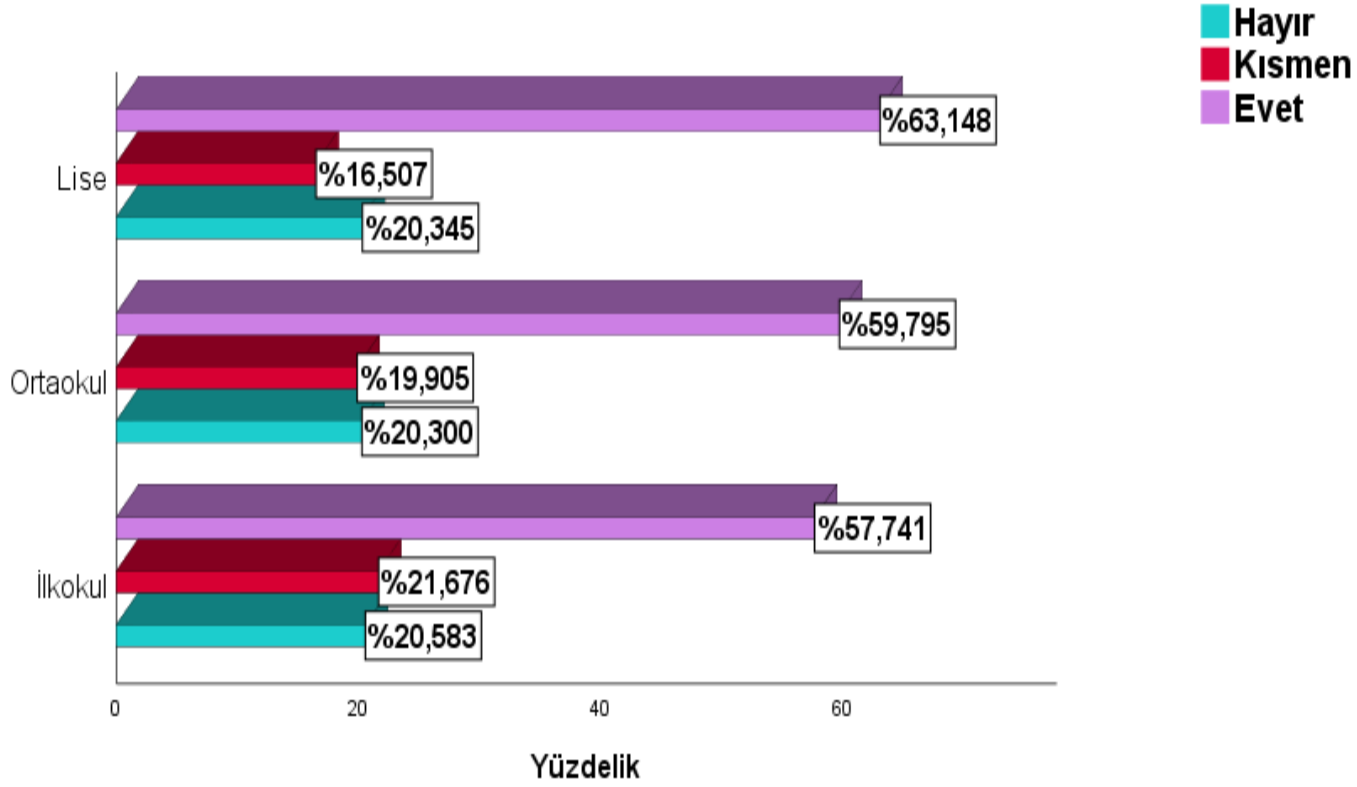
$\chi^2 (4)=14,590, p<.05$

Grafik 53 verilerine göre Öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre çocukların verilen uzaktan eğitimleri hizmetlerine yönelik algıları veli görüşleri açısından değerlendirildiğinde arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi liseye devam eden veliler; %34,10 “evet” çocuklarımız uzaktan eğitimi faydalı buluyor, %20,15 “hayır” çocuklarımız uzaktan eğitimi faydalı bulmuyor ve %45,73 “kısmen” çocuklarımızın eğitimi belirli düzeyde faydalı bulduları yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden veliler; %38,03 “evet” çocuklarımız uzaktan eğitimi faydalı buluyor, %16,87 “hayır” çocuklarımız uzaktan eğitimi faydalı bulmuyor ve %45,08 “kısmen” çocuklarımızın eğitimi belirli düzeyde faydalı bulduları yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden veliler; %42,67 “evet” çocuklarımız uzaktan eğitimi faydalı buluyor, %14,83 “hayır” çocuklarımız uzaktan eğitimi faydalı bulmuyor ve %42,49 “kısmen” çocuklarımızın eğitimi belirli düzeyde faydalı bulduları yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Daha çok lise öğrencilerinin uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmadıkları düşünülebilir.

Grafik 54.

15- Bu dönemde çocuğunuzun uyku düzeni bozuldu mu?

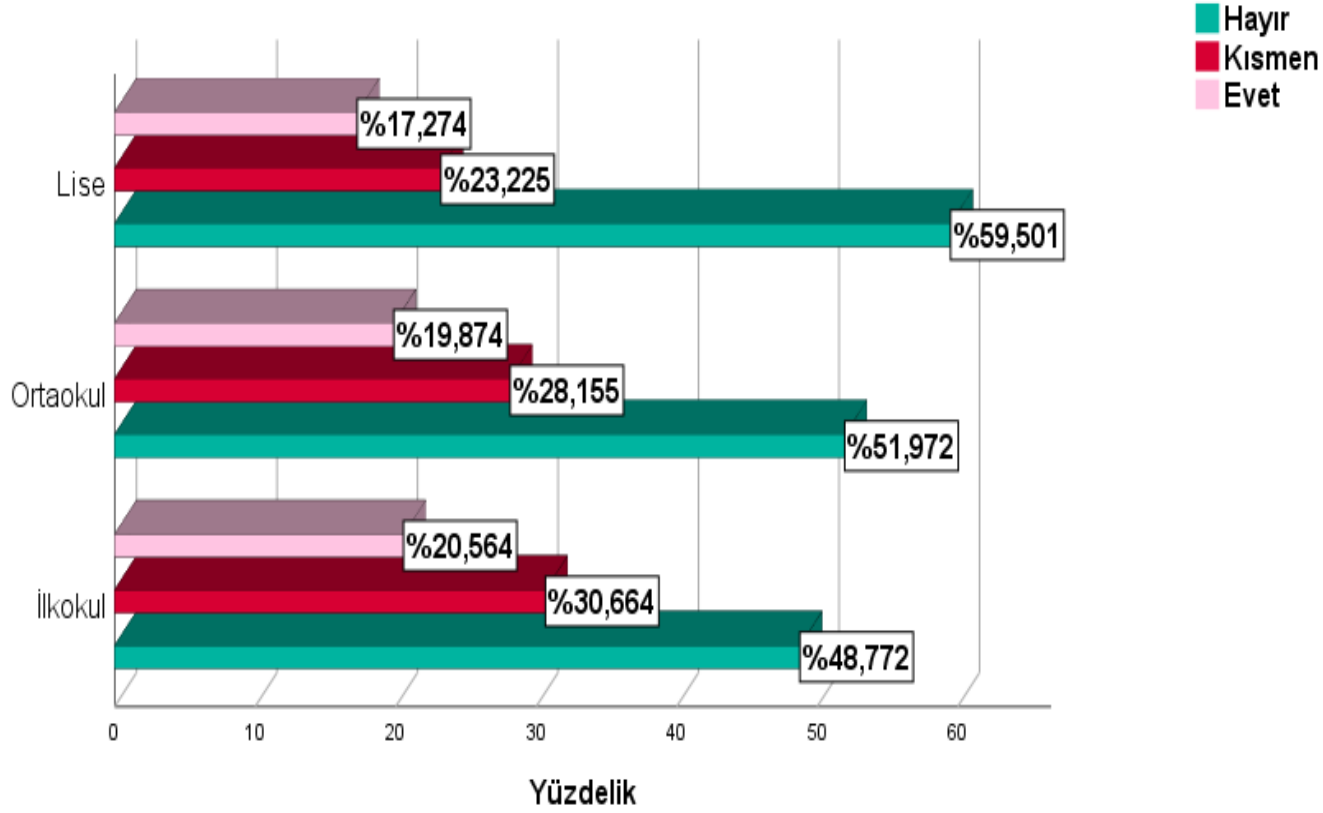
$\chi^2 (4)=15,751, p<.05$

Grafik 54 incelendiğinde, öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre çocukların uyku düzenlerinin durumuna yönelik veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafikten anlaşıldığı üzere, öğrencisi liseye devam eden veliler görüşlerini %63,14 “evet” çocukların uyku düzeni bozuldu, %20,34 “hayır” çocukların uyku düzeni bozulmadı ve %16,50 kısmen ifade etmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden veliler, %59,79 “evet” çocukların uyku düzeni bozuldu, %20,30 “hayır” çocukların uyku düzeni bozulmadı ve %19,90 kısmen yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkököl kademesinde devam eden veliler %57,74 “evet” çocukların uyku düzeni bozuldu, %20,58 “hayır” çocukların uyku düzeni bozulmadı ve %21,67 kısmen yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Kademeler arası karşılaştırma yapıldığında ilkököl öğrencisi velilerinden lise öğrencisi velilerine doğru, çocuklarının uyku düzenlerinin bozulmasının gözlemlenmesinde artış olduğu görülmektedir.

Grafik 55.

16- Bu dönemde çocuğunuzun olumsuz davranışlarında artış oldu mu?

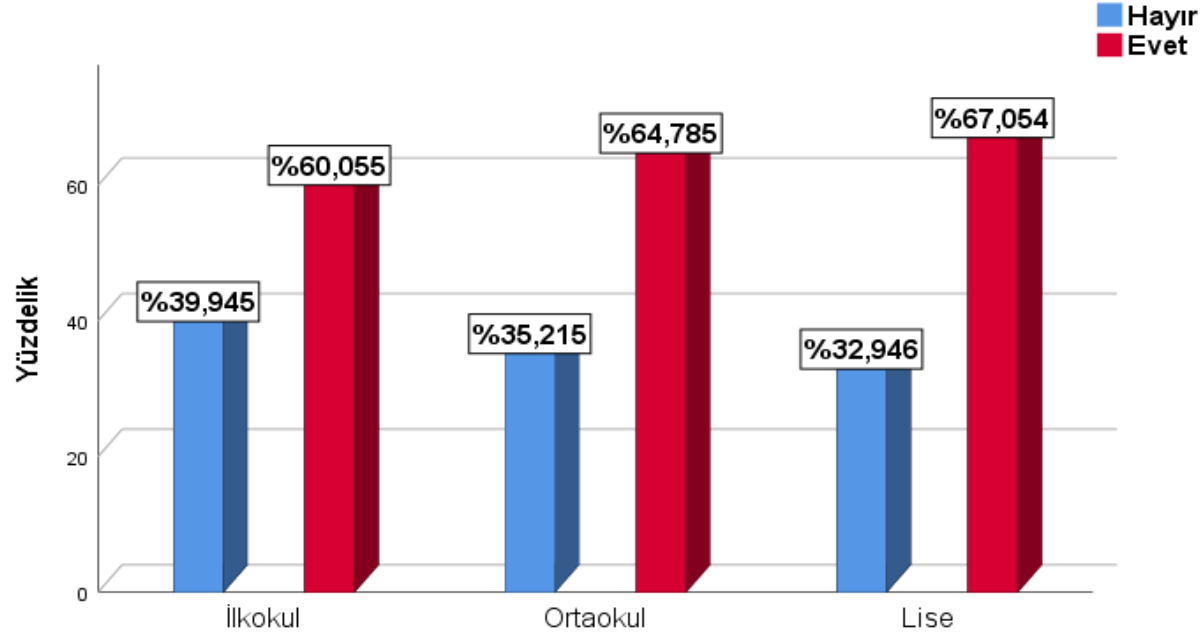
$\chi^2 (4)=17,506, p<.05$

Grafik 55 incelendiğinde ise, öğrencilerin devam ettikleri okul kademesine göre çocukların olumsuz davranışlarında artış durumuna yönelik veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafikteki verilerden görüldüğü üzere öğrencisi liseye devam eden veliler %17,27 “evet” çocukların olumsuz davranışları arttı, %59,50 “hayır” çocukların olumsuz davranışları artmadı ve %23,22 “kısmen” yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Öğrencisi ortaokula devam eden veliler %19,87 “evet” çocukların olumsuz davranışları arttı, %51,97 “hayır” çocukların olumsuz davranışları artmadı ve %28,15 “kısmen” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Son olarak öğrencisi ilkokula devam eden veliler %20,56 “evet” çocukların olumsuz davranışları arttı, %48,77 “hayır” çocukların olumsuz davranışları artmadı ve %30,66 “kısmen” yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir. Kademeler arası karşılaştırma yapıldığında ilkokul öğrencisi velilerinden lise öğrencisi velilerine doğru, çocuklarının olumsuz davranışlarında artış olduğu görülmektedir.

Grafik 56.

17- EBA içerisinde yer alan diğer içeriklerden (kitap, soru, etkinlik vb.) haberdar mısınız?

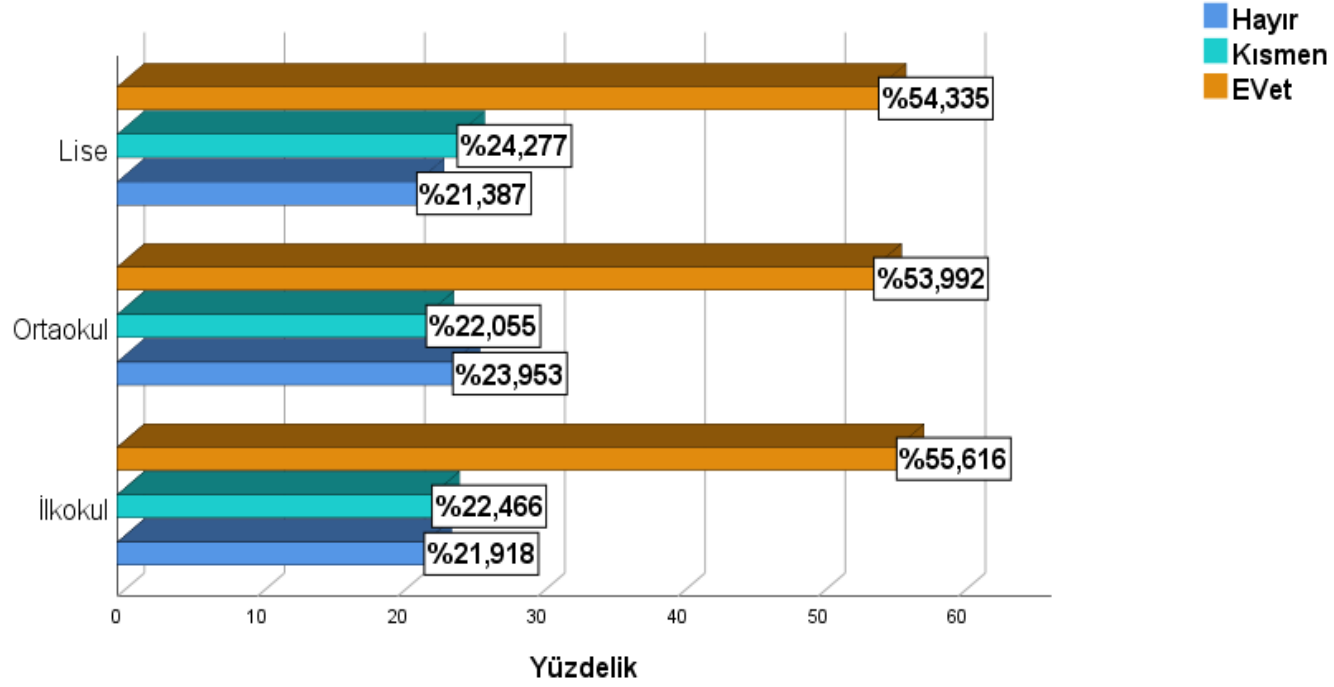
$\chi^2 (2)=10,929, p<.05$

Grafik 56'daki veriler incelendiğinde öğrencilerin devam ettikleri okul kademelerine göre, velilerin EBA içerisinde yer alan diğer uygulamalardan haberdar olmaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Öğrencisi lise kademesine giden velilerin %67,05'i EBA içeriklerinden haberdar olduğunu belirtirken %32,94'ü haberdar olmadığını belirtmiştir. Öğrencisi ortaokul kademesine giden velilerin %64,78'i EBA içeriklerinden haberdar olduğunu belirtirken %35,21'i haberdar olmadıklarını belirtmiştir. EBA içeriklerinden haberdar olma oranları öğrencisi ilkokula giden öğrenci velilerinde ise %60,05 ile haberdarım, %39,94 ile de haberdar değilim şeklindedir. Lise kademesinden ilkokul kademesine doğru velilerin EBA içeriklerinden haberdar olma oranlarında düşüş gözlemlenmektedir.

Grafik 57.

18- Haziran ayına kadar okullar açılırsa çocuğunuzu okula gönderme konusunda tedirginlik yaşar mısınız?

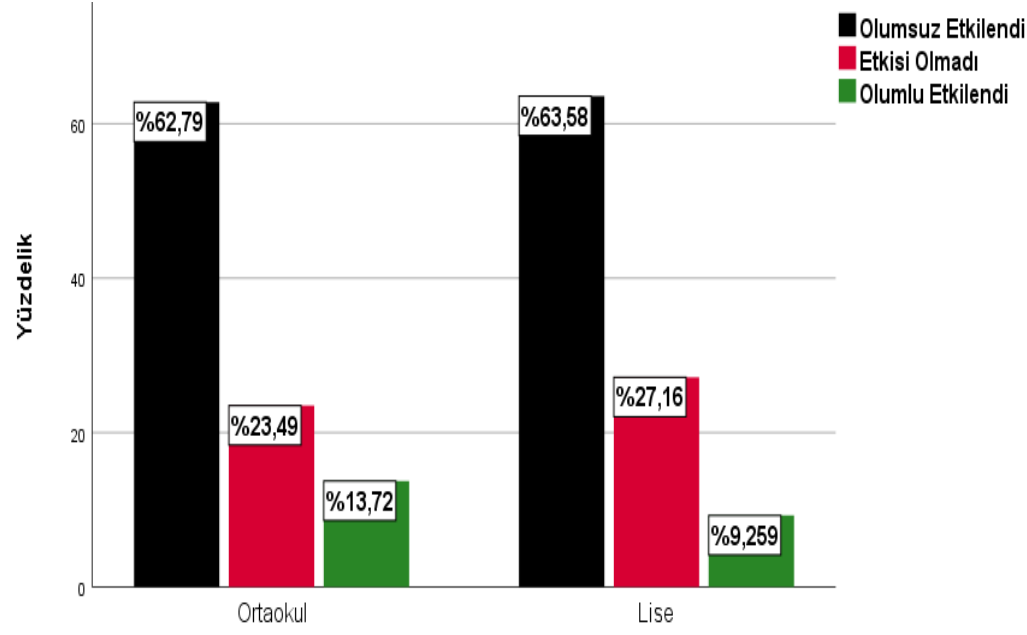
$\chi^2 (4)=16,347, p<.05$

Velilerin haziran ayına kadar okullar açılırsa çocuklarını okula gönderme konusunda ne düzeyde tedirgin olacaklarına yönelik soruda öğrencisi lise kademesine devam eden velilerin %54,33'ü tedirgin olacaklarını, %24,27'si kısmen tedirgin olacaklarını, %21,38'i ise tedirginlik yaşamayacaklarını belirtmişlerdir. Öğrencisi ortaokul kademesine devam eden velilerin %53,99'si tedirgin olacaklarını, %22,05'i kısmen tedirgin olacaklarını, %23,95'i ise tedirginlik yaşamayacaklarını belirtmişlerdir. Öğrencisi ilkokul kademesine devam eden velilerin %55,61'i tedirgin olacaklarını, %22,46'sı kısmen tedirgin olacaklarını, %21,91'i ise tedirginlik yaşamayacaklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin devam ettikleri okul kademelerine göre velilerin haziran ayına kadar çocuklarını okula gönderme konusundaki tedirginlikleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 58.

19- Eğer sınava girecek çocuğunuz varsa sınava hazırlık süreci açısından nasıl etkilendi?

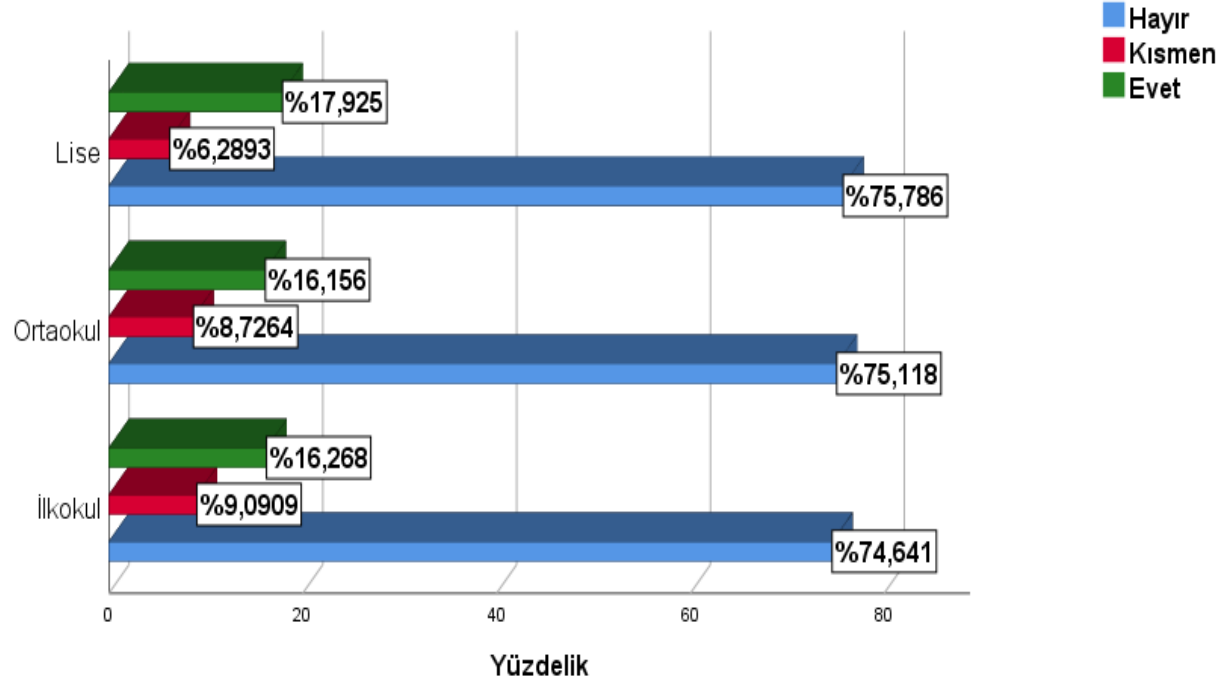
$\chi^2 (4)=17,454, p<.05$

Grafik 58 incelendiğinde, öğrencilerin okul kademelerine göre, öğrencilerin sınava hazırlık süreci açısından etkileneceklerine yönelik veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Pandemi döneminde sınava hazırlık süreci açısından lise öğrencilerinin %63,58'i olumsuz, %9,25'i olumlu etkilendirken %27,16'sı olumlu veya olumsuz etkilenebilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin %62,79'u olumsuz, %13,72'si olumlu etkilendirken %23,49'u olumlu veya olumsuz etkilenebilmiştir.

Grafik 59.

20- Çocuğunuz özel bir kursa gidiyorsa bu kurslardan da uzaktan eğitim alabiliyor mu?

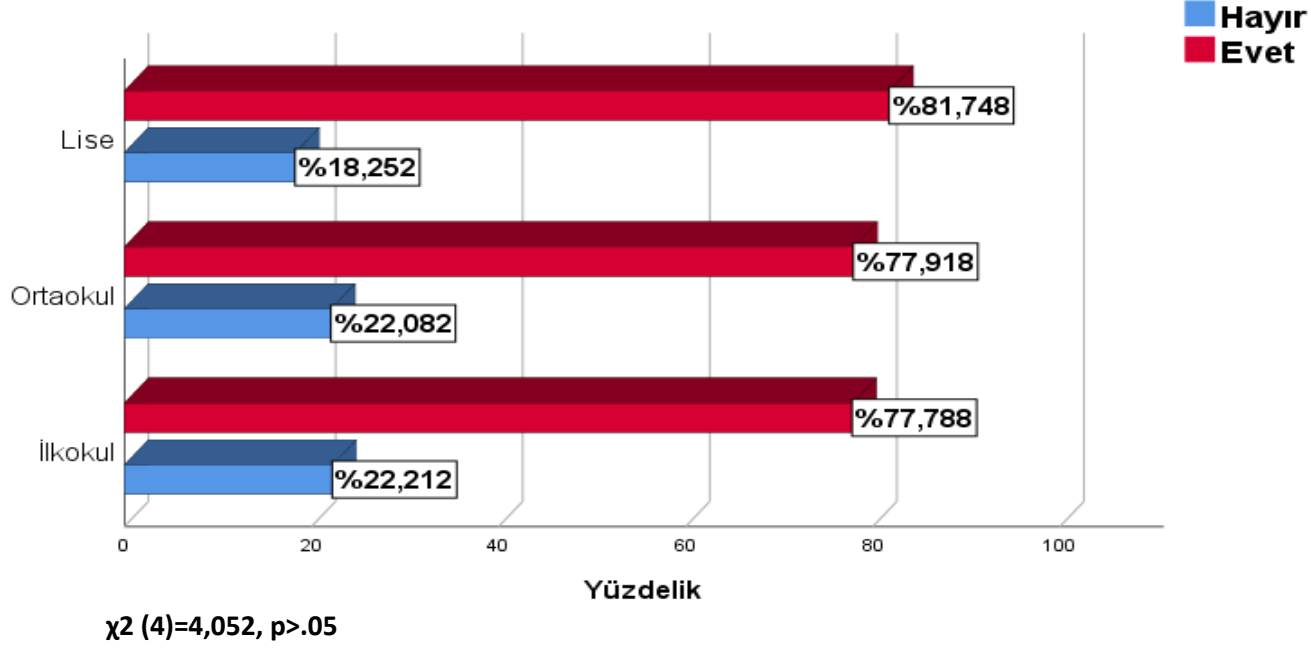
$\chi^2 (4)=13,289, p<.05$

Grafik 59 incelendiğinde öğrencilerin devam ettikleri okul kademesine göre öğrencilerin gittikleri özel kurslardan uzaktan eğitim almaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Lise kademesine devam eden öğrencilerin %17,92'si gittikleri özel kurslardan uzaktan eğitim hizmeti alırken %75,78'i almamakta, %6,28'i ise bu hizmeti kısmen almaktadır. Ortaokul kademesine devam eden öğrencilerin %16,15'i gittikleri özel kurslardan uzaktan eğitim hizmeti alırken %75,11'i almamakta, %8,72'si ise bu hizmeti kısmen almaktadır. İlkokul kademesine devam eden öğrencilerin %16,26'sı gittikleri özel kurslardan uzaktan eğitim hizmeti alırken, %74,64'ü almamakta, %9,09'u ise bu hizmeti kısmen almaktadır.

Grafik 60.

21- Çocuğunuzun kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı var mı?

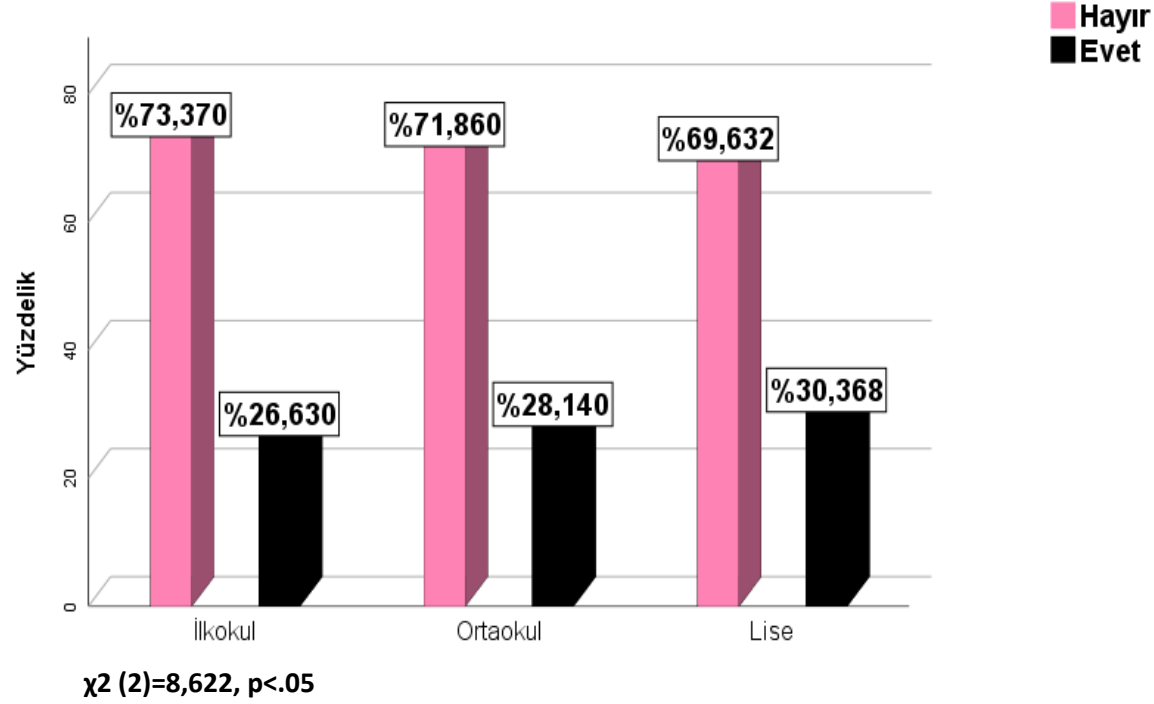

Grafik 60 incelendiğinde veli görüşlerine göre çocuğunuzun kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı olmasına ilişkin görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>.05$).

Lise öğrencilerinin, %81,74'ünün kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı varken, %18,25'inin çalışma ortamının olmadığı görülmektedir. Ortaokul öğrencilerinin %77,91'inin kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı varken, %22,08'inin yoktur. İlkokul öğrencilerinin %77,78'inin kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı varken, %22,21'inin çalışma ortamı yoktur. Rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamına sahip olma oranlarında ilkokul ve ortaokul öğrencileri birbirine yakinken, lise kademesi öğrencilerinde bu oran daha yüksektir.

Grafik 61.

1- Pandemi dönemi bittikten sonra çocuğunuzun uzmanlar tarafından psikolojik destek almasını ister misiniz?

Grafik 61'e bakıldığında öğrencilerin devam ettikleri okul kademelerine göre velilerin, çocuklarının pandemi dönemi sona erdikten sonra uzmanlar tarafından psikolojik destek almalarını istemesi yönündeki görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). İlkokul kademesinden lise kademesine ilerledikçe pandemi dönemi sona erdikten sonra çocuklarının uzmanlar tarafından psikolojik destek alması gerektiğini düşünen velilerin oranlarında artış olduğu gözlemlenmektedir.

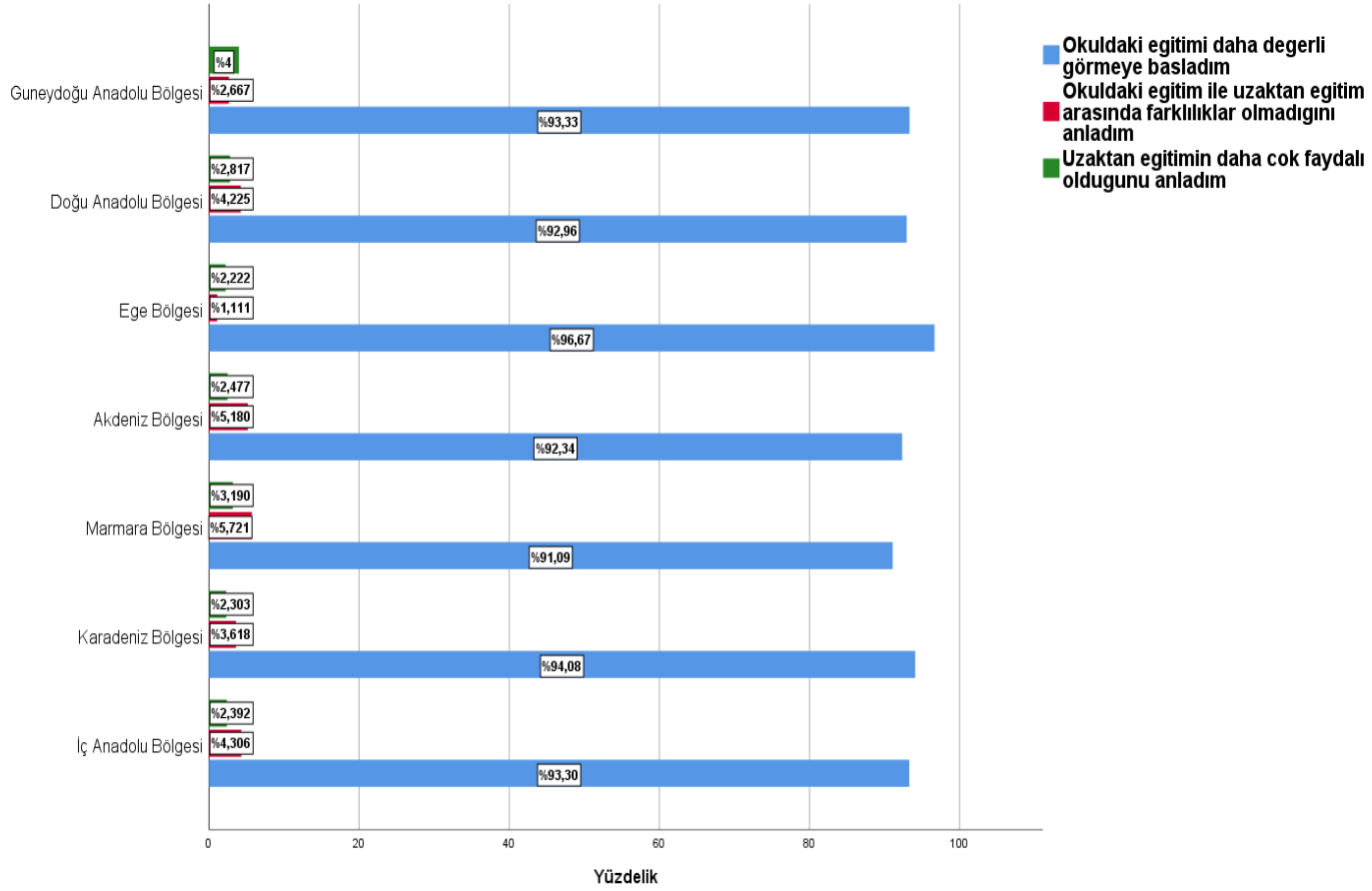
Öğrencisi lise kademesinde öğrenime devam eden velilerin %69,63'ü pandemi dönemi bittikten sonra çocuklarının uzmanlar tarafından psikolojik destek almasını istemediklerini, %30,36'sı da istediklerini belirtmiştir. Öğrencisi ortaokul kademesinde öğrenime devam eden velilerin %71,86'sı pandemi dönemi bittikten sonra çocuklarının uzmanlar tarafından psikolojik destek almasını istemediklerini, %28,14'ü de istediklerini belirtmiştir. Öğrencisi ilkokul kademesinde öğrenime devam eden velilerin %73,37'si pandemi dönemi bittikten sonra çocuklarının uzmanlar tarafından psikolojik destek almasını istemediklerini, %26,63'ü de istediklerini belirtmiştir.

4.3. Velilerin Yaşadıkları Bölge Dağılımı Değişkenine Yönelik Bulgular.

Bu bölümde ise velilerin yaşadıkları bölge dağılımına göre velilerin görüşlerinin analizlerine yer verilmiştir.

Grafik 62.

1- Pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin başlamasından sonra okuldaki eğitim süreci hakkındaki görüşleriniz nasıl değişti?

$$\chi^2 (12)=9,524, p>.05$$

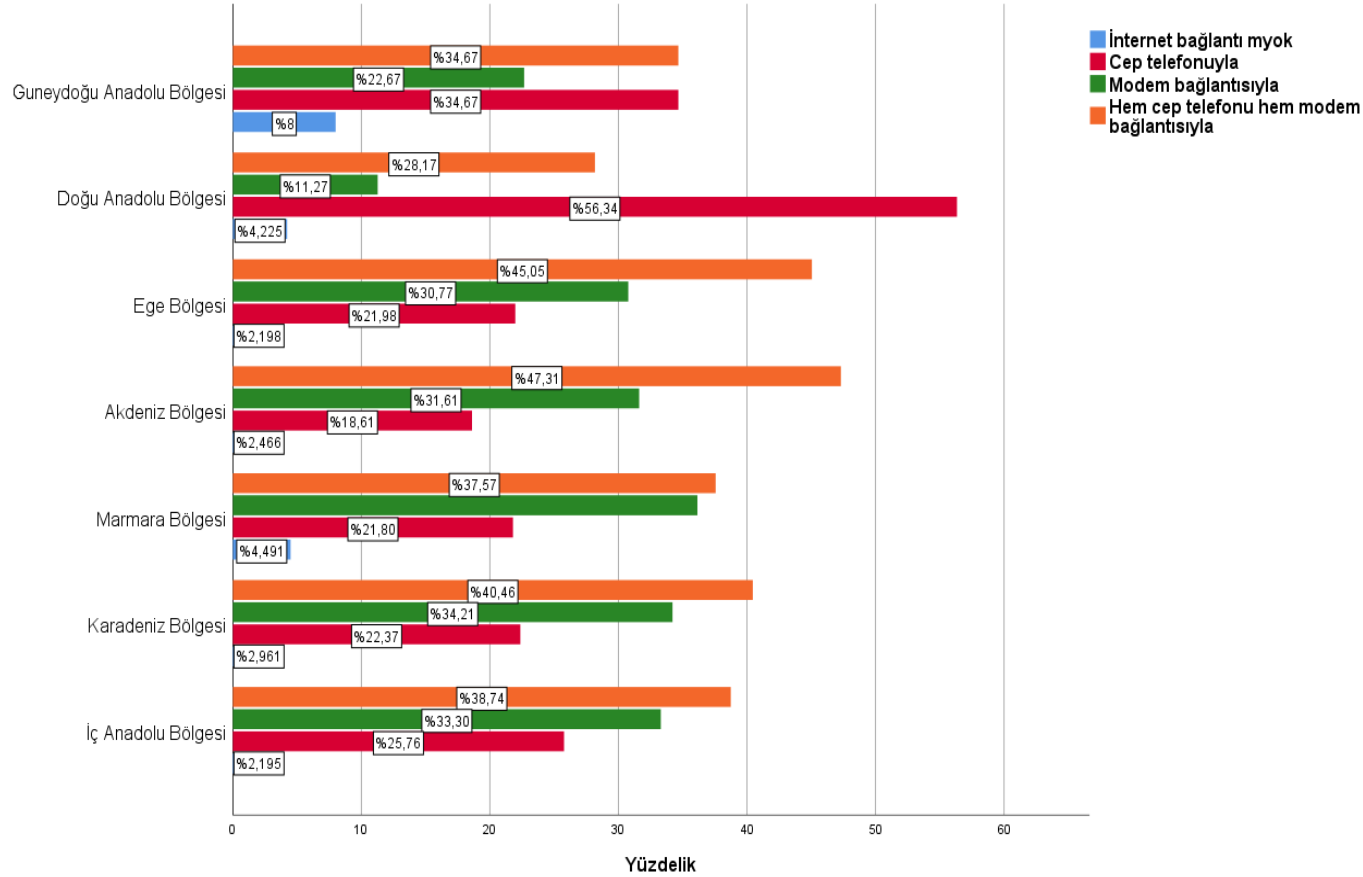
Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan velilerin %93,33'ü "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %2,66'sı "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %4'ü "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" diye cevaplar vermişlerdir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan velilerin %92,96'sı "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %4,22'si "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,81'i "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" cevaplarını vermişlerdir. Ege Bölgesi'nde yaşayan velilerin %96,67'si "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %1,11'i "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,22'si "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" cevaplarını vermişlerdir. Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan velilerin %92,34'ü "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %5,18'i "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,47'si "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım"

cevaplarını vermişlerdir. Marmara Bölgesi'nde yaşayan velilerin %91,09'u "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %5,72'si "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %3,19'u "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" cevaplarını vermişlerdir. Karadeniz Bölgesi'nde yaşayan velilerin %94,08'i "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %3,61'i "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,30'u "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" cevaplarını vermişlerdir. İç Anadolu Bölgesi'nde yaşayan velilerin %93,30'u "okuldaki eğitimi daha değerli görmeye başladım", %4,30'u "okuldaki eğitim ile uzaktan eğitim arasında farklılıklar görmedim", %2,39'u "uzaktan eğitimin daha çok faydalı olduğunu anladım" cevaplarını vermişlerdir.

Bölgelere göre velilerin, pandemi dönemindeki uzaktan eğitim sürecinin başlamasından sonra okuldaki eğitim süreci hakkındaki görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>.05$).

Grafik 63.

2- Evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?

$\chi^2 (12)=85,512$ $p<.05$

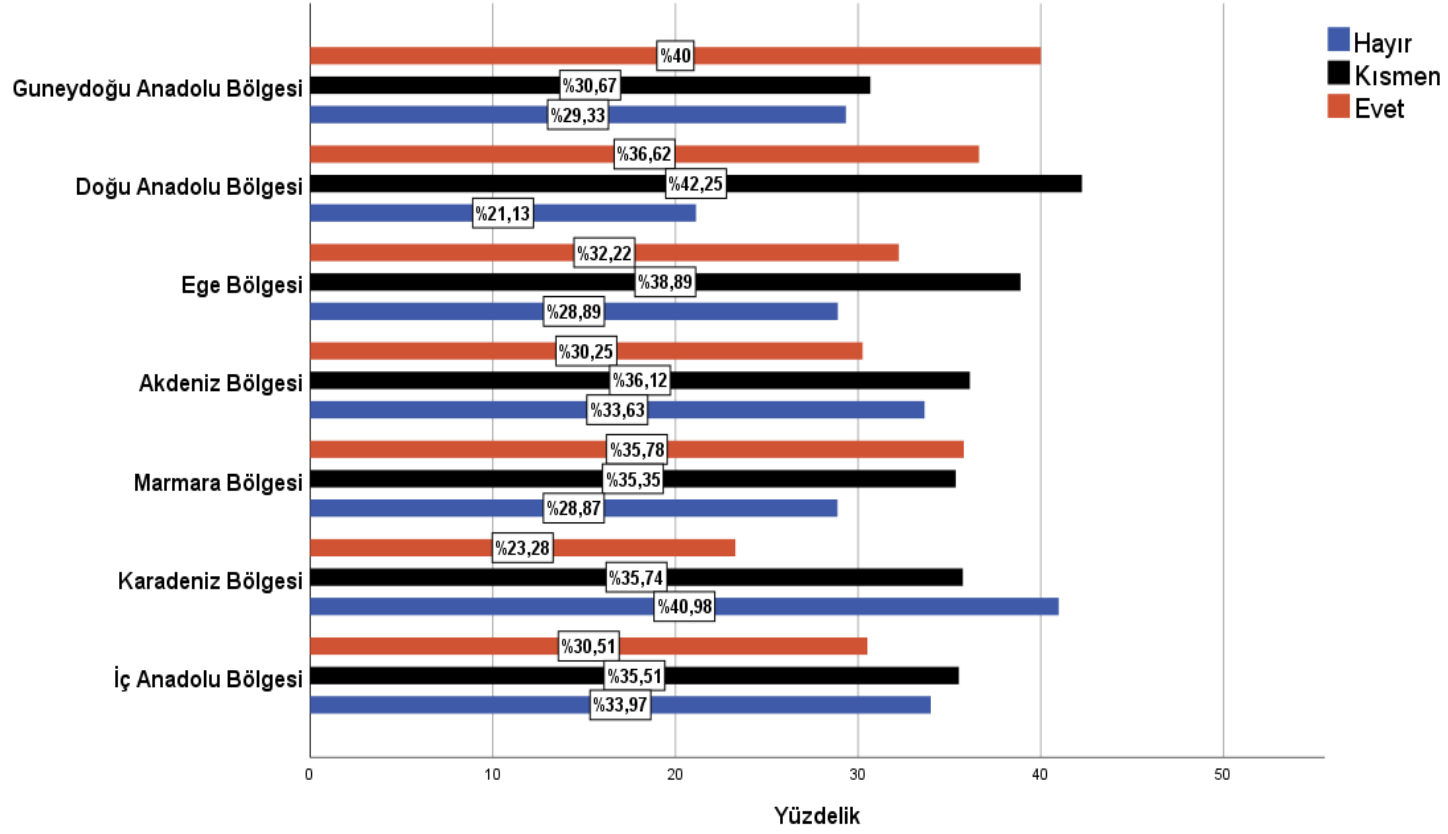
Evde, internet bağlantısının nasıl sağlandığına yönelik soruya Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki velilerin %34,67'si "Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.", %22,67'si "Modem bağlantısıyla.", %34,67'si "Cep telefonuyla.", %8'i "İnternet bağlantım

yok.” Görüşlerini belirtmişlerdir. Doğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayan velilerin %28,17’si “Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.”, %11,27’si “Modem bağlantısıyla.”, %56,34’ü “Cep telefonuyla.”, %4,22’si “İnternet bağlantım yok.” cevaplarını vermişlerdir. Ege Bölgesi’nde yaşayan velilerin %45,05’i “Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.”, %30,77’si “Modem bağlantısıyla.”, %21,98’i “Cep telefonuyla.”, %2,19’u “İnternet bağlantım yok.” Görüşlerini ifade etmişlerdir. Akdeniz Bölgesi’nde yaşayan velilerin %47,31’i “Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.”, %31,61’i “Modem bağlantısıyla.”, %18,61’i “Cep telefonuyla.”, %2,46’sı “İnternet bağlantım yok.” cevaplarını vermişlerdir. Marmara Bölgesi’nde yaşayan velilerin velilerin %37,57’si “Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.”, %36,14’ü “Modem bağlantısıyla.”, %21,80’i “Cep telefonuyla.”, %4,49’i “İnternet bağlantım yok.” cevaplarını vermişlerdir. Karadeniz Bölgesi’nde yaşayan velilerin %40,46’sı “Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.”, %34,21’i “Modem bağlantısıyla.”, %22,37’si “Cep telefonuyla.”, %2,96’sı “İnternet bağlantım yok.” cevaplarını vermişlerdir. İç Anadolu Bölgesi’nde yaşayan velilerin %38,74’ü “Hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla.”, %33,30’u “Modem bağlantısıyla.”, %25,76’sı “Cep telefonuyla.”, %2,19’u “İnternet bağlantım yok.” Görüşlerini belirtmişlerdir.

Velilerin yaşadıkları bölgelere göre internet bağlantınızı sağlama yolları ile ilgili görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). İnternete erişim imkanı olmayan ailelerin çoğunluğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşamaktadır. Doğu Anadolu Bölgesinde ailelerin sonuçlarına bakıldığında ise ailelerin yarısından daha fazlasının cep telefonuyla intertene erişim sağlayabildiği söylenebilir. Akdeniz bölgesine bakıldığında ise ailelerin yaklaşık olarak yarısının hem cep telefonu hem de modem aracılığıyla internete erişimlerinin olduğu görülmektedir.

Grafik 64.

3- Çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?

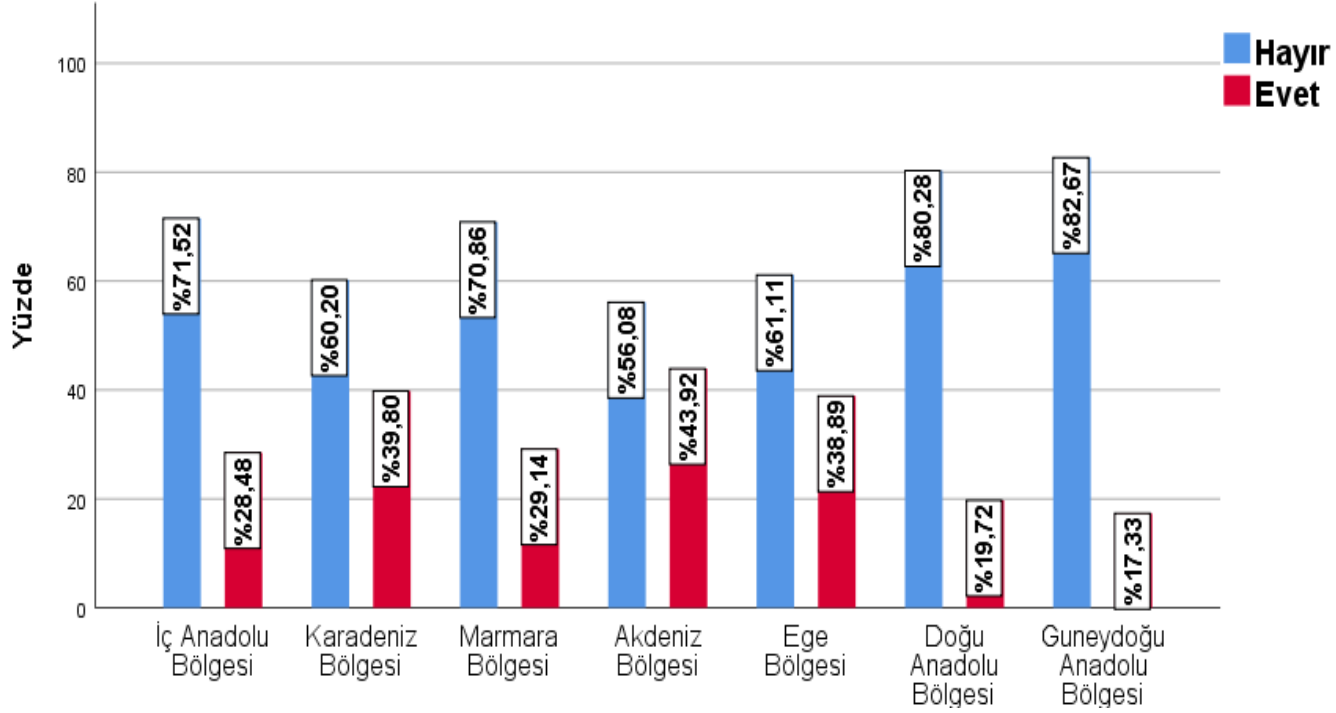
$\chi^2 (12)=30,954, p<.05$

İnternet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencilerin %40'ı problem yaşamakta, %30,67'si kısmen problem yaşamakta, %29,33'ü problem yaşamamaktadır. Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencilerin %36,62'si problem yaşamakta, %42,25'i kısmen problem yaşamakta, %21,13'ü problem yaşamamaktadır. Ege Bölgesi'ndeki öğrencilerin %32,22'si problem yaşamakta, %38,89'u kısmen problem yaşamakta, %28,89'u problem yaşamamaktadır. Akdeniz Bölgesi'ndeki öğrencilerin %30,25'i problem yaşamakta, %36,12'si kısmen problem yaşamakta, %33,63'ü problem yaşamamaktadır. Marmara Bölgesi'ndeki öğrencilerin %35,78'i problem yaşamakta, %35,35'i kısmen problem yaşamakta, %28,87'si problem yaşamamaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki öğrencilerin %23,28'i problem yaşamakta, %35,74'ü kısmen problem yaşamakta, %40,98'i problem yaşamamaktadır. İç Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencilerin %30,51'i problem yaşamakta, %35,51'i kısmen problem yaşamakta, %33,97'si problem yaşamamaktadır.

Velilerin yaşadıkları bölgelere göre, çocuklarının internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşamalarına yönelik görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Velilerin yaşamlarını sürdürdükleri bölgelere göre bağlantı problemlerinin en yüksek oranla Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan illerde ikamet eden velilerin bağlantı problemlerini yaşadığı, daha sonrasında Doğu Anadolu bölgesi ve ardından Marmara bölgesinin geldiği görülmektedir.

Grafik 65.

4- Çocuğunuz Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama (örneğin; zoom, micro-soft teams,vb.) kullanıyor mu?

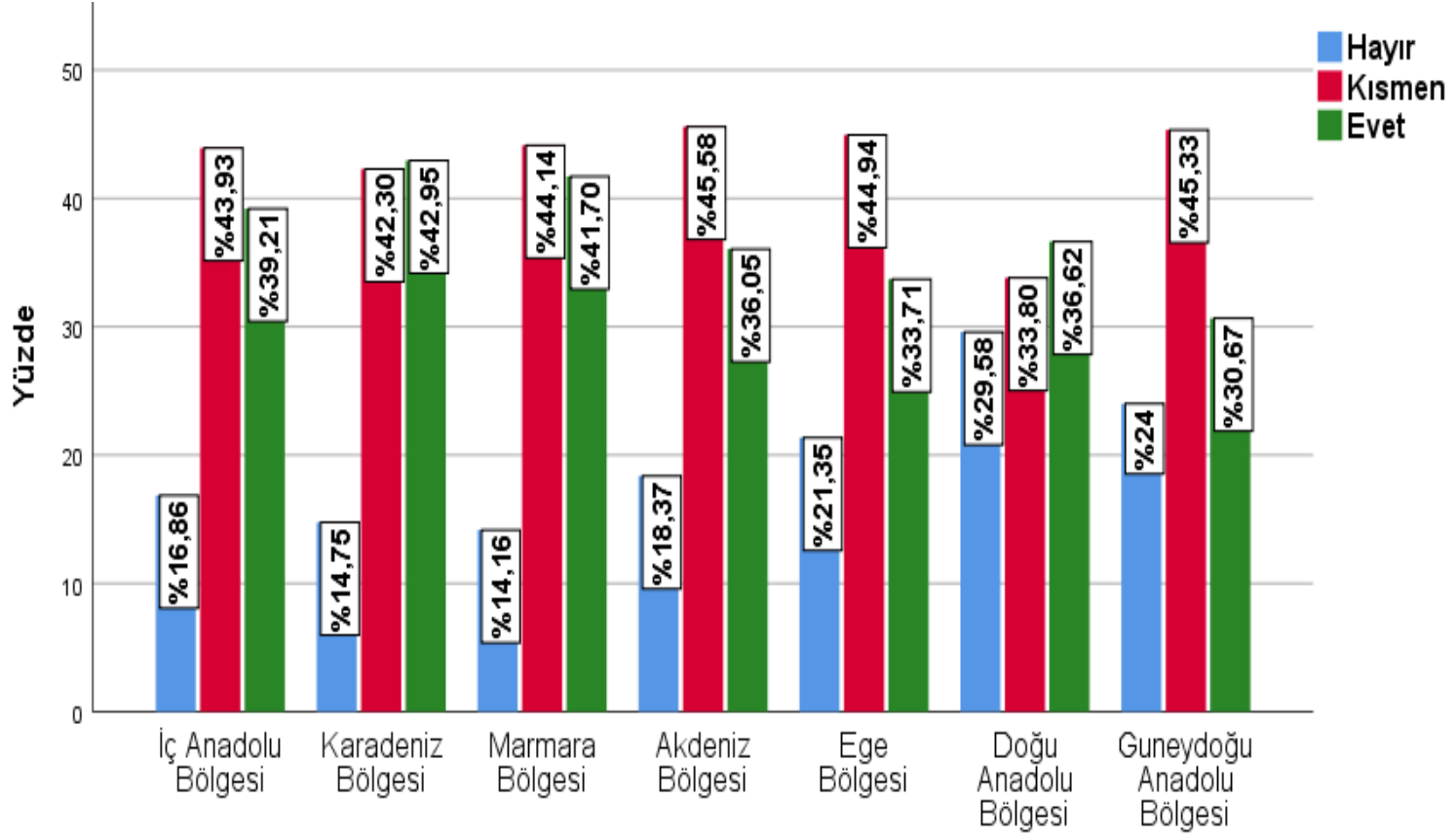
$\chi^2 (12)=23,515, p<.05$

Velilere sorulan “Çocuğunuz Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama (örneğin; zoom, microsoft teams,vb.) kullanıyor mu?” sorusuna Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki velilerin %17,33’ü “Evet”, %82,67’si “Hayır” cevabını vermiştir. Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki velilerin %19,72’si “Evet”, %80,28’i “Hayır” cevabını vermiştir. Ege Bölgesi’ndeki velilerin %38,89’u “Evet”, %61,11’i “Hayır” cevabını vermiştir. Akdeniz Bölgesi’ndeki velilerin %43,92’si “Evet”, %56,08’i “Hayır” cevabını vermiştir. Marmara Bölgesi’ndeki velilerin %29,14’ü “Evet”, %70,86’sı “Hayır” cevabını vermiştir. Karadeniz Bölgesi’ndeki velilerin %39,80’i “Evet”, %60,20’si “Hayır” cevabını vermiştir. İç Anadolu Bölgesi’ndeki velilerin %28,48’i “Evet”, %71,67’si “Hayır” cevabını vermiştir. Farklı uygulamalardan eğitimlerin yapıldığını söyleyen velilerin en çoğunu ise %43,92’lik bir oranla Akdeniz Bölgesi oluşturmaktadır.

Bölgelere göre velilerin, çocuklarının Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama kullanmalarına yönelik görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 66.

5- Çocuğunuz verilen uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı buluyor mu?

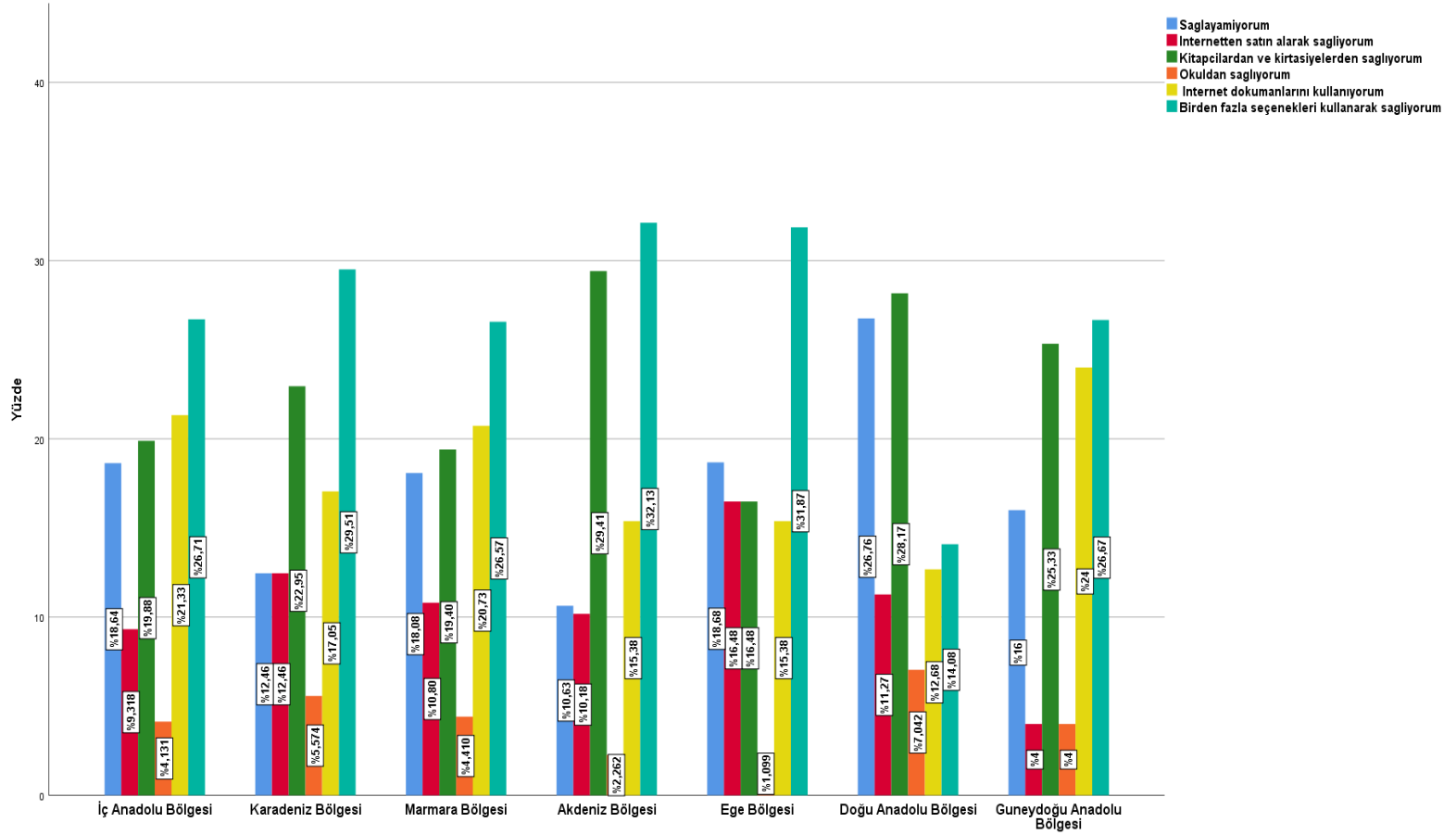
$\chi^2 (12)=23,515, p<.05$

Grafikteki verilere göre; Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki velilerin öğrencileri %30,67'si uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, 45,33'ü kısmen faydalı bulmakta, %24'ü faydalı bulmadıkları yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.. Ege Bölgesi'ndeki öğrencilerin %33,71'i uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, %44,94'ü kısmen faydalı bulmakta, %21,35'i faydalı bulmamaktadır. Akdeniz Bölgesi'ndeki öğrencilerin %36,05'i uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, %45,58'i kısmen faydalı bulmakta, %18,37'si faydalı bulmamaktadır. Marmara Bölgesi'ndeki öğrencilerin %41,70'i uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, %44,14'ü kısmen faydalı bulmakta, %14,16'sı faydalı bulmamaktadır. Karadeniz Bölgesi'ndeki öğrencilerin %42,95'i uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, %42,30'u kısmen faydalı bulmakta, %14,75'i faydalı bulmamaktadır. İç Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencilerin %39,21'i uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, %43,93'ü kısmen faydalı bulmakta, %16,86'sı faydalı bulmamaktadır.

Velilerin ikametgâh ettikleri bölgelere göre çocuklarına sunulan uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmalarıyla ilgili görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Karadeniz Bölgesindeki öğrencilerin daha çok uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmakta, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğrencilerin ise daha çok uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmamaktadır.

Grafik 67.

6- Pandemi sürecinde çocuklarınızın okuma ve yardımcı ders kitaplarının teminini daha çok nasıl sağlıyorsunuz?

$\chi^2 (30)=78,015, p<.05$

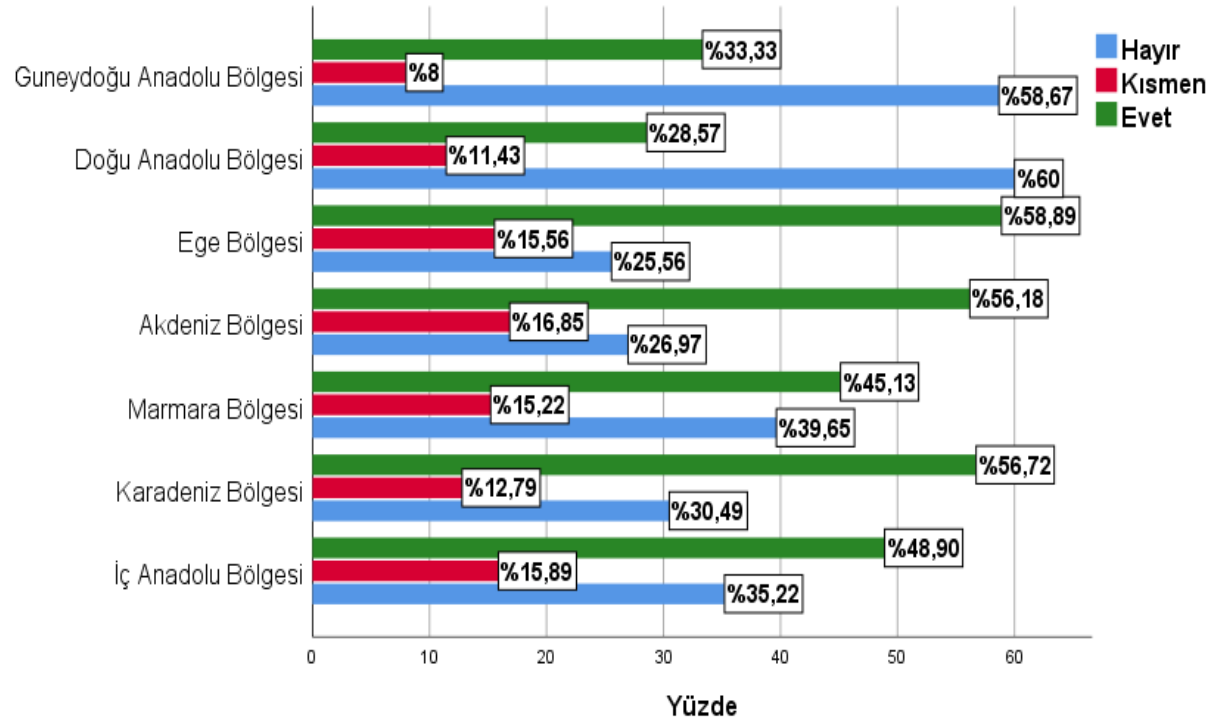
Grafik 67’de velilerin yaşamlarını sürdürdükleri bölgelere göre, pandemi sürecinde çocukları için okuma ve yardımcı ders kitaplarını temin etme yollarına yönelik görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

İç Anadolu bölgesinde yaşayan veliler %9,31 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %19,88 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %4,13 “okuldan sağlıyorum”, %21,33 “internet dokümanlarını kullanıyorum”, %26,71 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %18,64 ise “sağlayamıyorum” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Karadeniz bölgesinde yaşayan veliler %12,46 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %22,95 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %5,57 “okuldan sağlıyorum”, %17,05 “internet dokümanlarını kullanıyorum”, %29,51 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %12,46 ise “sağlayamıyorum” olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Marmara bölgesinde yaşayan veliler %10,80 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %19,40 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %4,41 “okuldan sağlıyorum”, %20,73 “internet dokümanlarını kullanıyorum”, %26,57 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %18,08 ise “sağlayamıyorum” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Akdeniz bölgesinde yaşayan veliler %10,18 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %29,41 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %2,26 “okuldan sağlıyorum”, %15,38 “internet dokümanlarını kullanıyorum”, %32,13 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %10,63 ise “sağlayamıyorum” olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Ege bölgesinde yaşayan veliler %16,48 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %16,48 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %1,09 “okuldan sağlıyorum”, %15,38 “internet dokümanlarını kullanıyorum”,

%31,87 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %18,68 ise “sağlayamıyorum” yönünde görüşlerini belirtmişlerdir. Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan veliler %11,27 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %28,17 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %7,04 “okuldan sağlıyorum”, %12,68 “internet dokümanlarını kullanıyorum”, %14,08 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %26,76 ise “sağlayamıyorum” olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan veliler %4 “internetten satın alarak sağlıyorum”, %25,33 “kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum”, %4 “okuldan sağlıyorum”, %24 “internet dokümanlarını kullanıyorum”, %26,67 “birden fazla seçenek kullanarak sağlıyorum” ve %16 ise “sağlayamıyorum” olarak görüşlerini ifade etmişlerdir.

Grafik 68.

7- Çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?

$\chi^2 (18)=85,512, p<.05$

Velilerin ikametgâh ettikleri bölgelere göre çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?’ sorusuna verdikleri cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$). Öğrencilerin yaklaşık olarak %49’unun bir bilgisayar sahibi olduğu, %36’sının bilgisayar sahibi olmadığı ve son olarak %15’inin ise yararlanabileceği bir bilgisayar sahibi olduğunu ancak bilgisayarın ortak kullanıma ait olduğunu söyleyebiliriz. Bölgeler arası kıyaslamaya gidildiğinde Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin diğer bölgelere oranla iki kat daha dezavantajlı olduğu görülmektedir. Ege Bölgesi %58,89 ile en yüksek bilgisayara sahip olma oranına sahiptir.

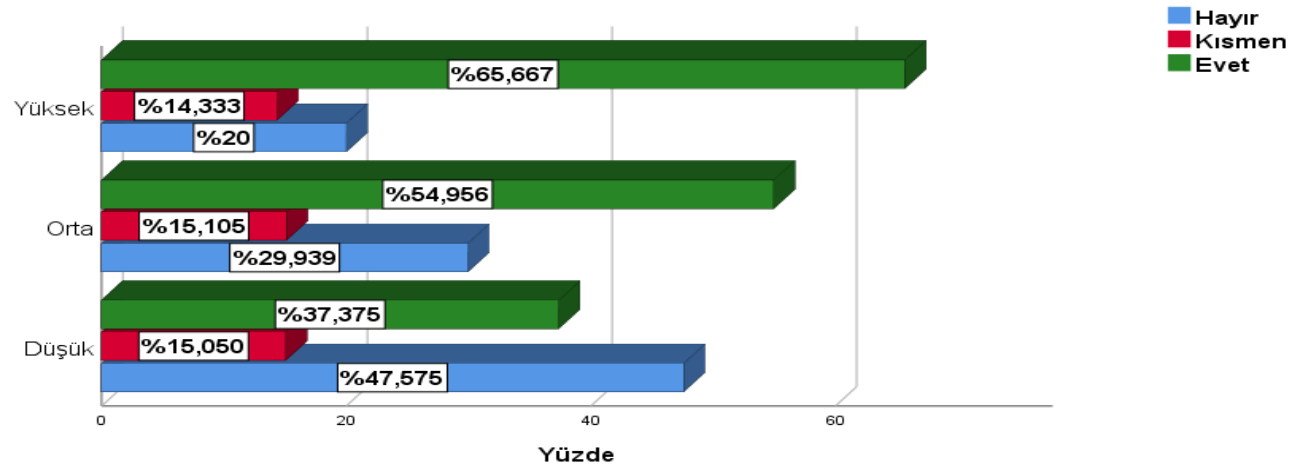
Grafik 68'deki sonuçlar incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesinde öğrenci velilerinin %33,33'ünün 'çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?' sorusuna 'evet', %8'inin 'kısmen', %58,67'sinin 'hayır'; Doğu Anadolu Bölgesinde %28,57'si 'evet', %11,43'ü 'kısmen', %60'ı 'hayır'; Ege Bölgesinde %58,89'u 'evet', %15,56'sı 'kısmen', %25,56'sı 'hayır'; Akdeniz Bölgesinde %56,18'i 'evet', %16,85'i 'kısmen', %26,97'si 'hayır'; Marmara Bölgesinde %45,13'ü 'evet', %15,22'si 'kısmen', %39,65'i 'hayır'; Karadeniz Bölgesinde %56,72'si 'evet', %12,79'u 'kısmen', %30,49'u 'hayır' ve İç Anadolu Bölgesinde %48,90'ı 'evet', %15,89'u 'kısmen', %35,22'si 'hayır' cevabı verdikleri görülmektedir.

4.4. Velilerin Gelir Dağılımına Yönelik Bulgular.

Aşağıda gelir düzeyi dağılımına göre velilerin görüşlerinin analizine yer verilmiştir. Ailelerin belirttiği gelir düzeyine göre gelir durumu değişkeni "iyi, orta ve düşük" olmakla üç farklı kategoride değerlendirilmiştir. Gelir düşüklüğü 0- 2500 TL arası olarak, orta düzey 2501-5000 TL arası ve yüksek düzey ise 5001 TL ve üstü geliri olan aileleri ifade etmektedir.

Grafik 69.

1- Çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?

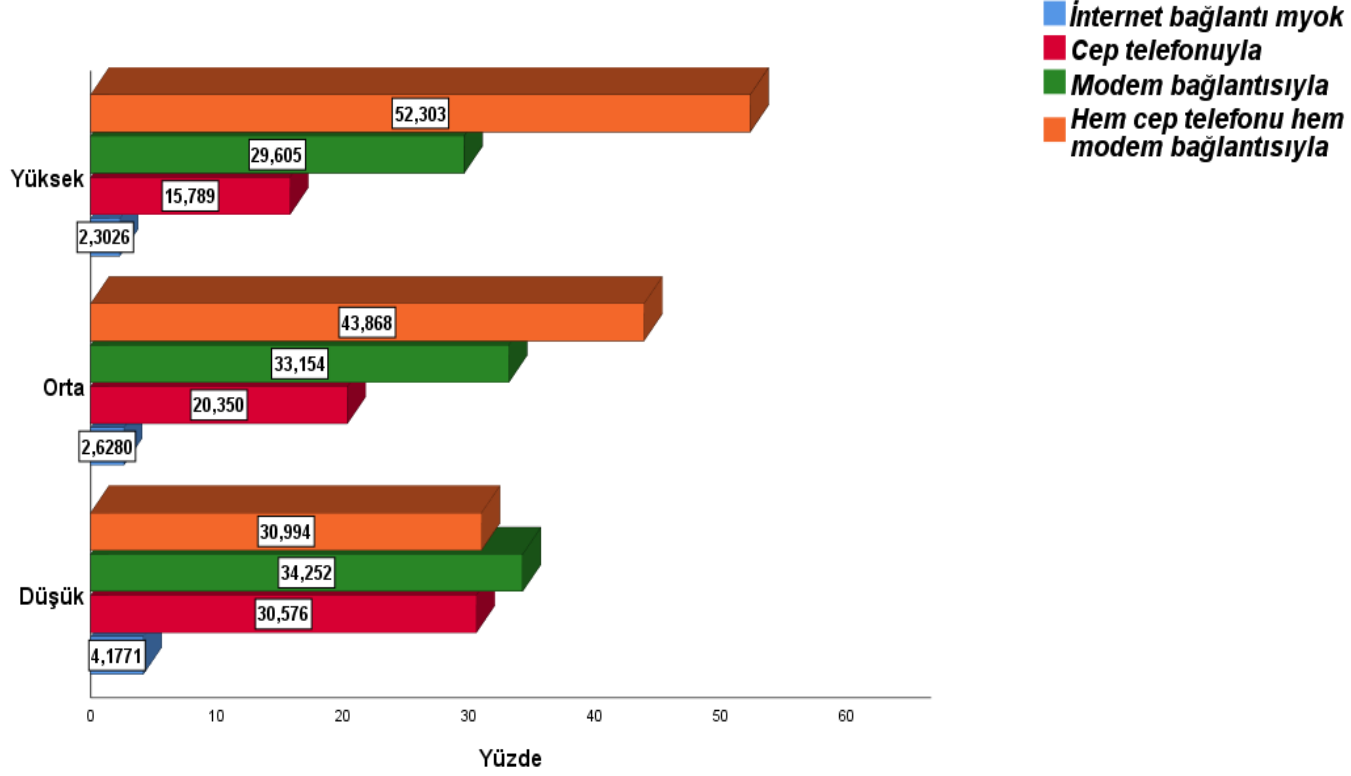
$\chi^2 (4)=124,706, p<.05$

Grafik 69 incelendiğinde, velilerin gelir dağılıma göre çocuklarının uzaktan eğitimden yeterli düzeyde faydalanabilmesi için yararlanabileceği bilgisayara sahip olmaları hakkındaki veli görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Gelir düzeyi yüksek olan veliler, %65, 66 "evet" çocuğumuz bir bilgisayara sahip, %20 "hayır" çocuğumuz bir bilgisayara sahip değil ve %14,33 "kısmen" görüşlerini belirtmişlerdir. Gelir düzeyi orta olan veliler, %54, 95 "evet" çocuğumuz bir bilgisayara sahip, %29,93 "hayır" çocuğumuz bir bilgisayara sahip değil ve %15,10 "kısmen" olarak görüşlerini ifade etmişlerdir. Son olarak gelir düzeyi düşük olan veliler, %37, 37 "evet" çocuğumuz bir bilgisayara sahip, %47,57 "hayır" çocuğumuz bir bilgisayara sahip değil ve %15,05 "kısmen" görüşlerini belirtmişlerdir. Eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bilgisayara sahip olma, olmama durumlarının ailelerinin gelir düzeyi ile doğrudan ilişkili görülmektedir. Düşük gelir düzeyindeki ailelere bakıldığında ise öğrencilerin neredeyse yarısının bir bilgisayara sahip olmadığı görülmektedir.

Grafik 70.

2- Evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?

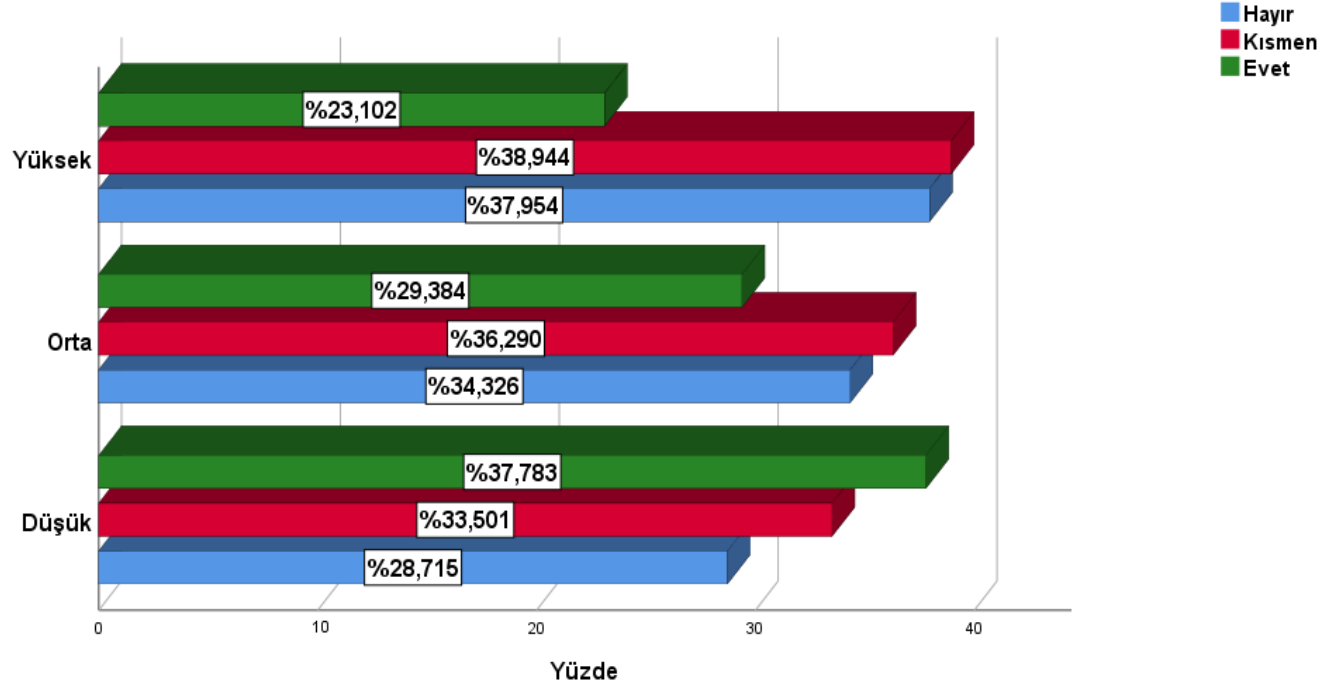
$\chi^2 (6)=86,557, p<.05$

Türkiye genelinde velilere ‘evde internet bağlantısını nasıl sağlıyorsunuz?’ sorusunun analiz sonuçlarına bakıldığında yüksek gelirli velilerin %52,30’unun ‘hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla’, %29,60’ının ‘modem bağlantısıyla’, %15,78’inin ‘cep telefonuyla’ ve %2,30’unun ‘internet bağlantım yok’ şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Orta gelirli ailelerin %43,86’sı ‘hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla’, %33,15’i ‘modem bağlantısıyla’, %20,35’i ‘cep telefonuyla’ ve %2,62’si ‘internet bağlantım yok’; düşük gelirli ailelerin %30,99’u ‘hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla’, %34,25’i ‘modem bağlantısıyla’, %30,57’si ‘cep telefonuyla’ ve %4,17’si ise ‘internet bağlantım yok’ olarak cevap vermişlerdir. Velilerin internet bağlantılarını nasıl sağladıkları gelir düzeyi açısından incelendiğinde ise yüksek ve orta gelir düzeyindeki ailelerin hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla internet sağladıkları, yine aynı şekilde hem yüksek hem de orta gelir düzeyinde ailelerin yaklaşık olarak %2,5’erlik oranlarında internet bağlantılarının olmadığı, düşük gelir düzeyinde ise bu oranın %4’leri geçtiği görülmektedir. Yine düşük gelir düzeyindeki ailelerin interneti en çok modem bağlantısıyla sağladıkları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında ise yüksek gelir düzeyindeki ailelerin hem cep telefonu hem de modem bağlantısıyla internete erişiminin diğer düzeydeki ailelerden daha yüksek oranlara sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Grafik 70’e göre veriler incelendiğinde ‘evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?’ sorusuna yönelik velilerin görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 71.

3- Çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?

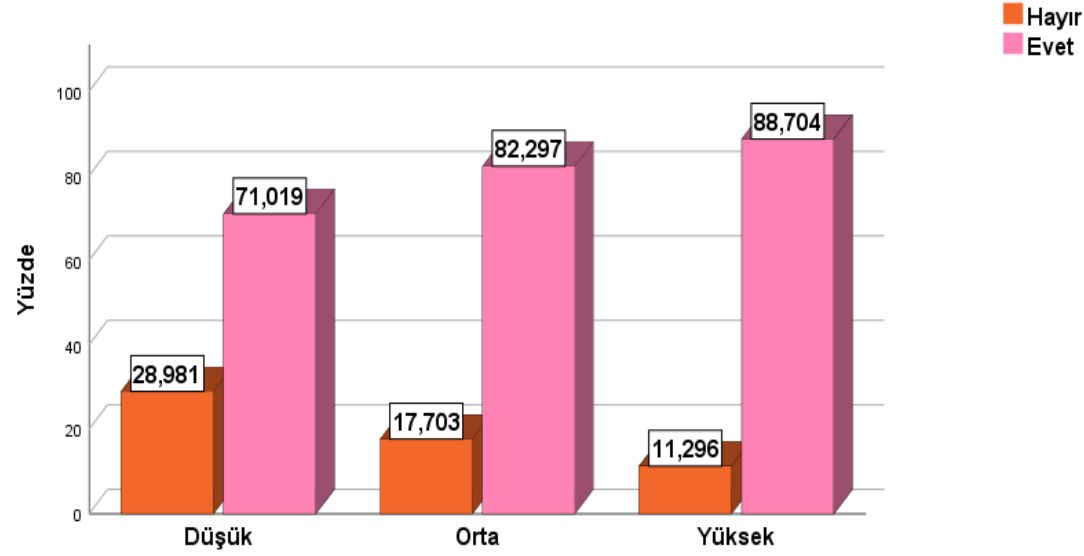
$\chi^2 (4)=30,091, p<.05$

Öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine giriş esnasında yüksek gelirli ailelerde velilerin %23,10'u bağlantı problemi yaşadıklarını, %38,94'ü "kısmen" bağlantı problemi yaşadıklarını, %37,95'inin ise bağlantı problemi yaşamadıklarını belirttiklerini görmekteyiz. Orta gelirli ailelerde velilerin %29,38'i bağlantı problemi yaşadıklarını, %36,29'u "kısmen" bağlantı problemi yaşadıklarını, %34,32'inin ise bağlantı problemi yaşamadıklarını; düşük gelirli ailelerde velilerin %37,78'i bağlantı problemi yaşadıklarını, %33,50'si "kısmen" bağlantı problemi yaşadıklarını, %28,71'inin ise bağlantı problemi yaşamadıklarını belirttikleri görülmektedir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sırasında veya girişte bağlantı problemleri yaşayıp yaşamadığı velilerin gelir durumu değişkenlerine göre incelendiğinde bağlantı sorunu en az yaşayan öğrencilerin yüksek gelirli ailelerin çocukları olduğu, bağlantı problemleri yaşayan öğrencilerin çoğunun ise düşük gelirli ailelerin çocukları oldukları görülmektedir. Ayrıca "kısmen" diyenlerin yani zaman zaman bağlantı problemi yaşayanların yine en çok yüksek gelir düzeyine sahip olduğu, orta gelir düzeyindeki ailelerin ise oran dağılımının yüksek gelir düzeyinde aileler ile benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak düşük gelir düzeyindeki ailelerin, diğer gelir düzeyindeki ailelere göre ters orantılı olduğu görülmektedir.

Grafik 71'in verileri incelendiğinde 'çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?' sorusuna yönelik velilerin görüşleri arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 72.

4- Çocuğunuzun kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı var mı?

$\chi^2 (2)=46,792, p<.05$

Grafikteki verilere göre düşük gelirli ailelerin öğrencilerinin %71,01'i kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamına sahipken %28,98'inin sahip olmadığı görülmektedir. Orta gelirli ailelerin öğrencilerinin %82,29'u kendisine ait rahat edilmeyeceğı bir çalışma ortamına sahipken %17,70'inin sahip olmadığı görülmektedir. Yüksek gelirli ailelerin öğrencilerinin %88,70'i kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamına sahipken %11,29'unun sahip olmadığı görülmektedir. Velilerin gelir düzeyleri arttıkça çocuklarına rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı sağlayabilme imkanlarının da arttığı görülmektedir.

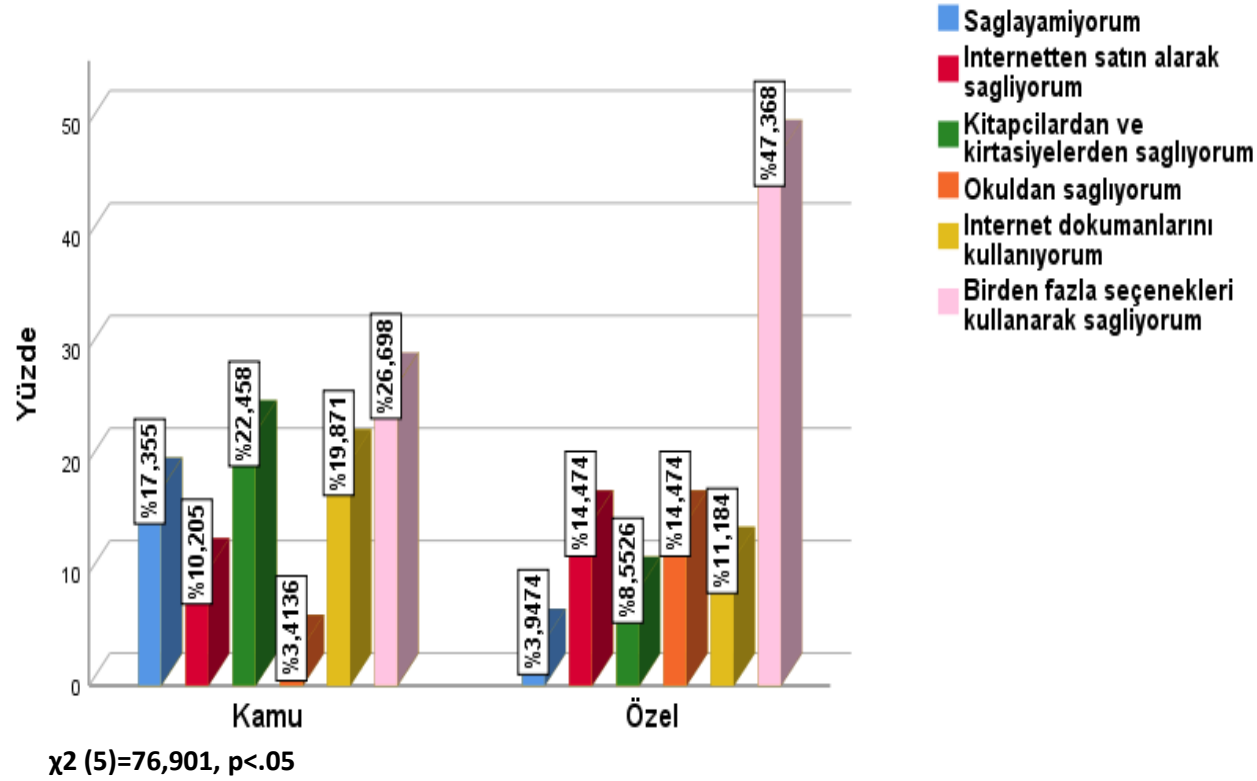
Grafik 72'ye göre veriler incelendiğinde 'çocuğunuzun kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı var mı?' sorusuna velilerin verdiği cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

4.5. Velilerin, Çocuklarının Kamu ve Özel Okul Değişkenine Yönelik Bulgular.

Bulguların bu bölümünde velilerin görüşleri kamu ve özel okul değişkenleri açısından incelenmiş ve açıklanmıştır.

Grafik 73.

1-Pandemi sürecinde çocuklarınızın okuma ve yardımcı ders kitaplarının teminini daha çok nasıl sağlıyorsunuz?

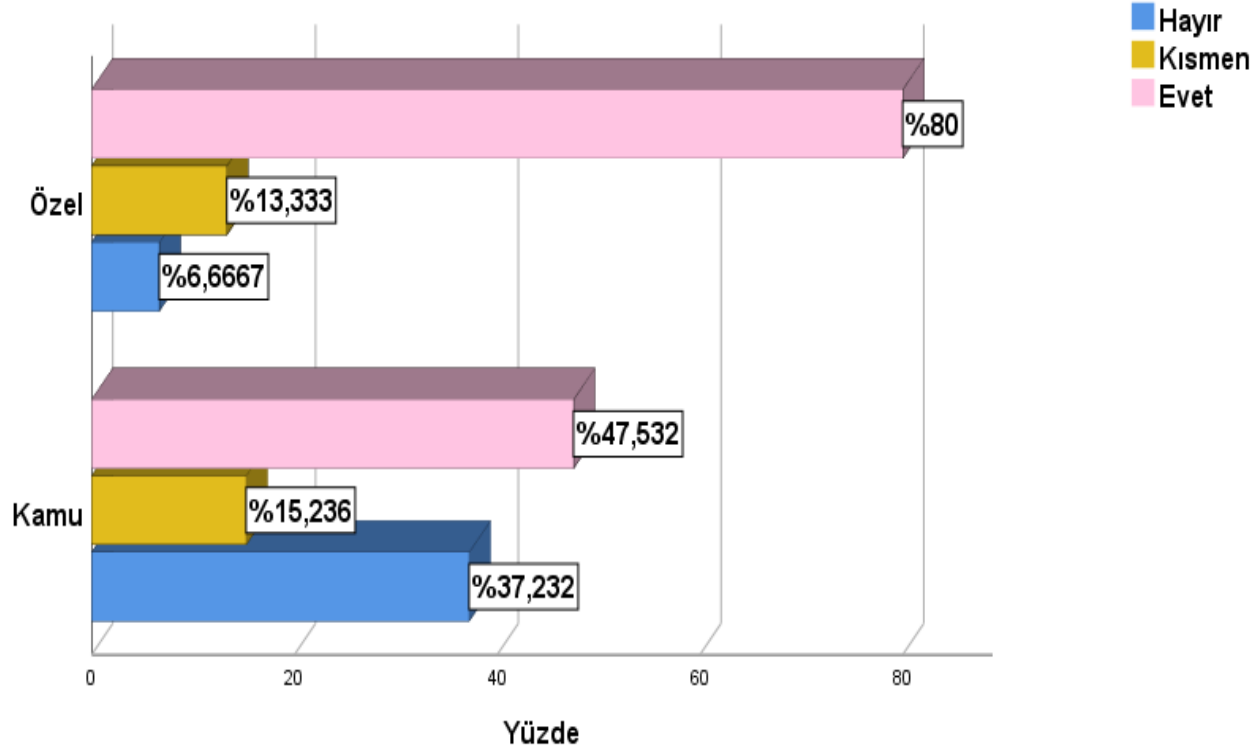

Pandemi döneminde özel okulda öğrencisi olan velilerin %47,36'sı okuma ve yardımcı kitap temini konusunda 'birden fazla seçenekleri kullanarak sağlıyorum', %11,18 'internet dokümanları kullanıyorum', %8,55'i 'kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum', %14,47'si 'internette satın alarak sağlıyorum', %14,47'i 'okuldan sağlıyorum' ve %3,94'ü de 'sağlayamıyorum' olarak belirtmişlerdir. Kamu okullarında öğrencisi olan velilerin %26,69'u okuma ve yardımcı kitap temini konusunda 'birden fazla seçenekleri kullanarak sağlıyorum', %19,87'si 'internet dokümanları kullanıyorum', %3,41'i 'okuldan sağlıyorum', %22,45'i 'kitapçılardan ve kırtasiyelerden sağlıyorum', %10,20'si 'internette satın alarak sağlıyorum' ve %17,35'i de 'sağlayamıyorum' olarak belirtmişlerdir. Özel okul velileri kitap ve yardımcı eğitim kaynaklarına ulaşmada tüm imkanları kullanabilirken çocuğu kamu okullarında okuyan her 5 veliden 1'i bu kaynaklara ulaşamadığını belirtmiştir. Özel okulların velileri bu konuda kamu okullarından daha çok destekçi olduğu araştırma raporumuzda ortaya çıkmaktadır.

Grafik 73'ün verileri incelendiğinde 'pandemi sürecinde çocuklarınızın okuma ve yardımcı ders kitaplarının teminini daha çok nasıl sağlıyorsunuz?' sorusuna velilerin verdiği cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 74.

2- Çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?

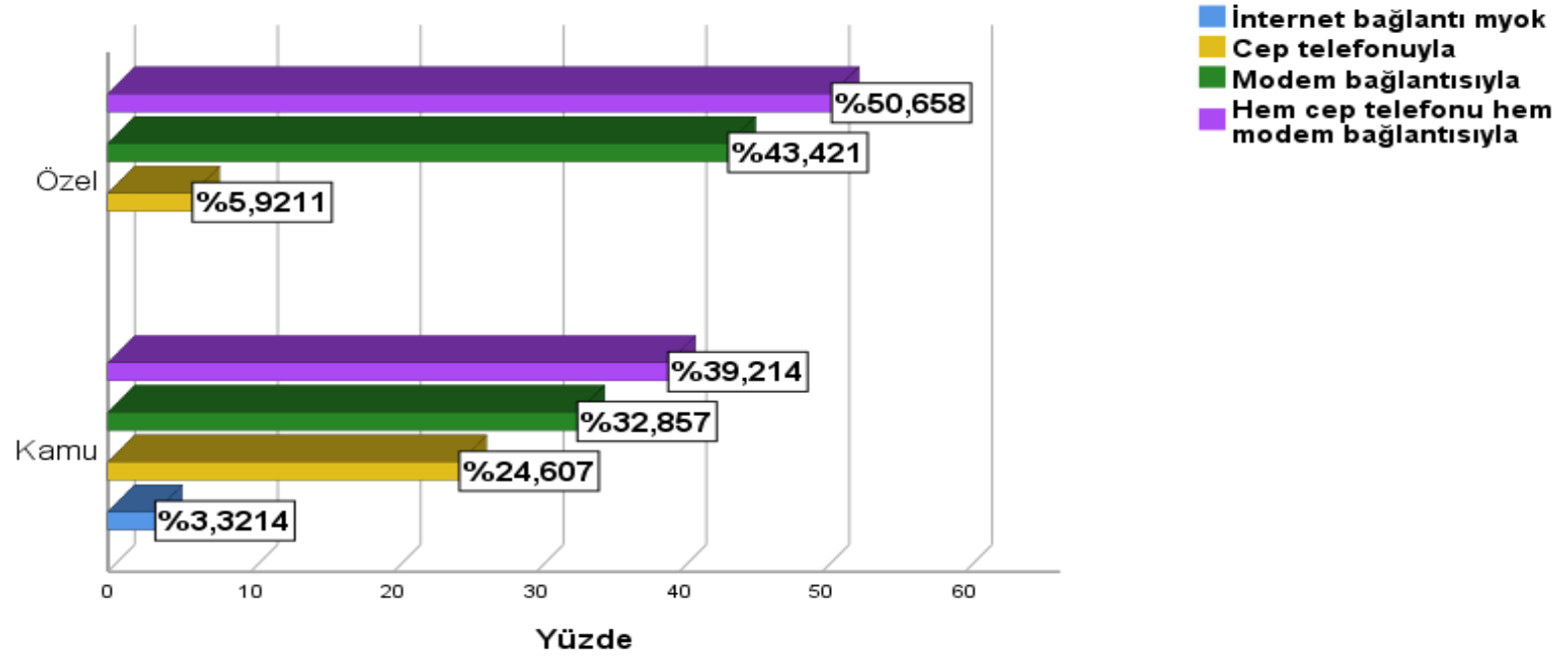
$\chi^2 (2)=39,511, p<.05$

Öğrencilerin sadece yarısının, uzaktan eğitim hizmetlerinden yeterli bir şekilde yararlanacağı bir bilgisayarı bulunmaktadır. Kamu okullarında öğrenim gören öğrencilerin %47,53'ü bir bilgisayara sahipken, %37,23'ünün bilgisayarı yoktur ve %15,23'ü de kısmen bilgisayara erişebilmektedir. Özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin %80'i bir bilgisayara sahipken, %6,66'sının bilgisayarı yoktur ve %13,33'ü de kısmen bilgisayara erişebilmektedir. Bu veri bizlere, kamu okullarında öğrenim gören öğrencilerin %37'sinin internet tabanlı uzaktan eğitim hizmetlerinden tam olarak faydalanamadığını ifade etmektedir.

Grafik 74'e göre veriler incelendiğinde 'çocuğunuz, uzaktan eğitim hizmetinden yeterli bir şekilde yararlanabileceği bir bilgisayara sahip mi?' sorusuna velilerin verdiği cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 75.

3- Evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?

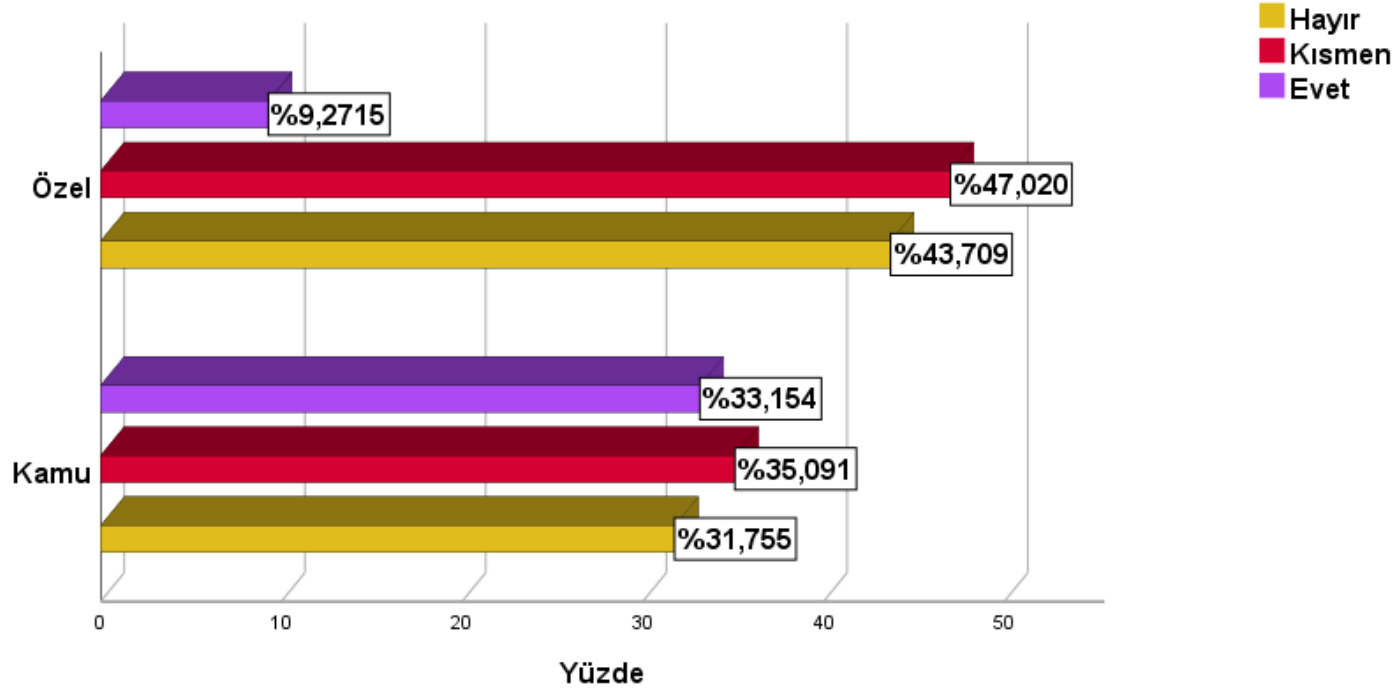
$\chi^2 (3)=14,590, p<.05$

Özel okulda öğrencisi bulunan velilerin %50,65'i internete 'hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla', %43, 42'si 'modem bağlantısıyla', %5,92'si ise 'cep telefonu' bağlantılarını belirtmişlerdir. Kamu okullarında öğrencisi bulunan velilerin %39,21'i internete 'hem cep telefonu hem modem bağlantısıyla', %32, 85'i 'modem bağlantısıyla', %24,60'ı ise 'cep telefonu' bağlantılarını belirtmişlerdir.

Grafik 75deki veriler incelendiğinde 'evde, internet bağlantınızı nasıl sağlıyorsunuz?' sorusuna velilerin verdiği cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 76.

4- Çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?

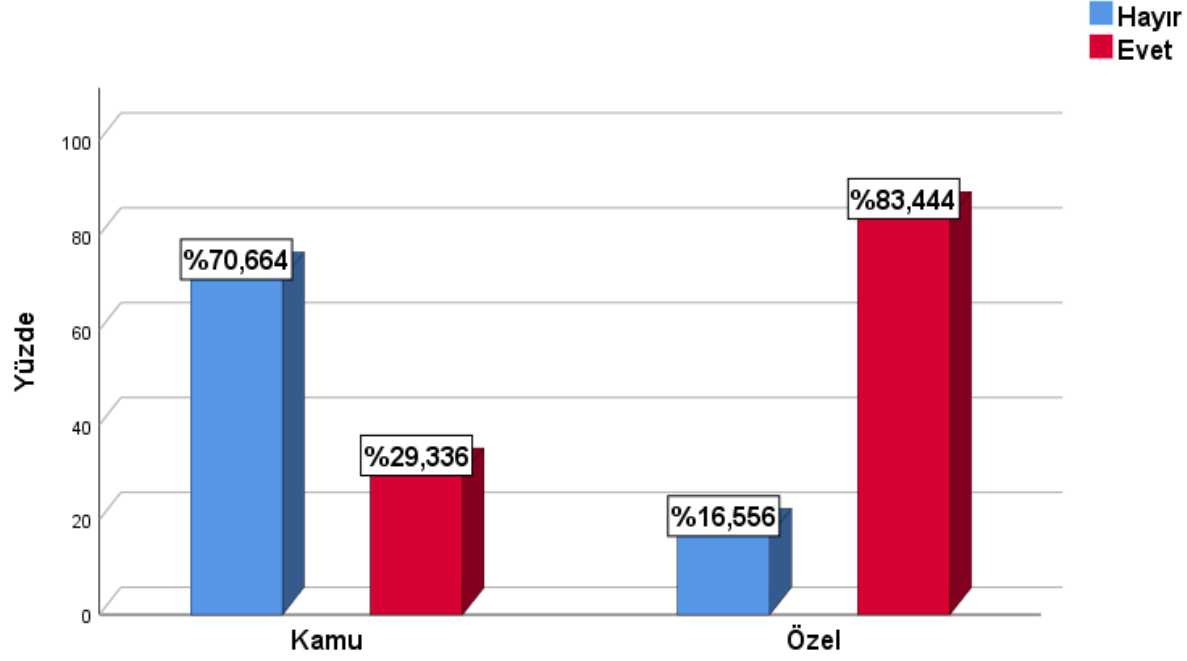
$\chi^2 (2)=23,098, p<.05$

Özel okulda öğrenim gören öğrencilerin %43,70'i internet üzerinden yapılan uzaktan eğitime girişte ve ders esnasında bağlantı problemi yaşamadıklarını, %47,02'si kısmen yaşadıklarını ve %9,27 ise bağlantı problemleri yaşadıklarını belirtmiştir. Kamu okulunda öğrenim gören öğrencilerin %31,75'i internet üzerinden yapılan uzaktan eğitime girişte ve ders esnasında bağlantı problemi yaşamadıklarını, %35,09'u kısmen yaşadıklarını ve %33,15'i ise bağlantı problemleri yaşadıklarını belirtmiştir.

Grafik 76'a göre veriler incelendiğinde 'çocuğunuz internet üzerinden yapılan uzaktan eğitim derslerine girişte veya ders esnasında bağlantı problemleri yaşıyor mu?' sorusuna velilerin verdiği cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 77.

5- Çocuğunuz Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama (örneğin; zoom, microsoft teams,vb.) kullanıyor mu?

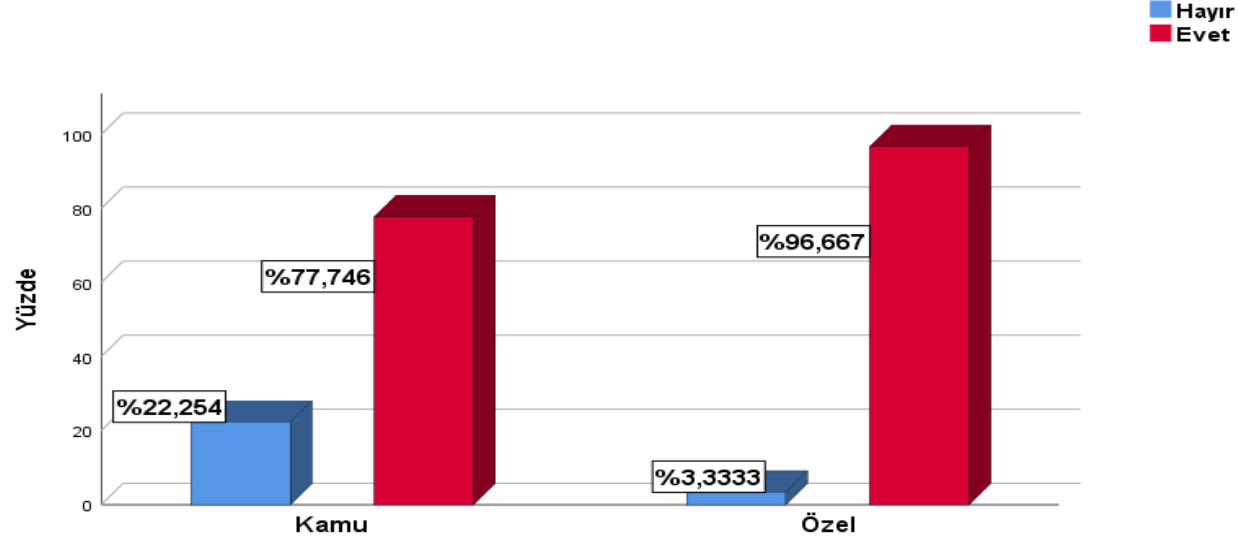
$\chi^2 (1)=141,992, p<.05$

Kamu okullarında öğrencisi bulunan velilerden %70,66'sı çocuklarının EBA canlı ders uygulamasının dışında bir uygulama kullanmadığı, %29,33 ise kullandığı cevabı vermiştir. Çocuğu özel okulda öğrenim gören velilerden ise %16,55'i çocuklarının EBA canlı ders uygulamasının dışında bir uygulama kullanmadığını, %83,44 gibi yüksek bir oranın ise kullandığı yönünde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Grafik 77'e göre veriler incelendiğinde 'çocuğunuz Milli Eğitim Bakanlığının sunduğu EBA canlı ders uygulaması dışında başka uygulama (örneğin; zoom, microsoft teams,vb.) kullanıyor mu?' sorusuna velilerin verdiği cevaplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

Grafik 78.

6- Çocuğunuzun kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı var mı?

$\chi^2 (1)=12,380, p<.05$

Grafikteki verilere göre kamu okulunda öğrencisi olan velilerin %77,74’ü “evet” çocuklarının kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamı olduğunu, %22,25 “hayır” çocuklarının çalışma ortamı olmadığını belirtmişlerdir. Yine bu soruyu özel okulda okuyan öğrencisi olan velilerin %96,66’sı ‘evet’ olarak cevaplandırmış, %3,33 ise ‘hayır’ olarak cevaplandırmıştır. Yani toplamda her 5 çocuktan 1’inin bu imkana sahip olmadığı görülmüştür.

Grafik 78’deki veriler incelendiğinde öğrencilerin kendisine ait rahatsız edilmeyeceğı bir çalışma ortamına sahip olup olmadığı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.05$).

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında; MEB'in pandemi döneminde sunduğu uzaktan eğitim hizmetlerinin niteliği ve etkileri veli görüşleri doğrultusunda araştırılmış, şu sonuç ve önerilere ulaşılmıştır: Öğrenciler ve veliler ilk defa ülke genelinde örgün eğitimin uzaktan eğitim yoluyla verildiği bir sistemle karşı karşıya kalmıştır. Bu yeni durumun anlamlandırılması ve adaptasyonunun sağlanması için, eğitim hizmetlerinin okullardaki yürütücüsü olan öğretmenlerin, öğrencilerle ve velilerle iletişim süreçlerinin devam etmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin, öğrencileriyle oluşturacağı olumlu bir iletişim sürecinin istendik eğitim hedeflerine ulaşılmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir (86). Velilerin %99,5 ile neredeyse tamamı öğretmenlerin, çocuklarıyla iletişime geçmelerini beklemektedir. Okul yönetimleri ve öğretmenlerin velilerle uzaktan eğitimle ilgili iletişime geçme oranı ilkokul ve ortaokul kademesinde %90'a dayanırken, lise kademesinde bu veri %75'te kalmaktadır.

Velilerin görüşlerine göre öğrencilerin **%42,7'si** MEB'in pandemi döneminde yaptığı uzaktan eğitim çalışmalarından memnun kalmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin %39,2'si uzaktan eğitim hizmetlerini faydalı bulmaktadır. Bu durum; ilkokuldan, ortaokul ve lise kademesine ilerledikçe düşüş göstermektedir. Teknolojik altyapı imkanları bakımından en avantajlı gruplar lise kademesi olarak öne çıkarken, uzaktan eğitimden en az hizmeti alan eğitim kademesinin de lise öğrencileri olması dikkat çekicidir.

Teknoloji destekli uzaktan eğitim, temel eğitim yöntemi değil, sadece destekleyici niteliğindedir. Öğrenci ile öğretmen arasındaki ilişkinin tam olarak kurulamaması, yüz yüze eğitimdeki gibi ilgi ve sevginin tam olarak aktarılamaması uzaktan eğitimin başlıca dezavantajlarından birisidir. Ancak bu sınırlılıklar nedeniyle de uzaktan eğitimin tamamen kullanılmaması anlamına gelmez (87). Araştırmanın sonuçları da bu yöndedir. Destek amacıyla kullanılabileceği görüşüne ağırlık verilmiştir. Bütün öğretim kademesi velileri **%68'le** birbirine yakın oranlarda, uzaktan eğitim çalışmalarının destek amaçlı pandemi döneminden sonra da devam etmesini istemektedirler.

Velilerin **%93** gibi çok büyük bir kısmı, uzaktan eğitim sürecinin başlamasından sonra okuldaki **yüz yüze** eğitimi daha değerli görmektedir. Bu veri okulların etkililiği adına sevindirici bir tablo çizse de, lise öğrencisi velilerinin, ilkokul ve ortaokul öğrenci velilerine göre uzaktan eğitimi iki katı oranda daha faydalı bulmaları liselerdeki yüz yüze eğitim hakkında sorunsal bir durumu işaret edebilir.

Öğrencilerin **%34'ü** MEB'in sunduğu EBA Canlı Sınıf uygulaması dışında başka canlı ders uygulaması ile de uzaktan eğitim almaktadır. Özel okullarda bu oran devlet okullarının **2 katına aşkın** artış göstermektedir.

İlkokul ve ortaokul kademesinde her **10 öğrenciden 1'i** öğretmenleri tarafından yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerinden yararlanmazken lise kademesinde bu sayı **3 katına** çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu fark MEB yetkilileri tarafından araştırılıp, uzaktan eğitim hizmetlerinden tüm eğitim kademelerinin en üst düzeyde yararlanmaları sağlanmalıdır.

İlkokul kademesindeki öğrenciler uzaktan eğitimi daha çok TV üzerinden, lise kademesindeki öğrenciler ise canlı uzaktan eğitim uygulamalarını tercih ederken ortaokul kademesindeki öğrenciler ise her iki uzaktan eğitim uygulamalarını benzer oranda tercih etmektedirler.

İnternet tabanlı uzaktan eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde mobil telefonların da kullanılması, bu hizmetlerden yararlanan öğrenci sayısını arttırmaktadır. MEB bunun için velilerin mobil hatlarına EBA kullanımında geçerli ücretsiz internet hakkı sağlamış ancak bunu velilere duyurma konusunda yetersiz kalmıştır. Velilerin **3'te 1'i** bu haklarının olduğunu ve EBA uygulamasının içeriğinin farkında değildir. MEB'in duyurmakta yetersiz kaldığı bir diğer uygulama da EBA TV'de velilere yönelik yaptığı rehberlik ve bilgilendirme yayınlarıdır. Velilerin **%45'i** böyle bir uygulamanın varlığından haberdar olmadıklarını, haberdar olanların ise yalnızca **3'te 1'i** tamamen memnun kaldıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar eğitimin niteliğini arttırıcı adımların atılmasının yanında, atılan bu adımlardan eğitimin tüm paydaşlarının haberdar edilmesinin de önemini ortaya koymaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, öğrencilerin okuma becerilerini geliştirecek çocuk edebiyatı örneklerini okumalarının çok önemli olduğunu vurgulamıştır (88). Ancak öğrenciler tarafından kitap okumaya ayrılan zaman büyük oranda en fazla 1 saatte kalırken, öğrencilerin zamanlarını daha çok TV ve bilgisayarla geçirdiği tespit edilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinin akademik anlamda olduğu kadar psikolojik anlamda da yansımaları olmuştur. Öğrencilerin ve velilerin sağlık konusunda duydukları kaygı, eğitim durumlarını da şekillendirmektedir. Okulların bir an önce açılması konusunda her 4 öğrenciden 1'inin istekli olmaması; ilkokuldan, ortaokul ve lise kademesine ilerledikçe bu isteksizliğin ciddi oranlarda artması dikkat çekmektedir. Aynı durumun velilerde de yaşandığı söylenebilir. Kademe farkı olmaksızın pandemi dönemi sürdükçe velilerin **%80'e** yakını çocuklarını okullara gönderme konusunda tedirginlik yaşayacağını ifade etmişlerdir.

Uzaktan eğitim sisteminden yararlanan öğrencilerin eğitimini kendi kendine sürdürmek zorunda kalmaları, yalnızlık, uyumsuzluk, güdülenememe gibi psikolojik sorunlara neden olabilmektedir (89). Vatandaşların evde kalmaya çağrıldığı bu dönemde veliler, yaklaşık her **10** çocuktan **3'ünde** yeni bir özellik veya yetenek keşfederken yaklaşık her **10** çocuktan **6'sında** dikkat dağınıklığı problemleri gözlemlemişlerdir. Çocukların uyku düzeni de bu süreçten olumsuz etkilenirken yaklaşık her **10** çocuktan **8'inde** uyku düzeni bozuklukları baş göstermiştir. Bütün bunların bir birikimi olarak velilerin yaklaşık **yarısı** çocuklarının olumsuz davranışlarında bir artış olduğunu dile getirmiştir. Bu artışın en çok görüldüğü kademe ise ilkokul ve ortaokul kademesidir. Ayrıca aile içi fiziki beraberliğin arttığı pandemi sürecinde aile içi iletişim durumlarında, ailelerin yaklaşık **4'te 1'i** süreçten olumlu etkilenirken yaklaşık **4'te 1'i** de olumsuz etkilendiklerini ifade etmişlerdir.

Sınav sürecine ve içeriğine yönelik yapılan değişiklikler öğrencileri olumsuz etkilemektedir (90). LGS ve YKS'ye hazırlanan ortaokul ve lise öğrencilerinin, sınava hazırlık süreci açısından kademe farkı olmaksızın, olumsuz etkilenenlerin oranı **%62'ye** ulaşırken, olumlu etkilenenlerin oranı ise sadece **%11'de** kalmaktadır. Öğrencilerin **%27'si** ise, bu süreçten ne olumlu ne de olumsuz etkilenmiştir.

Çocukların güvenliklerinin sağlanması da önemli bir problem başlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Velilerin **%52'si** işe giderken çocuklarını evde yalnız bıraktıklarını ifade etmiştir. Bu durum, fiziki ve psikolojik zararlar yaşanmaması için MEB'in ivedilikle ele alması gereken konulardandır.

Tüm bunları önlemede ise, veliler rehberlik konusunda büyük eksiklikler yaşamaktadır. Velilerin yarısından çoğunun MEB'in sunduğu rehberlik hizmetlerinden haberdar olmadığı görülmektedir. Çocuklarına rehberlik edebilme konusunda ise velilerin **%72'si** kendilerini yeterli bulmamakta, **%28'i** de çocuklarının pandemi dönemi sonrası bir uzman tarafından psikolojik destek alması gerektiğini gözlemlemektedir.

Ülkenin kalkınması ve toplumsal refahın artırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu nedenle eğitimin ülke genelinde eşit bir şekilde sunumu oldukça önemli bir konudur (91). Sosyo-ekonomik düzey eğitimde fırsat eşitsizliğine yol açan en önemli faktör olarak görülmektedir. Bunu daha sonra yerleşim birimi (kır-kent), coğrafi bölge, sahip olunan teknolojik imkanlar izlemektedir (92). Yüz yüze örgün eğitimde olduğu gibi uzaktan eğitim sürecinde de fırsat ve imkan eşitsizlikleri eğitim hizmetlerinin nicelik ve niteliğini düşürmektedir.

Öğrencilerin verimli bir şekilde eğitimlerine devam etmeleri için rahatsız edilmeyeceği bir çalışma ortamına sahip olması, çalışma ortamında dikkat dağıtıcı unsurların (açık olan televizyon veya müzik çalar gibi) bulunmaması, çalışma ortamının öğrenciye göre düzenlenmesi büyük önem taşımaktadır (93). Ancak araştırma sonucunda yaklaşık her **5 çocuktan 1'inin** bu imkana sahip olmadığı görülmüştür. Velilerin gelir düzeyi azaldıkça çocuklarına rahatsız edilmeyeceği çalışma ortamı sağlama imkanları da aynı oranda azalmaktadır. Özel okul velilerinin **%97** ile tamamına yakını bu imkanı sağlayabilmektedir.

Pandemi döneminde veliler; çocuklarının okuma kitaplarını ve yardımcı eğitim kaynaklarını internet dokümanlarını kullanarak, internetten veya kitapçılardan satın alarak sağlamaya çalışırken **%17'si** bu kaynaklara ulaşamamaktadır. Bu kaynaklara ulaşamamada

en büyük sorun Doğu Anadolu Bölgesi'nde görülmektedir. Özel okul velileri kitap ve yardımcı eğitim kaynaklarına ulaşmada tüm imkanları kullanabilirken, çocuğu kamu okullarında okuyan yaklaşık her 5 veliden 1'i bu kaynaklara ulaşamadığını belirtmiştir. Özel okulların bu konuda velilere kamu okullarından daha çok destek olduğu araştırma sonuçlarında ortaya çıkmaktadır.

Teknolojik imkansızlıklar, kısıtlamalar, iletişimde yaşanan bağlantı sorunları, internet tabanlı uzaktan eğitim hizmetlerinden alınan verimi düşürmektedir (94). Öğrencilerin sadece yarısının, uzaktan eğitim hizmetlerinden yeterli bir şekilde yararlanacağı bir bilgisayar bulunmamaktadır. Düşük gelirli velilerde bu oran **%37**'yken, yüksek gelirli velilerde **%65**'le aradaki ciddi uçurumu gözler önüne sermektedir. Bu dezavantaj Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, diğer bölgelere göre daha fazla görülmektedir.

İnternet üzerinden yapılan uzaktan eğitime girişte ve ders esnasında öğrencilerin **%68**'i bağlantı problemleri yaşamaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bu problemler daha fazla görülmektedir. Velilerin gelir düzeylerine göre incelendiğinde düşük gelirli velilerin, yüksek gelirli velilere göre daha çok internet bağlantısı problemleri yaşadığı belirtilmektedir. İnternet altyapısı çalışmalarına ağırlık verilip, internet bağlantı kalitesi artırılarak, uzaktan eğitim sürecinde yaşanan bu sorunlarının giderilmesi gerekir. Öğrencilerin internete ve bilgisayara ulaşabilmesi için düşük gelirli aileler için özel kampanyalar, vergi indirimi gibi çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

1. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/pandemic>
2. <https://tr.euronews.com/2020/05/04/dunyada-covid-19-salg-n-n-ilk-100-gununde-yasananlar-ilk-nerede-ortaya-c-kt-nas-l-yay-ld>
3. <https://tr.euronews.com/2020/01/30/dso-koronavirus-salg-n-yla-ilgili-uluslararası-kamu-sağl-g-acil-durumu-ilan-etti>
4. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ yeni-tip-koronavirus-salgininin-100-gunu-/1798181>
5. <https://www.cnnturk.com/dunya/dunyayi-kasip-kavurdu-koronavirus-salgininin-100-gunu>
6. <https://tr.euronews.com/2020/05/04/dunyada-covid-19-salg-n-n-ilk-100-gununde-yasananlar-ilk-nerede-ortaya-c-kt-nas-l-yay-ld>
7. <https://www.chinadaily.com.cn/a/202001/27/WS5e2e0f0ea31012821727356b.html>
8. <https://en.radiofarda.com/a/iran-announces-closure-of-universities-schools-to-fight-coronavirus/30449711.html>
9. <https://en.unesco.org/news/290-million-students-out-school-due-covid-19-unesco-releases-first-global-numbers-and-mobilizes>
10. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/04/italy-orders-closure-of-schools-and-universities-due-to-coronavirus>
11. <https://news.un.org/en/story/2020/03/1058791>
12. <https://en.unesco.org/news/one-five-learners-kept-out-school-unesco-mobilizes-education-ministers-face-covid-19-crisis>
13. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
14. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
15. <https://en.unesco.org/news/half-worlds-student-population-not-attending-school-unesco-launches-global-coalition-accelerate>
16. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
17. <https://www.rnz.co.nz/news/national/412489/coronavirus-what-you-need-to-know-about-school-and-uni-closures>
18. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-27/should-schools-close-to-fight-virus-these-countries-say-no>
19. <https://www.devex.com/news/coronavirus-school-closures-the-challenge-of-reaching-1-5-billion-children-96968>
20. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
21. Simonson, M. (2009). Distance education: Definition and glossary of terms (3rd ed.). Charlotte, NC: Information Age.
22. https://www.academia.edu/4091638/Senkron_E%C5%9Fzamanl%C4%B1_ve_Asenkron_E%C5%9Fzamans%C4%B1z_%C4%B0leti%C5%9Fim
23. <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education>
24. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>
25. <https://faq.cc.metu.edu.tr/tr/lisansli-yazilimlar-covid-19-salginisi-sureci-icin-duyurulan-destekler>
26. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020
27. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
28. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/24/how-are-countries-addressing-the-covid-19-challenges-in-education-a-snapshot-of-policy-measures/>
29. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/24/how-are-countries-addressing-the-covid-19-challenges-in-education-a-snapshot-of-policy-measures/>
30. <https://www.brinknews.com/online-education-companies-in-china-see-a-huge-spike-in-demand-caused-by-covid-19/>
31. <https://unric.org/en/education-in-ireland-during-covid-19/>

32. <https://news.un.org/en/story/2020/04/1062232>
33. <https://www.un.org/en/coronavirus/education-and-covid-19-un-helps-children-worldwide-continue-their-learning>
34. OECD (2020). A framework to guide an education response to the Covid-19 Pandemic of 2020.
35. <https://iite.unesco.org/news/handbook-on-facilitating-flexible-learning-during-educational-disruption/>
36. https://uil.unesco.org/system/files/gnlc_webinar_beijing_wuhan.pdf
37. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/nationalresponses>
38. <http://documents.worldbank.org/curated/en/964121585254860581/pdf/Remote-Learning-Distance-Education-and-Online-Learning-During-the-COVID19-Pandemic-A-Resource-List-by-the-World-Banks-Edtech-Team.pdf>
39. <https://en.unesco.org/news/mongolia-students-embarked-remote-learning-response-covid-19>
40. <https://en.unesco.org/fieldoffice/santiago/articles/minister-education-Chile-covid-19>
41. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions>
42. <https://ourworldindata.org/grapher/school-closures-covid>
43. www.voicesofyouth.org
44. <https://blogs.edweek.org/edweek/campaign-k-12/2020/04/coronavirus-no-state-testing-essa.html>
45. <https://www.newsinenglish.no/2020/03/25/norway-cancels-written-exams/>
46. https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco_review_of_high-stakes_exams_and_assessments_during_covid-19_en.pdf
47. https://www.sqa.org.uk/sqa/files_ccc/020420-SQA-NQ2020-Parent-Carer-covid-19-FAQ.pdf
48. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgini-ve-sinavlar#return-note-3273-9>
49. <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/coronavirus-all-up-govt-school-students-of-classes-1-to-8-to-get-promoted-without-exams/articleshow/74686560.cms>
50. http://en.moe.gov.cn/news/media_highlights/202004/t20200402_437546.html
51. <https://www.rte.ie/news/coronavirus/2020/0410/1129844-state-exams-coronavirus/>
52. <https://apcoronavirusupdates.collegeboard.org/students>
53. <https://www.theguardian.com/education/2020/mar/22/coronavirus-forces-medical-students-sit-final-exams-online>
54. https://uil.unesco.org/system/files/gnlc_webinar_beijing_wuhan.pdf
55. <https://www.sabah.com.tr/egitim/2020/04/01/lgs-konulari-aciklandi-2020-lgs-konu-dagilimi-nasil-olacak-milli-egitim-bakanligi-liseye-gecis-sinavi-konularini-acikladi>
56. <https://www.derskocu.com/2020-lgs-ve-2020-yks-konulari-degisti-mi/>
57. <https://www.haberturk.com/lgs-ne-zaman-liselere-gecis-sinavi-2020-lgs-sinavi-ertelendi-mi-2668347>
58. <https://www.cnnturk.com/turkiye/yks-ne-zaman-2020-osym-takvimi-yks-tarihi-ertelendi>
59. <https://www.brookings.edu/research/school-closures-government-responses-and-learning-inequality-around-the-world-during-covid-19/>
60. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020
61. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/okullarda-es-zamanli-hijyen-uygulamasi-basliyor-41462788>
62. <http://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>
63. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktan-egitim-30-nisana-kadar-devam-edecek/1779414>
64. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/okullar-ne-zaman-aciliyor-2020-4-mayista-acilacak-mi-milli-egitim-bakani-ziya-selcuk-ne-zaman-aciklama-yapacak-6200845>
65. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/milli-egitim-bakani-selcuk-aciklama-yapacak-466683.html>
66. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/ibrahim-kalin-koronavirus-toplantisinda-alinan-tedbirleri-acikladi/1763918>

67. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/uzaktan-egitimde-ilk-dersi-bakan-ziya-selcuk-verecek/1769262>
68. <https://www.ntv.com.tr/egitim/osym-sinav-takvimi-guncellendi-hangi-sinavlar-ertelendi-2020-osym-sinavlari-ne-zaman,3Myvquk39E2b68ySt0z4IA>
69. <https://www.haberler.com/son-dakika-okullara-verilen-ara-uzatildi-13053581-haberi/>
70. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202003261041691008-yok-baskani-universitelerde-bahar-doneminde-yuz-yuze-egitim-yapilmayacak-yks-ertelendi/>
71. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktan-egitime-31-mayisa-kadar-devam-edilecek/1822357>
72. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/cumhurbaskani-erdogan-normal-hayata-donusu-kademe-kademe-baslatacagiz/1828617>
73. Dursun, A., Kırbas, İ. ve Yüksel, M. (2015). Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi ve Proje Üzerine Bir Değerlendirme. 10.13140/RG.2.1.2755.6886.
74. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html>
75. <http://www.meb.gov.tr/ebada-canli-sinifla-egitim-basliyor/haber/20602/tr>
76. <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/milyonlari-igilendiren-zoom-riski-icin-mebden-beklenen-aciklama-geldi-5728756/>
77. <https://www.ajanskamu.net/meb/meb-den-zoom-skype-teams-aciklamasi-kullanimi-serbest-h104702.html>
78. <http://www.meb.gov.tr/lise-ogrencilerine-soru-destek-paketi/haber/20670/tr>
79. <http://www.meb.gov.tr/eba-tvde-kaynastirma-ogrencilerine-ozel-icerik/haber/20689/tr>
80. Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
81. Creswell, J.W. (2019). Eğitim Araştırmaları: Nicel ve Nitel Araştırmanın Planlanması, Yürütülmesi ve Değerlendirilmesi (Çev.Edt. Ekşi, H.) (2012) Edam Yayınları.
82. Özdamar, K. (2003). *Modern bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
83. <http://www.bingol.edu.tr/media/226197/sayt-bolum13c-anket-teknigi.pdf>
84. Kudat, A. (2002). İstimlak planlaması eğitimi (BOTAS). <https://slideplayer.biz.tr/slide/1975840/>
85. Balcı, A. (2004) Sosyal Bilimlerde Araştırma Yönetim, Teknik ve İlkeler, Ankara: PegemA.
86. Abu Alhija, F. N. (2017). Teaching in higher education: Good teaching through students' lens. *Studies in Educational Evaluation*.
87. Varshneya, A.K. (2017). Distance Learning through ICT: Benefits and Challenges . J Adv Res Eng & Edu, 2(3-4): 6-9.
88. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitim-alaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>
89. Chang, J. (2018). Influencing Factors and Coping Strategies of Students' Engagement in the Context of Internet Education. *9th International Conference on Information Technology in Medicine and Education (ITME), Hangzhou*, 517-520, doi: 10.1109/ITME.2018.00120.
90. Genç, Y. (2016). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin sınav kaygılarını etkileyen faktörler. *ICPESS (International Congress on Politic, Economic and Social Studies)*. <http://www.registricpess.org/index.php/ICPESS/article/view/674/26>
91. Liu, S. ve Zhao, X. (2019). How far is educational equality for China? Analysing the policy implementation of education for migrant children. *Educ Res Policy Prac*, 18, 59–74 <https://doi.org/10.1007/s10671-018-9226-6>
92. Gezer, M . ve İlhan, M . (2018). Akademisyenlerin Perspektifinden Türkiye'de Eğitimde Fırsat Eşitsizliğine Neden Olan Faktörlerin Sıralama Yargıları İncelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi* , 8 (3) , 301-312 .

93. Lampi, J. P., Wilson, N. E. ve Armstrong, S. L. (2018). Complicating Silence: A Case Study Investigation of Optimal Student Writing Ecologies. *Journal of College Reading and Learning*, 48:2, 85-104, DOI: [10.1080/10790195.2017.1411215](https://doi.org/10.1080/10790195.2017.1411215)
94. Austin, E. K. (2009). Limits to Technology-Based Distance Education in MPA Curricula. *Journal of Public Affairs Education*, 15:2, 161-176, DOI: [10.1080/15236803.2009.12001551](https://doi.org/10.1080/15236803.2009.12001551)